

Наша Ніва

№ 24 (478) 30 чэрвень 2006

www.nn.by

П Е Р Ш

Л А Р У С К А Я Г А З Э Т А ISSN 1819-1614

За што мы любім

Чэмпіянат сьвету
па футболе? Піша Віталь
Сіліцкі.
Старонкі 4—6.

Заснаваная ў лістападзе 1991 года

Выдавец: Фонд выдання газеты «Наша Ніва». Выходзіць штотыднёва, у пятніцы

Будслаўскі фэст

1—2 ліпеня —
Дзень Маці Божай
Будслаўскай.
Старонка 11.

Улады працягваюць хімічыць

Незалежнай прэсе зноў
выкручваюць рукі,
Фінькевіч адпраўляеца
на хімію. Старонкі 2—3.

Расея вучыцца ваяваць у Эўропе

Манэўры «Шчыт Саюзу»
былі найбольшымі на
постсавецкай прасторы за
15 гадоў. Старонка 8.

Падпольная нацыя: Купальле

ЮЛІЯ ДАРАЦКЕВІЧ

Фольксваген: «Пытаныне, якой быць беларускай нацыі,
застаецца адкрытым. Кааперацыя з Лукашэнкам была б
съмерці падобная». Старонка 14.

На фота: ноч з 23 на 24 чэрвень, Купальле
Полацкім раёне. Арганізатары прасілі не афішаваць
месца правядзення фэсту.

Фін'кевіча
высылаюць
у Магілёў

ЮРИЯ ЛАПУШКЕВІЧА

Артуру Фін'кевічу (на фота ў цэнтры) прызначылі месца адбванныя пакараньня: 29 чэрвеня да 24.00 ён павінен прыбыць у Магілёў на адреса праспект Пушкіна, 65. 21-гадовы хлопец асуджаны 10 траўня суддзяй Вікторый Зайцевай (Першамайскі суд Менску) на 2 гады «хімі» за палітычныя графіцы. На фота: у сераду ён разыўтаўся зъ сібрамі.

За што мы любім
Чэмпіянат сьвету?
Піша Віталь Сіліцкі.

Ліга нацъй

Так выйшла, што на пачатку чэрвеня мне давялося зьётаць на тры дні ў Брусьель. Пасыля заканчэння канфэрэнцыі мае нямецкія калегі запрасілі мяне на дзень у файны горад Кёльн. Мэтай візыту было спатканыне з нямецкімі дасьледчыкамі Беларусі, у першую чаргу — зь вядомым Гайнцам Цымэрманам. Але, паколькі гэты дзень выпаў на 9 чэрвеня, то ні аб чым іншым, акрамя футболу, я і ня думай. Божа ж мой, я буду ў Нямеччыне падчас Чэмпіянату сьвету! Ну і што, што ў Кёльне, а ня Мюнхене, дзе адбываўся першы матч. Ну і што, што я буду глядзець гульню паміж Нямеччынай і Коста-Рыкай (якую ва ўсялякім іншым разе я б з радасцю прамяніяў, скажам, на любы матч Лігі чэмпіёнаў), ну і што, што пайду ў бар і буду вырачаць вочы на вялікі экран гэтаксама, як мог бы вырачацца ў любым іншым бары любога іншага гораду любой краіны сьвету — ці то ў Беларусі, ці то ў Злучаных Штатах. Душу захапіла не-пераадольнае пачуцьце кайфу, якое знайшло водгукі ў першых дзіцячых уражаннях ад таго далёкага ўжо Мундышлю ў Гішпаніі, ад таго разьдзяўбанага «Рэкорду», на экране якога я ўпершыню ўбачыў Зыка і Сакратэса, Плятыні і Марадону, хет-трик Росі і самы неверагодны ў гісторыі паўфінал паміж Нямеччынай і Францыяй. На некалькі гадзінаў можна было адчуць сябе часткай вялікай дзеі, якую калісьці чакаў кожныя чатыры гады, каб потым узгадваць ўсё жыцьцё.

Адчуванье цуду

Гэтае адчуванье даўно ўжо мінула. Па-першае, пакуль зборнай маёй краіны прабіцца на мундышль — *пошы*. Па-другое, чакаць чатыры гады, каб паглядзець кля-

сны футбол, цяпер ня трэба. Камэрцыялізацыя футболу, змякчэнне лімітаў на іншаземцаў і распаўсюд глябальных камунікацыяў спарядзілі Лігу чэмпіёнаў, у якой сяродні ўзровень удзель-

Палатно на столі цэнтральнага вэстыбюлю Кёльнскага вакзалу.

нікаў нават вышэйшы, чым на Чэмпіянаце сьвету, і якая адбываецца штогод, а там яшчэ прэм'ер ліга, сэрыя А...

рэакцыі

Вялікія грошы і глябалізація забясьпечылі бесъперапынную падачу якаснага прадукту, але разам з тым хутка адбудавалі герархію, якая часткова забіла інтрыгу гульні. Паглядзеце на табліцу нацыянальнага першынства пяцёркі асноўных краінаў, колькі там пунктаў аддзяляюць першую месца ад усіх астатніх. Паглядзеце на склад удзельнікаў той жа Лігі — дзъве траціны камандаў праства ў ёй працісаліся. Вось гэтыя два дзясяткі клобаў і засталіся рэальнімі гульцамі амаль ўрапейскай НХЛ, усім астатнім — назіраць ды выбіраць, за каго заўзець. Нечаканасць, а значыць і магутны эмацыйны ўздым, адчуваньне цуду — усё засталося толькі на ўзоруні нацыянальных камандаў. Узгадайце Грэцыю ў 2004 годзе! Таму мундышль і застасцца падзеяй падзеяй. Ня толькі таму, што залаты кубак — першы ў табелі абрангах, а яшчэ і праз тое, што ён — адно з апошніх выражэнняў футбольнай дэмакратыі, футболу як міжнацыянальнай зявы...

Фанацкі інтэрнацыянал

Атмасфера сівята пачала ся ўжо ў цяніку. З соннага Брусаю да Кельну ехаць дзесьці дзъве гадзіны. На вакзале склалася ўражаньне, што ангельска-амэрыканская армада зноў высадзілася недзе на атлянтычным узбярэжжы: цягнік акупавалі дзясяткі, сотні заўзятараў: як высьветлілася, абсалютная большасць едзе без квіткоў — а каб прости злавіць кайф ад атмасфэры. Прыхым калі б толькі ангельскія фанаты, для якіх Брусаю — натуральны перавалачны пункт! За дзъве гадзіны я пабачыў на цяніку гішпанцаў, эквадорцаў, бразильцаў, аргентынцаў, швэдаў, партугальцаў, амэрыканцаў ды яшчэ невядома каго. Сапраўды, неспавядальная шляхі фанацкія — здаецца, маршруты іх мігра-

цыі вызначаюцца коштам авіяквіткоў — прынамсі да Брусаю быў таньнейшыя авіятарыфы, так я растлумачыў сабе гэты фанацкі інтэрнацыянал.

Быць беларусам, а не амэрыканцам

У цяніку пачаліся і прыгоды, і ўражаньні. Пайшоўшы ў буфэт папіц кавы, я трапіў на группу ангельскіх фанатаў, што ўжо былі нападнікі. Яны штосыці жывава аблікаркоўвалі з нейкім абыгненем. Паколькі я размаў-

Поўны ўлёт пачненца з чвэрцьфіналай

ляю на амэрыканскай ангельскай, то адразу ўехаць у іх гутарку ня здолеў (пачулі б вы акцэнт ангельскага хлонца «з глыбінкі»!). А вось мае суразмоўцы адразу вырашлі, што я — амэрыканец. Давялося тримаць адказ за вайну ў Іраку ўвогуле і за Буша ў прыватнасці. Ну, нічога, падпітъя фанаты ня ведалі, што нарваліся на выкладчыку паліталёгіі, каб весьці такія спрэчкі. А мая 140-кіляграмовая туша, здаецца, адбіла ў іх жаданьне высьвяতляць адносіны. Пажадаў ім хутчэйшага выізда раўленыня Руні і пайшоў у свой вагон. Відавочна пала-гаднёўшы, калі даведаліся, адкуль я насамрэч, тыя небарракі пажадалі мне «быць беларусам, а не амэрыканцам». Не ўзгадаўшы нават, што за два тыдні да таго Беларусь зрабіла іх Ангельшчыну злікам 2:1...

Межы праступаюць

У аўяднанай Эўропе межаў, як вядома, няма, але дзе сканчаецца Бэльгія і пачынаецца Нямеччына, пазнаць у той дзень было лёгка. Папрашае, на час мундышля немцы аднавілі пашпартны кантроль. Па-другое, адразу пасля заканчэння соннай

Бэльгіі (зборная якой не прыйшла кваліфікацыю) пачынаецца акіян съязгоў. Літаральна паўсюль, дзе жыве чалавек. На офісных будынках, у воках дамоў, на дзержаках — паўсюль чорныя, чырвоныя і залатыя колеры. І гэта было толькі па дарозе! Па прыбыцці ў Кельн стала відавочна, што патрыятычная ліхаманка захапіла нацыю. Ужо а дзяявітай гадзіні сонны, чынны Кельн, у якім адна выява славутага старажытнага гатычнага сабору, здаецца, прымушае думаць толькі аб вечным, ператварыўся ў фанацкі табар. Кашуло ці шалік нацыянальнай каманды меў ці ня кожны трэці немец. На тэлеэкронах — паказы мод, у строях мадэляў паўсюль тыя самыя тры колеры, у якія таксама апранутыя будынкі, вітрыны крамаў, нават нейкія манумэнты. Пры выхадзе з вакзалу на величэзны століцэнтрыяла вістыбюлю — неверагодных памераў палатно з футбольнай дзясяткі, у якой сынліся Зыдан, Кака, Сысэ, Балак, Шаўчэнка... У футбольную форму апранутыя нават некаторыя сабакі і коткі.

Тэрапія для немцаў

Усплеск патрыятызму і чорна-чырвона-жоўтай ліхаманкі, як высьветлілася, мае ў Нямеччыне сваю асаблівую сымбалічнасць. У пасылаеннай, пасылягітлерайской Нямеччыне выстаўляць напаказ нямецкую ідэнтычнасць і нацыянальны гонар доўгі час лічылася, ну, скажам так, непалітэрэктычным. Пакаленъне за пакаленнем немцаў выраслі з вядомым «комплексам віны», шмат хто зь іх пры сустрэчы сказаў бы вам, што ён ці яна з Швабіі ці Баварыі, але не з Нямеччыны. На працягу ўсіх гэтых гадоў футбол быў бадай адзінным няконтравэрсійным сродкам выяўлення нямекасці — я той, якія «über alles», а нармальна, цыв-

ільнага нацыяналізму, які ўласцівы любому нармальному народу і з-за якога здаровы чалавек ніколі не падлеze біць іншаму морду. Футбол для немцаў заставаўся бадай адзіным паліткарэктным спосабам, каб выказаць свае нацыянальныя пачуцьці. Таму і хор іхніх заўзятараў падчас выканання нацыянальнага гімну саступае, хутчэй за ўсё, толькі выбуху некалькіх дзясяткаў тысячаў прапітых ангельскіх глытак, калі тыя заўвадзяць «God Save the Queen». Нацыянальнае пытанье, дарэчы, прыняло іншы кірунак падчас размоваваў зь нямецкімі калегамі. Калі мы аблікаркоўвалі Беларусь, яны разважалі аб tym, што мы самі ведаем — як цяперашнія палітычнае становішча ў Беларусі звязана са слабасцю нацыянальнай самасвядомасці. Але, калі мне яны, размаўляюць уголос у Нямеччыне аб гэтым неяк не прынята. Вось, дарэчы, вам і адзін з магчымых адказаў на пытаньне аб не зусім зразумелай палітыцы Нямеччыны і ЕЗ у дачыненіі да Беларусі і яе прамаскоўскі ўхіл.

Футбол як лек

Вяртаючыся да Нямеччыны, я злавіў сябе на думцы, што сваімі вачымі ўбачыў, што футбол — гэта больш, чым гульня. Ён дапамог вялікаму народу загаіць свае гістарычныя раны і пазбавіцца ад зданіў мінулага. Менавіта неверагодная прамога немцаў у далёкім 1954 годзе над непераможнымі дагэтуль «чароўнымі мадзярамі» называецца многімі гісторыкамі як паваротны пункт у вяртаньні нацыі ўпэўненасці ва ўласных сілах пасля катастроfy. Другой сусветнай вайны. З тых часоў немцы сталі ўзорнай дэмакратыяй, уласным каркам зарабілі свой славуты эканамічны цуд, сталі, як

Ліга нацый

Працяг са старонкі 5.

казалі рэкламныя плякаты, што віталі гасыцей у край, «краінай ідэяў». Аднак спорт і футбол у прыватнасці мелі важны псыхалагічны ўплыў. Дзяякоучы яму быць немцам зноў стала клясна, прыкольна, крута...

Панаехалі тут усякія

Пры гэтым чорна-чырвоно-жоўтая ліхаманка зусім не перашкаджала гасыцінасці і добраўчлівасці немцаў. Я ўжо распавядаў пра съягі ў вокнах ды на бальконах. Цяпер уявіце, ад усёй іх колькасці німецкіх зь іх была, можа, толькі палова. Іншая частка гэтага мора — партугальская, харвацкая, італьянская, мексиканская і бог ведае якія іншыя штандары. Па іх можна вывучаць і географію мігрантых прапрэсаў, і тое, як мняеца аблічча эўрапейскага грамадства. Караб-

цей, «панаехалі тут усякія». Але немцы, прынамсі кёльнцы, здавалася, былі гэтаму толькі рады. Іхня эканамічныя агенцы нават уключалі фактар Чэмпіянату съвету ў карэктую (пазытыўную, вядома) паказчыку ў эканамічнага ўзросту, і гэта ў трэцій найбуйнейшай эканоміцы сусвету! Прызнаю, быць гасыціннымі немцаў вучылі перад чэмпіянатам — для гэтага была праведзеная адмысловая рэкламная кампанія пад назвай «Съвет у гасыцях у Нямеччыне». Аднак відавочна, што тамтэйшыя абарыгены радаваліся ня толькі пакупнікам, але проста гасыцям. Уявіце сабе гэта дзе-небудзь: на вуліцы ідзе на тоўн падпітых тутэйшых фанаў, насустроч — групы турыстаў, апранутых то ў швайцарскую, то ў партугальскую, то ў французскую футболькі. Мясцовыя пачынаюць дудзець у свае дудкі і вык-

рыкаць — не, не абразы, а назуву адпаведнай краіны! За сваё жыццё я бачыў, як фанаты біліся, бачыў, як ня біліся, а вось такога — ніколі...

Пэнтсілу — рэспэкт

Праз некалькі дзён, ужо па тэлевізары, убачыў зусім неверагодную карціну. Футбаліст зборнай Ганы Джон Пэнтсіл падчас фэерычнай перамогі сваёй краіны над Чэхіяй съягаваў галы са съягам — не, не сваёй краіны, а Ізраілю, дзе ён гуляе ў клобе. Проста каб выказаць падзяку і салідарнасць свайму другому дому, дзе створаныя магчымасці для развиція яго таленту і дзе ніхто не дазваляе ў яго дачыненыні расісціхі выходак. Ісламафашысты з усяго арабскага сусвету пачалі адразу цкаваць яго як агента Масаду і дасылаць съяротныя пагрозы, а паліткарэктная ФІФА пры-

мушае небараку прынесці прарабчэнні... за паказ съяту сувэрэннай дзяржавы і, дарэчы, сябры ФІФА??? Вось уроды... А Пэнсілу — рэспэкт.

Пра сам Чэмпіянат чытайце лепш у спэцыяльных выданьнях. Па мне дык пакуль нічога цікавага, бо поўны ўлёт пачынаецца звычайна з чвэрцьфіналаў. Калі ж ён адбываецца раней, то пачынаючы з чвэрцьфіналаў Чэмпіянат лепей не глядзець — як было апошнім часам у Карэі ды Японіі. Пакуль усё ідзе без асаблівых нечаканасцяў — хіба што ганцы ды аўстралійцы пралезылі ў плэй-оф. А значыць — сапраўдны кайф яшчэ наперадзе. Праглядваюцца чвэрцьфіналы Аргентына—Нямеччына, Ангельшчына—Галіндыя, Бразылія—Гішпанія... Уф, нават ад думкі пра гэта мурашкі па скуры!

А паглядзець футбол жыўцом у Нямеччыне і нават трошкі паўдзельніцаць мне ўсё ж такі давялося. У доўгім калідоры франкфурцкага аэрапорту групка ангельскіх фанаў ды італьянскіх тыфозі на тоўнам вывучала нейкую мапу, потым нехта дастаў мяч, дыр-дыр, распасовачка — і скокнуў мячык да мяне, ну я яго й адпасаваў назад.

... Сан-Францыска сустрэў мяне агульнай млявасцю і абсалютнай абыякавасцю да сусьеветнай падзеі. Як казаў адзін комік на тэлебачаныні, «як яны могуць называць гэта Кубкам съвету, калі мы нічога ў гэтым не разумеем! Нібыта съвет існуе па-за межамі Амерыкі!» На шчасце, Амерыка — краіна імігрантаў, легальных і нелегальных, плюс яшчэ мільёны турыстаў, студэнтаў, і г.д. — так што трэх каналы круцяць усе матчы без выняткаў. А ў касмапалітарнай сыліконавай даліне да халеры бараў, дзе круцяць гульні. Не, усё ж такі глябалаізацыя і камэрцыялізацыя — гэта крута!

Апазыцыя занялася энэргетычнай бяспекай

Падвышэнне цэнаў на газ стаНЕ штуршком да развицця, лічаць эксперты, запрошаныя Партияй БНФ.

Што чакае Беларусь у выніку падвышэння цэнаў на газ? Як вырашыць праблему энэргетыкі? Ці патрэбная Беларусі атамная электрастанцыя? Гэтыя актуальныя пытанні ў мінулы аўторак абміяркоўвалі вядомыя эксперты і дасьледчыкі Беларусі за круглым столом на тэму «Энэргетычная бяспека краін Міжмор’я», арганізаваным Партияй БНФ супольна з Інстытутам дзяржаўнасці і дэмакратыі.

Амаль кожны выступ пачынаўся з канстатациі непазыбежнасці росту цэнаў на газ. І прадыставана гэта не палітычнымі, а эканамічнымі чыннікамі. У Эўропе, дзе Расея канкуруе з Нарвегіяй і Альжырам, цэны расступць штогод. Гэтая сусветная тэндэнцыя ня можа абысьці Беларусь, якія б палітычныя адносіны яна ні мела з манапалістам. Да таго ж, Расея хоча стаць сябрам Сусветнай гандлёвой арганізацыі, таму спэкуляваць энэргетычнымі цанамі ў палітычных мэтах можа толькі ў амежаваным абсягу — усе пакупнікі мусіць быць роўнымі. Скептычна спэцыялісты паставіліся і да гандлю «Белтрансгазам» як палітычнай стратэгіі. «Сам сабою «Белтрансгаз» як труба нікому не патрэбны. Расейцам неабходна абслугоўваць новага трубаправоду «Ямал—Эўропа». Гэту ролю можа выкананы беларускае прадпрыемства, бо ствараць новае патрабуе шмат выдаткаў і часу», — сэцвердзіў эканаміст Валер Дашкевіч.

Паводле падлікаў дасьледчага цэнтру Інстытуту прыватызацыі і мэнеджменту, які рэпрэзэнтавала намесніца дырэктара Ірына Тачыцкая, падвышэнне цэнаў на газ на 25% ужо выкліча адмоўныя зъмены ў эканоміцы Беларусі. Яно пагоршыць сітуацыю прадпрыемстваў. Паводле звес-

так Мінстанту, 30% суб'ектаў гаспадарання нерэнтабельныя, рэнтабельнасць паловы беларускіх прадпрыемстваў складае ад 0 да 10%. Далейшае зъніжэнне рэнтабельнасці выкліча памяншэнне заробаку.

Падвышэнне цэнаў на газ ударыць і па прыватных спажыўцах, бо ўся электраэнэргетыка Беларусі працуе на блакітным паліве. Паводле некаторых звестак, запазычанасць «Белэнэрга» складае каля 15%. Цікава, што сёньня 1 кВт для беларусаў каштует 6,7 цэнта, а для палякаў — 7,1, а ў сярэднім па Эўразіі — 8,2 цэнта, пры тым што газ Эўропа купляе па \$ 230 за барэль. Эксперты съцвярджаюць, што зрабіць цану электрычнасці вышэй за польскую немагчыма. Але любое падвышэнне запатрабуе росту прыбылкай насельніцтва альбо кампенсавання з бюджету.

Дарэчы, эксперт у пытаннях энэргетыкі Станіслаў Гусак зазначыў, што 80% энэргаабсталявання зношана. Плянавую замену абсталявання можна выкарыстоўваць для пераарыентацыі электрастанцыі з расейскага газу на вугаль.

Абміяркоўвалася таксама пытанне будаўніцтва АЭС. Спэцыялісты ня бачаць у гэтым экалагічнай небяспекі, але выступаюць за выкарыстанне заходніх тэхналёгіяў, што дазволіць таксама купляць паліва для АЭС не ў Расеі, а на Захадзе і зьнізіць энэргазалежнасць ад усходняе суседкі. Прафэсар НАН Беларусі Іван Нікітчанка з жалем зазначыў, што ў траўні Мясыніковічам была скліканая рада, дзе «рашэнне аб будаўніцтве прынята было, а дыскусіі не было». Цяпер рыхтуецца эканамічнае абургунтаванне гэтага праекту коштам \$2,5 млрд. Гэта сума, за якую бярэцца будаваць Расея. Удзельнікі мерапрыемства прыйшлі да высновы, што гэты варыянт усё роўна толькі часова выратуе Беларусь, бо разведаных запасаў урану для ўжо існых станцыі засталося толькі на 75 гадоў.

Хоць крэйсныя працэсы ў эканом-

іцы, выкліканыя ростам цэнаў на газ, можна будзе спыніць праз павелічэнне інфляцыі і перакрыжаванага субсидыявання, карэннае вырашэнне праблемы магчыма толькі праз стварэнне энэргаэфектыўнай эканомікі. Для прыкладу, энэргаёмістасць ВУП Беларусі ў два разы большая, чым у Нямеччыне, па паказчыках энэргаэфектыўнасці гэтыя лічбы адваротныя. Прычыны гэтага і ў манапалізме дзяржавы. «Каб вырашыць такое пытанне, неабходна, на мой погляд, цалкам зрабіць стаўку на прыватную ўласнасць, у тым ліку і на зямлю. Толькі калі будзе гаспадар, магчыма ствараць эканамічную структуру. А так у сельскай гаспадарцы энэргіі вытрачваецца ў трох разах болей, чым магло бы быць», — выказаў сваё меркаванье І. Нікітчанка.

Таксама неабходна пераабсталяванне нафтапампоўных станцый. «Патрэбна, каб нашы нафтаправоды маглі пампаваць ня толькі ў Эўропу, але і адтуль. Дарэчы, па сусветных цэнах Беларусь можа купляць газ ня толькі ў Расеі», — заявіў Станіслаў Гусак. Гучыць дзіўнавата, бо газаправоды ў Беларусь ідуць толькі з Расеі. Больш за тое, свабоднага газу паблізу Беларусі няма. Няма пакуль і магутнасці для прыёму звадкаванага газу.

Увогуле ж, Беларусь знаходзіцца ў лепшым становішчы, чым ёўрапейскія краіны — спажыўцы расейскага газу. Улічваючы карацейшыя шляхі дастаўкі, блакітнае паліва на гэтай тэрыторыі заўсёды будзе танкейшым на \$40—50. Пры стварэнні спрыяльных умоваў развязція эканомікі гэта магло бы стаць моцным штуршком для інвестыцый. Відавочна, што нават невялікае падвышэнне цэнаў патрабуе ад кіраўніцтва дзяржавы неадкладнага рэагавання. «Але хто гэта будзе рабіць? Саша і Сірожа?» — паставіў кропку сустэречы эканамічны аглядальнік радыё «Свабода» Мікола Залескі.

Таціана Ганцур

Расея вучыцца ваяваць у Эўропе

«Расея ня будзе ўдзельнічаць ані ў якіх «святынных саюзах», канфрантациі ёй без патрэбы...»

У. Пуцін на паседжаньні МЗС РФ, 27 чэрвеня 2006

У Беларусі закончыліся самыя буйныя супольныя вайсковыя манёўры на пост-савецкай прасторы за апошнія 15 гадоў. У вучэньях «Шчыт Саюзу — 2006» было задзейнічана блізу 10 тысячай жаўнераў і афіцэраў, штабы арміяў, дывізіяў і брыгадаў, 40 танкаў, 180 бронемашынаў, 40 гарматаў і рэактыўных систэмай залпавага агню, 36 самалётаў і г.д. На гэты раз невялікую краіну «Дзівінью» ратуюць расейскія войскі з стратэгічнымі бамбакамі з суседнім «Дняпроўем» ад умоўнай дзяржавы «Бугія». Праціўнік ізноў наступае з Захаду, паразунак прыходзіць з Усходу.

Гэтым разам манёўры прыпалі на саміт прэзыдентаў сямі краінаў СНД, якія падпісалі Дамову аб калектыўнай бяспечы. Кіраўнікі штоства часткі съвету мусілі пераканацца, што ў Эўропу дзъверы замураваны.

Не засталіся ўбаку й спэцчасткі КДБ і МУС Беларусі, што гэтаксама актыўна змагаліся з пагрозою «Бугія». У рамках вучэньяў яны павінны былі вызваляць ад меркаваных дывэрсантаў... калгас. Але сціміўны, што гэткі спэцнэр выклічаў ўраган кпінаў, памянялі калгас на Бяроўскі мясакамбінат. Падчас вучэньяў адпраўваліся дзеяньні па вызваленіі закладнікаў, а таксама ліквідацыі наступстваў тэракту на камбінаце, што, паводле спэцнара, стаў прычынай выкіду аміаку. Пэўна ж, кілбасу ўратавалі.

«Самы галоўны наш клопат разам з Расеяй — заходнія межы. Супольная ра-

сейска-беларуская групоўка гатовая да выканання гэтых функцыяў на 120 адсоткаў!» — ацаніў вучэныні, што адбыліся, А.Лукашэнка.

Праводзіць падобныя вучэныні антыгерарыстычных падраздзяленняў у больш праўдападобных умовах у беларускім КДБ відавочна збаяліся. Пэўна, каб не выклікаць непатрэбных асацыяцыяў і не даваць падказак патэнцыйным тутэйшым экстремістам. «Шчыт Саюзу» — ня толькі разымянка для аблугі складанай тэхнікі, але і красамоўны сигнал асобным суседзям Беларусі. Найперш Польшчы, Чэхіі й Вугоршчыне, на тэрыторыі якіх у хуткім часе ЗША плянуюць размысціць супрацьракетныя базы сystermy нацыянальнай абароны.

Нелюбоў рэжыму Лукашэнкі да суседзяў, апрач Расеі, зразумелая. Вакол — ворагі. Затое пазыцыя Расеі куды больш нноансаваная. У крамлёўскіх вярхах, пра што сведчыць апошні выступ Пуціна на адмысловай калегії МЗС Расеі нарэшце паўстае разуменне того, адкуль зыходзяць рэальныя пагрозы іхнім краінам. Ужо ж пэўна, што не зь Літвы й Польшчы. Пуцін не паехаў пад Баранавічы. І ў Маскве гэтыя вучэныні ніяк не адкаментаваў. Гаstatnія прэзыдэнты з прастораў Эўропы, ветліва агледзеўшы Лукашэнкаву бібліятэку, паехалі сабе па хатах, ня выявіўшы цікавасці да страляніны між калгасамі ды мясакамбінатам. Усход — справа тонкая.

А з іншага боку — дзе яшчэ ў Эўропе расейскія ваякі могуць рэпэціраваць? Як кажа Пуцін — муhi асона... Выходзіць, «Шчыт Саюзу» — файнай магчымасць павучыць сваіх жаўнераў у эўрапейскіх умовах. Урэшце, а хто сказаў, што гэта не спатрэбіца? Сёньня гэткія саюзныкі, заўтра — іншыя... Міжволі згадваюцца

савецка-нацыстоўскія парады ў Беларусі й бурнае іх вайсковае супрацоўніцтва напрыканцы 1930-х. У сапраўднай імпэрыі ня можа быць вечных сяброў, у яе ёсьць толькі вечныя інтэрэсы.

Выгаднымі гэтыя вучэныні былі й для беларускіх жаўнераў. Во любяя вучэныні, пагатоў такога маштабу, павышаюць іхнную прафесійную кваліфікацыю. Пэўна ж лепей, чым маршураўца пад пляцы пад савецкія песні.

Лукашэнкавы калегі паразяжджаліся, а ў Беларусі вайна працягваеца. Ад 9 траўня праз «Шчыт Саюзу» і 65-годзьдзе нападу на СССР яна пераходзіць у саветкаванье 3 ліпеня. Два месяцы Беларусь гуляеца. Вось такі тэатар ваеных дзеянінняў. Але, паводле законаў тэатру, стрэльба, што зьяўляеца ў першай дзеі, стрэльба у апошні. Вось толькі ў каго?

Гары Куманенкі

Беларусь гуляеца: гледачы назіраюць за «плачатаў вайны» на «Лініі Сталіна». 22 чэрвень.

АНДРЭЙ ПІНКЕВІЧ

Чорны тыдзень для беларусаў

Апошні тыдзень выдаўся для беларусаў, што былі за межамі бацькаўшчыны, сапраўды чорным. У амэрыканскім горадзе Ўэлз, штат Мэн, пры навысветленых абставінах загінуў ураджэнец Шчучына 20-гадовы

Аляксей Васілеўскі. Ён прыехаў у ЗША 18 чэрвеня па студэнцкай візе. Побач з целам знайшлі нож, якім, паводле папярэдняй вэрсіі съледства, быў забіты малады чалавек. Забіты быў студэнтам Беларускай політэх-

нічнай акадэміі.

У Турцыі ў курортным горадзе Манаўгат у выніку выбуху балёна з газам (паводле адной з вэрсіяў, гэта быў тэракт курдзкіх паўстанцаў) былі параненыя трох грамадзянкі Беларусі. Адной з іх давялося ампутаваць ногу. Усе пацярпелыя прыехалі з Магілёва.

Расейскі консул у Турцыі назваў прозвішчы двух пацярпелых беларусак — Дзіна і Ангеліна Дзямянкавы. Ніводная з пацярпелых мела мэдычнай страхоўкі. Турапэратары настойліва раяць набываць полісы, якія да таго ж і каштуюць няшмат — 6 даляраў ЗША.

СП

Міранаў съцяг над Лёзnam

Раніцай 27 чэрвня над Лёзnam залунаў бел-чырвона-белы съцяг з чорнай жалобнай стужкай.

Ён знаходзіўся наверсе мэталічнай 30-мэтровай апоры пад напругай у 30 тысяч вольт, якая стаіць на пагорку каля шашы пры ўезьдзе ў Лёзну з боку Віцебску. Да съцяга была прымкаўана запіска: «Сьветлай памяці сладунага сына зямлі беларускай Уладзімера Плещанкі. Пакуль на зямлі жывуць такія людзі, як ён, — Беларусь жыла, жыве і жыць будзе вечна». І подпіс — Мірон.

Съцяг зьявіўся перад саракавінамі па старшыні Віцебскай арганізацыі КХП БНФ Уладзімера Плещанкі, які памёр 20 траўня на 58-м годзе жыцця. Легендарны Мірон неаднойчы падымай съцяг на гтат небясльечнай вежы. У прыватнасці, быў ён узынены там і да саракавін з дні смерці Васіля Быковы.

Таяція Чабатарова

Чарадзей чакае свайго каня

Беларусы дагэтуль не паставілі ніводнага коннага помніка. Хоць недахопу кандыдатураў, як сярод гісторычных пэрсанажаў, так і сярод адмыслоўцаў скульптараў, няма. Узяць хоць бы сътуацию з праектамі коннай скульптуры по-лацкага князя Ўсяслава Чарадзея.

Менскі скульптар Але́сь Шатэрнік маўшчы зрабіць гэта ад 2001 году. Скульптар быў ужо дамовіўся з полацкімі ўладамі, аднак тыя, памятаючы скандал з помнікам Эўфрасіні Полацкай працы Ігара Голубева, усталявалім без узгаднення зь Мінкультам, абвесцілі ў 2005 г. унутрыгарадзкі конкурс. Перамог праект Сяргея Бандарэнкі, творцы, чые скульптурныя ўласабленыні коней вядо-

Сяргей Ляшкевіч пераведзены ў Глыбокае

Незадоўга да пераводу зь ім сустракалася маці Ірына Баляславаўна. «Сын трymаецца малайцом», — кажа яна.

Кіраўніка шчучынскага выбарчага штаба Аляксандра Мілінкевіча Сяргея Ляшкевіча перавялі з Гарадзенскай турмы ў Глыбокае. С.Ляшкевіч быў асуджаны Шчучынским раённым судом да 5 месяцаў турэмнага арышту нібыта за падрыхтоўку масавых беспарадаку падчас выбараў прэзыдэнта. У часе съледзства ён адбыў ужо больш паловы тэрміну пакараньня і мае права на датэрміновае вызваленне.

Сяргей падаў хадайніцтва і

чакае адпаведнага адказу.

Незадоўга да пераводу ў Глыбокае зь ім сустракалася маці Ірына Баляславаўна. «Сын трymаецца малайцом, спакойны. Больш мяне супактываў, вытрыманы хлопец», — кажа спн.Ляшкевіч. У выпадку датэрміновага вызвалення Сяргей Ляшкевіч мае магчымасць уладавацца па спэцыяльнай насыці ў адной з гаспадарак Шчучынскага раёну.

Адвакат Сяргея Андрэй

Шчапяткоў лічыць, што перавод у іншую турму ніяк не ўплывае на шанцы С.Ляшкевіча быць вызваленым датэрмінова.

Сямён Печанко

Партал для пэдагогаў nastaunik.info

Інфармацыйна-мэтадычны інтэрнэт-партал для настаўнікаў (www.nastaunik.info), зладжаны высілкамі саміх настаўнікаў, пачаў сваю працу. Сайт знаёміць з тэндэнцыямі адукацыі ў сьвеце, з новымі тэхналёгіямі і мэтадамі выкладання, а таксама вынікамі прыменення гэных тэхналёгій у Беларусі.

На сайце ёсць распрацоўкі разнастайных тэматычных урокоў па амаль усіх школьных предметах, праграмы й мэтадычкі, інфарма-

цыя пра Таварыства беларускай школы, напрацоўкі для этнашколы і этнасадка, працы з пэдагагічнага досьведу Гуманітарнага ліцэю. Пропанавацца мэтадыкі грамадзянскага выхавання ў школе, заснаваныя не на цяперашній ідэалёгіі, а на агульнаэўрапейскіх прынцыпах. Апроч беларускага досьведу, аўтары выкарыстоўваюць польскі, чэскі, швэдзкі, расейскі: адпаведныя матэрыялы падаюцца па-беларуску.

AB

мия далёка за межамі Беларусі. Аднак названы праекты кошт Бандарэнкавай працы полацкія ўлады палічылі завысокім — 300 млн рублёў у парунанні з удвай меншымі выдаткамі на праект Шатэрніка.

Прадстаўнікі полацкага гарвыканкаму наведаліся ў менскую майстэрню аўтара «Крывічоў». І прапанавалі замяняць меч у руцэ Чарадзея на дзіду. Але́сь Шатэрнік рапчуя адмовіўся: «Князь — гэта ўладар, меч — сымбал яго ўлады». І вось пасля гэтага зьявіўся трэці праект, які прэзентаваў скульптар Прохараў. Паводле чутак, рабіць макет яму дапамагаў былы асистэнт Бандарэнкі.

Аднак і А.Шатэрнік не губляе надзеі пабачыць у Полацку свой твор.

Вясной гэтага году сп.Шатэрніка запрасілі ў Міністэрства культуры на паседжанье экспертнай рады, што займаецца ацэнкай праектаў у сферы манумэн-

тальнага выяўленчага мастацтва. Ён пазнаёміў чальцоў рады з сваім праектам, падзяліўся ўласным меркаваннем, дзе будучы помнік можна было бы усталяваць. «Ідэальнае месца — на валах Верхняга замку. Ёсць жа прыклад Менску, дзе пры БДУ даўно стаяць помнікі нашым слынным продкам, а чым горшы Полацкі ўніверсітэт?

Сямён Печанко

КАЛЯНДАР**Ліпень**

7 — Іван Вялікі ў праваслаўных.

10 — 225 гадоў з дня нараджэння выдаўца й публіцыста Антона Марціноўскага (1781—1855), уладальніка друкарні ў Вільні. У 1812-м ён пісаў польскую адузовы да сляняў супраць памешчыкаў.

12 — Святыя Пятро і Павал у праваслаўных.

15 — Дзень Грунвальдскае бітвы.

15 — 400 гадоў з дня нараджэння галиндзкага мастака Рэмбранта ван Рэйна (1606—1669).

23 — 75 гадоў з дня нараджэння міжнароднага гросмайстра, шахматыста Віктара Карчноя. Ён яшчэ за саветамі эміграваў на Захад, двойчы спрабаваў адыграць у Анатоля Карпава тытул чэмпіёна съвету.

26 — 150 гадоў з дня нараджэння драматурга Джордана Бэрнарда Шоў (1856—1950).

27 — Дзень незалежнасці ў гонар прыніцця Дэклярацыі аб дзяржаўным суверэнітэце Рэспублікі Беларусь.

27 — 100 гадоў з дня нараджэння заснавальніка, выдаўца і рэдактара слыннага польскага часопісу ў Парыжы «Kultura» Ежы Гедройца (1906—2000).

29 — 150 гадоў з дня съмерці німецкага кампазытара і піяніста Робэрта Шумана (1810—1856).

31 — 450 гадоў з дня съмерці Ігнацыя Ляёлы (1491—1556), каталіцкага святога, заснавальніка Ордэну езуітаў.

Міхал Вітушкі памёр двойчы

(1907—2006)

Лес Міхала Вітушкі (зьлева) нарэшце прайсьніўся. Лес яго брата Алекся — дагэтуль таямніца.

Гэтая вестка прыйшла зь Нямеччыны. Сын Міхала Вітушкі паведаміў, што яго бацька памёр яшчэ 27 красавіка ў альпійскім санаторыі. На 99-м годзе жыцця.

У апошнія гады ён быў прыкананы да ложка, хварэў. Яго наведвалі толькі сваякі і блізкія сябры.

Міхал Вітушкі — адзіны з кіраунікоў нацыянальных антысавецкіх рухаў Супраціву ў Савецкім Саюзе, які выжыў у партызанцы і здолеў захавацца ад савецкіх агентаў на Захадзе. А яго шукалі, патрабавалі выдачы як «войсковага зла-

чынцы». І пры гэтым у афіцыйных публікацыях пісалі (дагэтуль пішуць), што Вітушку забілі яшчэ ў 1945 годзе. Не забілі, нават не паранілі.

Беларускі партызанскі рух пад кірауніцтвам Міхала Вітушкі распачаў збройную барацьбу супраць бальшавікоў увесень 1945 году. У 1948 годзе Вітушка правёў яго рэарганізацыю, а ў пачатку 50-х вывеў ацалелыя партызанскае атрады праз Польшчу і Латвію на Захад. Сам ён працягваў заставацца ў Польшчы, адкуль кіраваў антысавецкім падпольем. У 1960-х Вітушкі перабраўся на Захад. Ёсьць сведчаныні, што пад чужымі дакументамі Міхал Вітушкі прыяжджаў у Беларусь, апошні раз ён наведаў Бацькаўшчыну ў пачатку 1970-х, быў у Менску і Вільні.

Ён перажыў амаль усіх сваіх сяброў і ворагаў. Пасыпей напісаць успаміны, якія калісьці будуть апублікованыя.

Сяргей Ёрш

Больш пра жыццё і таямніцу «съмерці» і ўратавання М.Вітушкі ў 1945 годзе можна будзе прачытаць у кнізе Сяргея Ярша і Сержuka Горбіка, якая рыхтуеца да друку.

Усеагульная Алімпіада

Сканчаюцца цэнтралізаваныя тэсты для выпускнікоў школаў. 29 чэрвня тэст па хіміі, 1 ліпеня — заключны, па геаграфіі. У цэлым вучні і настаўнікі звыкліся з больш аб'ектывнай формай праверкі ведаў, але застаюцца на раканыні на бязладнасць тэстовых праграмаў.

Выпускнік Уладзь (мае сярэдні бал 8,6) здаваў тэсты на матэматыку й фізыку. Для яго заданыні на абедвух тэстах былі зацяжкі: «Праз паўгадзіны пасля пачатку тэстаў сышло ўжо каля траціны ўдзельнікаў». Заданыні былі па ўзору на школьнага курсу, а як для алімпіяды». Школьная настаўніца матэматыкі Галіна, ра-

шаючы з унукам задачы тэсту, адужала толькі па 5 заданыні з кожнага варыянту.

Натальля, якая здавала гісторыю, кажа, што да канца часу, адведзенага на тэст, даседзела толькі чвэрць прысутных. Трапляліся заданыні проста прымітывныя — «Назавіце галоўны горад краівічоў». Даць адказы на іншыя пытанні, ведаючы толькі школьні курс, было немагчыма: «Ішоў урываў зь летапісу, дзе апісвалася, як маскалі пабілі літоўцаў.

Трэба было адказаць, у якім годзе гэта адбылося і ў якім месцы». Вяршыня гістарычнага тэсту было заданыне зь пералікам дзясяткі заводаў, пабудава-

ных у 50—80-я гады XX ст., якія трэба было пералічыць у парадку іх узывнікнення.

Толькі ўхвальныя водгукі я пачуў пра заданыні па мовах — беларускай і расейскай. Хаця і тут былі свае закавыкі. Так, у тэсьце па расейскай мове з 13 складана-залежных сказаў трэ было выбраць такі, каб у першай частцы было дапаўненне месца, а ў другой — слова, утворанае прыставачна-суффіксальным способам.

Рэптытар па хіміі Алесь кажа: «Мой прадмет навучэнцы яшчэ не здавалі. Аднак што для бяспрэчна — яно дазваляе больш аб'ектывна ацаніць веды вучня і зъменіць карумпаванасць».

Адам Воршыч

Рушыла Будслаўская пілігрымка

Раніцай 27 чэрвеня ад менскага архікатэдralльнага касьцёлу імя найсьвяцейшай Панны Марыі рушыла XVI пешая пілігрымка ў нацыянальны санктуарый Маці Божай у Будславе. Ад 8-й у касьцёле праішла святая імша. Увесе гэты час да адыходу а 10-й гадзіне да катэдры съякаліся пілігрымы. Прывемна зьдзівіла колькасць маладых людзей — іх тут пеканачая большасць. Шмат дзяшчай і падлеткаў. Яны съмяляліся і самаўпэўнена ірваліся ў дарогу. Сур'ёзнасць і засяроджанасць вылучала тых, для каго гэтая пілігрымка ня першая.

Сярод пілігрымаў былі і вернікі з Рәсей, пешярбуржцы вылучаліся з настолькую чырвонымі гальштукамі.

Пашыртаваўшыся, узняўшы харугвы і съязгі, святочная калёна ў некалькі сотняў чалавек зь песьняю рушыла ў шлях. З крамаў і офісаў выглядалі цікаўныя.

Сямён Печанко

Што будзе на Будслаўскім фэсьце

I ліпеня

17.00 — съв. імша (правяць айцы-бэрнардыны).

18.00 — съв. імша для пілігрымаў з Віцебскай дыяцэзіі.

(Сыпей — пілігрымы.)

19.30 — лекцыя для моладзі; акцыя далучэння да «Руху чистых сэрцаў».

20.00 — съв. імша для Менска-Магілёўскай архідыяцэзіі.

(Сыпей — пілігрымы.)

21.30 — марыйныя нешпары.

22.15 — съпявae хор «Angeli».

23.00 — акафіст. Съпявae хор Грэка-Каталіцкай Царквы.

24.00 — працэсія і ўрачыстая св. імша.

(Сыпей — хор «Залатая Горка».)

2 ліпеня

02.00 — малітоўнае чуванье. Праводзіць моладзь зь Менскай

архікатэдralльной парафіі.

03.00 — дэманстрацыя фільму «Караль — чалавек, які стаў папам рымскім».

05.00 — адарацыя Найсьвяцейшага Сакрамэнту.

06.00 — гадзінкі да Маці Божай.

06.30 — съв. імша.

07.00 — святы ружанец.

08.00 — съв. імша. Правяць айцы-бэрнардыны.

(Сыпей — хор «Polonez».)

10.00 — съв. імша.

(Сыпей — хор «Голос душы»).

Пасля імшы — бласлаўленыне ўдзельнікаў «Руху чистых сэрцаў».

12.00 — урачыстая съв. імша.

(Сыпей — хор «Gloria».)

Літанія да Маці Божай. Працэсія.

Паводле catholic.by

На фота: пілігрымаў бласлаўляў кардынал Свёентэк.

Павал Севярынец — у 1998—2004 лідэр незарэгістраванага «Маладога фронту». Асуджаны за арганізацыю акцыі ў пратэсту пасля рэфэрэндуму 2004 году. Цяпер у высылцы ў Малым Сітне, на поўначы Полаччыны.

ПАВАЛ СЕВЯРЫНЕЦ

На пярэдадні Тройцы на ўезьдзе ў Малое Сітна паставілі крыж. Вялікі, праваслаўны, звараны з абрэзкаў жалезнай трубы й пафарбаваны ярка-жоўтым колерам. Паставілі так, што й шыльду з называй вёскі з машины цяпер ледзьве разгледзіш.

Крыж, вядома, справа добрая. Разумею ўцеху чыноўнага сэруца дзе-небудзь у эпархіі ці аддзеле іდэалёгіі Палацкага райвыканкаму: паставілі на мапе вобласці каля чарговага «нуліка» населенага пункту чарговы крыжык, пазначылі, так сказаць, кананічную тэрыторыю... Але сіпярша пабудаваць бы ў радыосе трыцацёх кілямэтраў хоць адну царкву ці хрысціянскую місію! Што насамрэч прыкрываюць такія крыжы ў глухой беларускай вёсачцы — мне давялося на свае вочы пабачыць якраз у Духаў дзень.

Апоўдні да мяне ў пакой пагрукалася сплоханая Вікторыя Віктараўна. «Бачыў, што на могілках творыцца? Народу цьма, паселі гурбамі, падаставалі ежу, толькі хрумст стаіць і гарэлку жлукціць!.. «Славянскі базар», а ня Тройца».

Увогуле Тройца, яна ж Пяцідзясятніца, у беларусаў Сёмуха, або Духаў дзень — трэцяе паводле значэння (пасля Вялікадня й Раства) хрысціянскае сівята. На пяцідзясяты дзень пасля Ўваскрасення Хрыста апосталам і вучням, сабраным разам, быў дадзены дар Святога Духа (Дзея Апостальскія, 2-і разьдзел). Зъявілася ва ўсёй поўні трэцяя інастасць Божая (адкуль і назва Тройцы).

ХРОНІКА РЭПРЭСІЙ І СУПРАЦІВУ 14 — 21 ЧЭРВЕНЯ

Суд над Зелянковым

На 29 чэрвеня прызначаны суд над 22-гадовым жлобінскім актыўістам **Эдуардам Зелянковым**: навучэнца мэталюргічнага тэхнікума вінавацца ў дзеянасці ад імя незарэгістраванай арганізацыі «Малады фронт» (арт.193 ч.1 КК). Справа Зелянкова — першая, што дайшла да суду паводле «сухарэнкаўскіх» дабавак у Крымінальны кодэкс, зробленых напярэдадні выбараў.

Эдуарда затрымалі 13 сакавіка падчас на пісанай графіцы «За свабоду!», «За Мілінкевіча!», «Малады фронт». Сіпярша на хлопца расплачали адміністрацыйную справу, адна неўзабаве матэрыялы запатрабаваў начальнік Жлобінскага раённага аддзялення КДБ. Супрацоўнік КДБ затрымалі Зелянкова на 3 сутак як падзраванага ў крымінальнім злачынстве. Праз 10 сутак яны перадалі справу ў Жлобінскую праукратуру, адтупіў яна трапіла ў съследческі аддзяленыне раённай міліцыі, а ўрэшце рассыльедаваныне правялі міліцыянты Цэнтральнага аддзела Гомелю.

12 чэрвеня з Эдуарда ўзялі падліску пра навіз. 19 чэрвеня яму прыйшла позова ў суд. Усе чатыры съведкі, выкліканыя на суд, — з боку абвінавачанчыні.

16 чэрвень

У Слуцку на акцыі ў Дзень салідарнасці затрымалі сябра ПБНФ **Віталя Амільковіча**, моладзевых актыўістаў **Дзяніса Балакіра** і

Юлію. На іх склалі пратаколы за несанкцыяванае пікетаванье. Непаўнолетнюю Юлію 19 чэрвеня вылікалі ў школу, дзе змусілі напісаць тлумачэнне наконт удзелу ў акцыі.

21 чэрвень

Праваабаронца **Андрэя Саньнікаў** паведаміў, што мытнай службай аэрапорту «Менск-2» ужо 3 месяцы адмалюеца вярнуць яму гроши: 26 сакавіка ў яго забралі на экспрэтызу 1040 доляраў ЗША і 260 ёура.

Пракуратура Менску перадала ў суд справу палітвязня **Аляксандра Казуліна**, якога вінаўцаць у хуліганстве і арганізацыі вулічных беспарядкаў. 22 чэрвеня зняволеннае адмовіўся ад харчаванья ў Жодзінскай турме і перайшоў толькі на прадукты з харчовых перадачаў, бо яму не дазволілі перайсці на дыетычнае харчаванне. 26 чэрвеня прызначаны судзьдзя ў ягонай справе — Аляксей Рыбакоў з Маскоўскага раённага суду.

У судзе Маскоўскага раёну разглядалася справа актыўіста АГП **Сяргея Ількевіча**, затрыманага напярэдадні ўвечары за наклейванье налепкі «Дастаў». Яго затрымалі міліцыянт Сяцой, які не паказаў пасыпвачанына, таму хлопец не пайшоў за ім. Міліцыянт паваліў актыўіста на асфальт і выклікаў падмогу. Адзін з новаўзрыблых памочнікаў, Раткевіч, ударыў Сяргея ў твар. Суддзя **Надзея Рэвузская**, якой забаронены ўезд у краіны Эў-

Банкет на могілках

Фактычна Сёмуха (паводле сямі тыдняў, якія мінулі зь Вялікадня) — сівята заснавання Царквы. У такі дзень прынята ўсёй сям'ёй ехаць, натуральна, у царкву на сівяточнае набажэнства, а таксама ўпрыгожваць і храм, і хату сівежымі бярозавымі веңцемі ды зелянінай — на знак моць жыцця ў Святым Духу. Так робяць на Гомельшчыне, адкуль родам мой бацька, на Берасцейшчыне, адкуль маці, дый у самім Віцебску.

А вось у Малым Сітне... Столыкі народу на могілках мне не даводзіліся бачыць тут ані на Радаціцу, ані на Дзяды, ані на Вялікдзень. Некалькі дзясяткаў машинаў з гораду, перапоўнены рэйсавы аўтобус, люд з хутароў — насельніцтва вёскі павялічылася ці не ўдвай! — плюс поўная мабілізацыя тутэйшых жыхароў. Уся грамада і напраўду пасела тут за адмысловымі сталамі (па адным на два-три крыжы) сямейнымі купамі на гэтую грандыёзную трызну. Згадалася формула, выведзеная знаёмым праграмістам: «Свяякі — гэта група людзей, якая збораеца разам толькі з нагоды змены колькаснага складу». Акаваеца, у Сітне збораюцца разам яшчэ й на Сёмуху. Відовішча проста ўражвае: сюрэралістычнае ўзгор'е, вялізныя дрэвы,

развяязу, разглядала справу паводле арт. 166 КАП (супраціў работнікам міліцыі). Разгляд справы перанесены на належны час.

Журналіста расейскай газэты «Коммерсантъ» **Вадзіма Доўнара** аштрафавалі на 1 базавую велічыню за «дробнае хуліганства». Журналіста затрымалі 21 красавіка каля адміністрацыі прэзыдэнта: ахойнік Ільля Плотнікаў, які выступіў съведкам на судзе, заявіў, што Доўнар лаяўся матам і зневажаў кіраўніка дзяржавы. Суд, на які журналіст нават не атрымаў позвы, доўжыўся 7 хвілінай.

Актыўіста **Антона Ясіновіча** ў Палацку затрымалі за распаўсюд друкаваных выданняў без выходных звыстак, заадна адвінавацьшы ў нецензурнай лаянцы на адрас работніка праваахоўных органаў. Ноч ён прарабавіў у ізоляторы часавага утрымання. Суд доўжыўся 22 і 23 чэрвеня і скончыўся апраўданынем затрыманага, бо ў пратаколах затрыманыя было шмат недакладнасцяў.

У Светлагорску адбылася акцыя салідарнасці сярод сябру ТБМ па зборы сродкаў на карысць **Натальі Бордак**, якая страціла працу за ўздел у выбарчай кампаніі.

22 чэрвень

У Магілёве пастановай суду ліквідаваны рэурсавы цэнтар «Кола сяброў», які дзейнічаў 10 гадоў. Падставай для закрыцця сталі пару-

рознакаляровыя крыжы, усе ў стужках ды вянках — і ажыўлены, шматлодны, загульны банкет... Зрэшты ўесь размах сіценскай Сёмухі праясьніўся пад вечар: сям-там пад крыжамі, быццам непрыбраныя трупы, валяліся п'янія мужыкі, а нейкая кабецна спала, паклаўшы голаў проста на стол. Там жа ўбачыў кранальную сцэнку.

Дзьве жанчыны абыходзілі паҳаваньні, уголас ацэнываючы, у каго «цвятоў багата й вянкамі ўсё аблаздзена», а ў каго «зарасло, і цвяты пасохлі»; выхваліліся «сваймі» могілкамі — так, як у горадзе ганацаца дзецымі, якія, бач, вучача на семкі-весемкі і дзень за кампутарам сядзяць... Можа, сей-той з этнографаў і ўзрадуеца: во, якая дружная й багатая народная традыцыя! Але калі замест сівята жыцьця назіраеш, халера, усеагульную п'янку на месцы паҳаваньня — больш падобна не на троімф беларушчыны, а на экзатычны іэкрафільскі культ дзе-небудзь у гушчарах паганскаі Амазоніі.

Пасыля Тройцы мне стала канчаткова ясна: каб зразумець гэтую вёску, трэба ня столькі распытаць жыхароў, колькі дасъедаваць могілкі.

Сіценскія могілкі — зарослы стогадовымі хвоямі ды бярэзінамі ўзорак — разъмішчаюцца ў самым цэнтры Малога Сітна, там, дзе раней стаяла царква. Мне ўдалося налічыць тут 569 паҳаваньняў. Крыху менш за палову з іх — безыменныя. Самы стары пазначаны крыж — 1881 г. Па-беларуску на сіценскіх могілках німа ніводнага надпісу, хаця «Кавалёў» або «дарагой папачка» трапляюцца досыць часта. Цэлымі кланамі — Глазкіны, Кучыцы, Дзюўбанавы, Сіманенкавы, Луфэравы, Журыдавы, Быхаўцы,

Лапенкі, Манякі... Сустракаюцца й вартыя асобнага апавяданьня гісторыі: магілка быў старшыні сельсавету, якая высяляла «кулакоў», з выкалатымі на фатаздымку вачыма; тры могілкі 1942 г. — «зверски замучаны врагами народа», прычым фота аднаго з закатаваных — у белагвардзейскай фуражцы з кукардай... Рахую гады паҳаваньняў, і рагтам высьвятляеца страшная реч. Больш 150-ці могілак (45% ад усіх пазначаных!) датуюцца апошнімі 12-шо гадамі. У кагосяці яшчэ ёсьць пытаныні, дзе *квітнне стабільная Беларусь?*

Але тое, што ўразіла больш за ўсё, дык гэта навершы. На колішніх чырвоных пірамідах пазразаныя жалезныя зоркі й замест на штырах прылітаваныя папярочыны: крыжы. На каменных надмагіллях крыжыкі выбітыя або прымацаваныя відавочна пазыней.

Зь нейкіх глыбіні ў падсьвядомасці ў людзей успывае, што *беларусы — хрысціянскі народ*. Але што гэта значыць і да чаго абавязвае?

Пакуль Сітна ладзіла вялікія епchy, у 10 гарадох Беларусі галадавалі маладафронтайцы. І тое, што было напісаны на іхніх майках, куды больші адпавядала сутнасыці Духава дня: «Дзе Дух Гасподні — там свабода!» (2 Карынф 3:17).

Што патрэбна, каб старэйшае пакаленьне не наталяла свой голад на могілках у гонар памерлых, а моладзь не адмаўлялася ад ежы дзеля свабоды жывых? Што мае адбыцца, каб крыж, усталіваны на ўезьдзе ў Сітна, не ўспрымаўся як паҳавальны, а знакаваў бы трэтырорыю Боскасці ѹ беларускасці?

Адказ адзіны: нацыянальнае абуджэнне.

Малое Сітна

Што патрэбна,
каб старэйшае
пакаленьне не
наталяла свой
голад на
могілках ѹ
гонар памерлых,
а моладзь не
адмаўлялася ад
ежы дзеля
свабоды жывых?
• • • • •

ХРОНІКА РЭПРЭСІЙ І СУПРАЦІВУ 14 – 21 ЧЭРВЕНИЯ

шэнні: у статут быўлі ўнесеныя зымены пры недастатковай колькасці ўдзельнікаў сходу.

Чыгуначныя раённы суд Віцебску пачаў пераглядаць адміністрацыйныя справы **Яўгена Бабковіча і Івана Бурыкіна**, затрыманых у Віцебску 18 чэрвеня.

На станцыі мэтро «Магілёўская» ў Менску міліцыянты затрымалі актыўістаў АГП **Алега Корбана**, **Мікалая Сяргеева** і грамадзянку Рәсей **Вольгу Нячаеву**, на якіх быўлі сколкі з эмблемай АГП і словамі «Надакуць». Затрыманым сказаў, што на іх быўлі скаргі ад пасажыраў мэтро: маўляў, моладзь «кеўска глядзела на пасажыраў».

23 чэрвень

Палітвязнік **Сяргея Ляшкевіча** перавялі з Гарадзенскай турмы ў Глыбоке.

Вярхоўны суд пачаў разгляд справы па прыпыненых і дзеяньнях **РГА «Беларускі Хэльсінскі камітэт**: Мін'юст лічыць, што арганізацыя не сплаціла падаткі, а таксама ня выправіла штраф недакладнасці ў сваім сайце. Праваабаронцы кажуць, што справа з фінансамі яшчэ вырашаецца ў Вышэйшым гаспадарчым судзе (ВГС), а выправіць недакладнасці на сайдзе яны ня могуць, бо бліжаваны рахунак арганізацыі. БХК адразу падаў хадайніцтвы пра прыпыненые працэсу ўзвязі з разглядам нагляднай скаргі ў ВГС. Суд абавязаў перапынак да 27 чэрвеня.

23 чэрвень стала вядома, што праکуратура апратэстоўвае раашэнне суду Маскоўскага раёну па справе **Ю'я Радзівіла**, асуджанага на 3 месяцы арышту. Праکурорскія работнікі патрабуюць больш жорсткага пакарання.

У Менску падчас правядзення саамітэу ЭўраА-зЭС і АДКБ затрымалі моладзевых актыўістаў: непаўнолетнія **Аляксандар Чарнышоў**, **Руслан Мацвеев**, **Наастась Шышкова**, **Даніла Барысевіч** і **Яўген Лешчанка** выйшли на плошчу Перамогі з расцяжкай «Расейскі салдат — ідзіdamоў!», а таксама з нацыянальным і афіцыйным беларускім сцягамі. Па кароткім часе актыўісты затрымалі, разам з імі затрымалі **Аляксея Ляўковіча** і **Алену Копач**, якія вялі фота і відэаздымкі акцыі. На непаўнолетніх склалі адміністрацыйныя пратаколы за ўздел у несанкцыяванай акцыі і дробнае хуліганства ды адпусцілі. На А.Ляўковіча і А.Копач склалі такія самыя пратаколы, але даставілі іх у турму на вул.Акressыціна. Да А.Копач выклікалі хуткую і забралі на лекаваньне, а Ляўковіча асудзілі на 10 сутак арышту.

У Палацы мастацтваў 23 і 24 чэрвень быўлі сарваны канцэрты **рок-гуртоў на «Адбормышча»** — падрыхтоўчы тур для «Басовішча». Не зважаючы на дазвол ад Мінкульту, дамову з адміністрацыйнай Палацу і аплаканую за 2 дні арэнду, супрацоўнікі Міністэрства па надзвычайных ситуацыях забаранілі канцэрт, аргументаваўшы гэта «небяспекай авбалу столі».

Падчас чэрвеньскай сесіі з розных ВНУ Менску выключаныя сябры «Моладзі БНФ», якія бралі актыўны ўдзел у вісновых вулічных пратэстах 19—25 сакавіка. **Сыцяпан Сьвідэрскі і Яўген Неткачай** навукаліся на гістарычным факультэце Беларускага дзяржаўнага ўніверсітэту, **Irap Падалінскі** — на філялягічным факультэце БДУ (усе троє адбылі турэмныя арышты за ўздел у вулічных акцыях), **Макар Ваўчук** быў студэнтам Менскага лінгвістычнага ўніверсітэту.

26 чэрвень

Зымітра **Дашкевіча** выклікалі на допыт у праکуратуру ў справе «Маладога фронту». Аднак у сам дзень допыту яму паведамілі, што візыт пераносіцца. Дашкевіч съведчыць, што такі пераносы адбываюцца ўжо ці на пяты раз.

Артур Фінкевіч назвалі месца адбыwanьня пакарання: 29 чэрвень ён павінен прыбыць у Магілёў на праспект Пушкіна, 65. За палітычныя графіцы хлопец асуджаны на 2 гады хіміі.

Актыўіст **Юры Сьветлакоў** з Бабруйску атрымаў адказ на сваю скарбу: праکуратура Ленінскага раёну Бабруйску пачала дысцыплінарную справу на асабаў, якія незаконна затрымалі Сьветлакова 25 красавіка, **Мікіту Быцэнку і Аляксея Радомскага**, звінаваціўшы ў нецэнзурнай лаянцы ў альтыграмадзкіх паводзінах. Суд тады спыніў справу праз адсутнасць правапарушэння.

АШ

Фольксваген: Каапэрацыя з Лукашэнкам съмерці падобная

Ці павінна незалежнае грамадзтва ўстаць поруч з уладай на абарону незалежнасці краіны? Ці існуе зараз пагроза незалежнасці Беларусі? Пры якіх умовах наагул магчымы дыялёг улады і апазыцы? Гэтыя пытаньні сфармуляваў у артыкуле ў «НН» №22 Аляксандар Фядута. На гэтым тыдні яму адказаў аўтар палітычнага блогу Фольксваген. «Фактарам ратаванья незалежнасці стане нацыя, а не рэжым».

1. Беларусь як дзяржава (сувэрэнная адзінка) адбылася, і варыянты гвалтоўнай страты незалежнасці адсутнічаюць. Сённяня не 1938 год.
2. Варыант «Расея ажыццяўляе эканамічны ціск дзеля таго, каб беларусы (альбо сам Лукашэнка) папрасіліся ў Расею» магчыма існуе ў галоўнай нацыях расейскай хеўры. Аднак яго ажыццяўленыне будзе спынена акурат тады, калі стане, відавочна, што гэта ўзмацніе альбо Лукашэнку, альбо, што яшчэ горш для Крамля, апазыцыю.
3. Для ажыццяўлення такіх геапалітычных ператрусаў у сучасным съвеце патрэбны ія войскі ці газаправоды, а: а) інфармацыйныя рэсурсы, б) пятая калёна ўнутры краіны. І таго, і другога ў Расеі сёньняня няма. Дарэчы, Лукашэнка вынішчыў гэтыя патэнцыйныя чыннікі аншлюсу без дапамогі апазыцыі.
4. Дзяржава ія зводзіцца да трубаў і іншай уласнасці. Адвартнае азначае, што Беларусь як незалежная дзяржава можа існаваць толькі ў рамках таталітарна-каманднай систэмы. Гэты міт упартас распаўсюджвае Лукашэнка.

- Падключачца да гэтага апазыцыі азначае дапамагчы Лукашэнку ўзмацніць свой ідэалягічны дыскурс.
5. Пазбавіць Беларусь незалежнасці можа толькі сам Лукашэнка і добраахвотна. Ня думаю, што ён гэтага захоча. Таму любая каапэрацыя зь ім «у імя абароны незалежнасці» ёсьць фікцыяй, наступствам якой (і магчымы, мэтай прапаганды якой) ёсьць падпарацаванье апазыцыі ідэалёгіі і дыктатуры ўладаў — і такім чынам яе канчатковая нэўтралізацыя.
6. Спэнар, аб якім казаў на радыё «Свабода» Юры Дракахруст: «еканоміка рушыцца, народ бунтуе, Лукашэнка ратуеца і імкненца далучыцца да Расеі» — не вытрымлівае крытыкі. Рэжымы, падобныя да лукашэнкаўскага, падаюць ія ў выніку сацыяльнага бунту, а нацыянальнага чыну. Зынішчаючы беларускую нацыю, нацыянальную ідэнтычнасць, Лукашэнка падкладае доўгатэрміновую бомбу пад падмурак беларускай незалежнасці. Каапэрацыя зь ім (зноў падкрэслів — фантам каапэрацыі) была б съмерці падобная.

7. Галоўнае пытаньне, празь якое існуе канфрантацыя паміж рэжымам і яго апанэнтамі — гэта не пытаньне дзяржавы (яно вырашанае) і нават не пытаньне дэмакратыі, а пытаньне нацыі. Пытаньне, якой мусіць быць беларуская нацыя, застаецца адкрытым і падлягае супольнай працы інтэлектуалаў, незалежна ад палітычных поглядаў іх мойнай арыентацыі. Відавочна, што гэта ія мусіць быць абрубкам агульнасаўковага калгасу ў межах былой БССР — праект, які цяпер уладай і рэалізуецца. Паўстаньне нацыі як супольнасці грамадзянаў, якія падзяляюць асабістую адказнасць за захаванье калектыўнага добра, ёсьць неабходным чыннікам таго, каб улада Лукашэнкі «захісталася». Толькі тады магчымы і варыант «ратаванья ў Расею». Аднак у такім выпадку фактарам ратаванья незалежнасці стане менавіта нацыя, а не рэжым.

8. Лукашэнка і апазыцыя ніколі не знайдуць кампрамісу ў пытаньнях нацыі. Першы арганізуе беларускую супольнасць такім чынам, каб яна была б арганічна несумяшчальная з дэмакратыяй і ў канчатковым выніку — незалежнасцю (незалежнасць дзяржавы і прэзыдэнцкі абсалютызм на новых гістарычных этапах непазыбжна стануць несумяшчальнымі).

9. Фантам супрацоўніцтва па адхіленыні няіснай пагрозы ёсьць способам самазабойства дэмакратычнай і нацыянальнай альтэрнатывы. Сапраўдным адказам Лукашэнку і Крамлю ёсьць яе выпрацоўванье і распаўсюджванье ў грамадзтве.

tolblogs.org/belarus/by

Незалежнасць не залежыць ад аднаго чалавека

Тыя самыя слова ў «абарону свабоды» маглі гучна прамаўляць ліцвіны ў сёйме XVIII ст. Мы ўсе добра ведаем, чым гісторыя скончылася.

Ня трэба грэбаваць незалежнасцю — яе ў нас і так няшмат, а дзякуючы падобным выказваньням яе можа стаць яшчэ менш. Бо менавіта такія правакацыйныя заклікі найперш і проціпастаўляюць мэту незалежнае дзяржавы мэце свабоднага грамадзтва. У мяне, прынамсі, да прачытаньня артыкулу сп. Тараса нават думкі не

было назваць свабоду другаснай і пытаньне незалежнасці — заблытаным. Незалежнасць Беларусі — ужо — не залежыць ад волі (ци бязволія) аднаго чалавека, каб дазваляць яму чыніць якія-кольківек рэпресіі, але й свабода як такая незалежнасці не ўмацуе. Без незалежнасці няма свабоды, без свабоды ня можа быць незалежнасці. Тут увогуле няма — і ня можа быць — нічога другаснага. Можа, сапраўды, ня варта заблытаць сябе і іншых?

Светла Думка

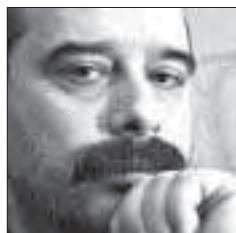
Як жыць у зубе дракона?

Сумнёўны тэзіс «улада Лукашэнкі пад пагрозай» ператвараецца ва ўмелых руках у «Айчына ў небясьпецы!». Піша Віталь Тарас.

Размовы аб tym, што Беларусь апынулася пад пагрозай страты незалежнасці і таму апазыцыя павінна, забыўшыся на ўсе «крыўды», згуртаваща вакол кіраўніка дзяржвы, узънікаюць не ўпершыню. Валер Булгакаў («НН», №22) называў такія размовы на тле падвышэння цэнаў на расейскі газ, што мае адбыцца, «спэкуляцыяй». І з гэтым можна пагадзіцца. Але варта нагадаць, што азначае слова «спэкуляцыя» ў закранутым кантэксце. Гэта важна, бо датычыць ня толькі апошніх спэкуляцыяў наконт меркаваных плянаў Крамля ажыццяўіць аншлюс Беларусі.

Тэорыя змовы

Панятак «спэкуляцыянае мысленіне» азначае мысленіне, адарванае ад рэчаіснасці, разумовую пабудову. Філёзаф Вячаслаў Сыцёпін (колішні прафэсар БДУ, а зараз — чалец-карэспандэнт РАН) некалі ў прыватнай гутарцы прывёў такую ілюстрацыю спэкуляцыйнага мысленія. Можна заяўіць, што ўесь працэ разьвіцца

Ленін таксама ўпарты пісаў у анкетах у графе «прафесія» — журналіст.

чалавецтва ёсьць насамрэч працэсам гніення зуба ў пащы гіганцкага дракона. Давесці праудзівасць такой гіпотэзы гэтаксама немагчыма, як і абвергнуць яе. На такім стылі мысленія, які апрыёры не патрабуе доказаў, пабудаваная вядомая книга «Молат вядзьмарак», што служыла дапаможнікам для сярэднявечных інквізытараў, а таксама ўесь разьдзел, так бы мовіць, чалавечых ведаў пад называю кансьпіралёгія, альбо «тэорыя змовы».

Паводле гэтай тэорыі, напрыклад, і ўзънікненне СССР, і ягоны распад ёсьць вынікам змовы масонаў, якія авалодалі сучасным заходнім грамадзтвам і хочуць разбурыць падмурак праваслаўнай цывілізацыі. Узоруў чалавечай «думкі» ў гэтай галіне шмат — пачынаючы ад «Пратаколаў сыёнскіх разумнікаў» і ўлучна да кнігай Дэна Браўна й фільмаў Азаронка. Толькі Браўн выкарыстоўвае кансьпіралігічныя «адкрыцці» выключна дзеля забавы публікі і зараблення грошай на яе цікаўнасці, а фільмы Азаронка падносяцца гледачам як творы высокай духоўнасці, адпаведныя дзяржаўнай ідэалёгіі.

Спрачца з падобнымі «творамі» няма нікаймагчымасці. Колькі ні пераконвай антысэміта й прыхільніка тэорыі «жыхадамасонскай змовы» ў реальнасці галакосту — у tym, што мільёны габрэйў былі зынішчаны ў гітлераўскіх лягерах съмерці, ён альбо будзе рабіць выгляд, што гэтага ніколі не было, альбо заявіць, што Гітлер сам быў габрэй. Так нацыстоўскі злачынца Юліос Штрайхэр, які адказваў у гітлераўскім Райху за вырашэнне «габрэйскага пытання», заявіў на судзе ў Нюрнбергу, што габрэі перамаглі ў вайне і таму ён, Штрайхэр, гатовы ціпер верай і праўдай служыць... «сусьветнаму габрэйскаму ўраду».

Якія б рэчавыя доказы ў свой час ні прыводзіліся гісторыкамі ды археолягамі, якія съведчылі, што ў Курапатах НКВД расстрэльваў мірных жыхароў, газета камуністаў

чыкінцаў «Мы и время», тыднёвік «7 дніў», іншыя дзяржаўныя выданні ўпарты съцвярджалі, быццам ва ўрочышчы ляжаць парэшткі гамбурскіх габрэйў, расстрэляных немцамі падчас акупацыі. (Прычым аўтары гэтай гіпотэзы не прапаноўвалі ўвекавечыць памяць закатаваных у Курапатах стварэннем мэмарыялу, паколькі зынішчаныя габрэі, ды яшчэ гамбурскія, згодна зь лёгкай падобных гіпотэзай, не заслугоўваюць помнікаў.)

Развіццё капіталізму ў Беларусі

У прыведзеных прыкладах мы маем справу з самым ніzkім, амаль нэндэртальскім узроўнем «спэкуляцыйнага мысленія», якое ў мысленіні называецца цяжка, бо яно заснаванае цалкам на агрэсіўным невуцтве. Але нельга думаць, што інтэлектуальныя асобы, узброенія ўніверсальнімі ведамі, лягічнымі аппаратамі і высокай самаацэнкай, ня здольныя карыстацца падобнымі мэтадамі «пазнання» съвету. Яны ня хочуць толькі карыстацца лязом Акама.

Правіла, вядомае як «лязо Акама», узънікла ў навуцы раней, чым зьявіўся «Молат вядзьмарак». Паводле гэтага правіла, ня трэба памнажаць колькасць сутнасці ў без неабходнасці. Гэта значыць, калі нешта можна патлумачыць нейкімі натуральнымі прычынамі — ня трэба прыдумляць прычынай трансцендэнтальных. Гэта зусім не азначае, быццам у прыродзе няма зъяву сапраўды загадковых, іррацыянальных, невытлумачальных. (Эзатэрычныя веды тут увогуле пакінем у баку.)

Але прырода — і прырода сусьвету, і прырода чалавека — сама па сабе настолькі складаная рэчы, тоіць у сабе столькі фэрычных загадак і фантастычных адкрыццяў, што няма абсолютна нікай патрэбы прыдумляць нешта

Як жыць у зубе дракона?

Працяг са старонкі 15.

звышнатуральнае, дурыць сабе ѹ астатнім галаву нейкім спэкуляцыямі кшталту жыцьця як формы гніеняня зуба дракона. Няўжо жыцьцё людзей настолькі сумнае і прымітыўнае, што трэба прыдумляць нейкі паралельны съвет, поўны духаў, кадаўраў, ваўкалакаў, іншаплянэтнікаў да іншых монстраў? Хіба сам чалавек ня можа быць монстрам, якога ня здольны прыдумаць ніякі самы вычварны розум? Хіба чалавек ня можа ператварыць сваё жыцьцё і жыцьцё іншых людзей у сапраўданае пекла, каб трэба было выдумляць пекла інфэрнальнае?

Тут німа размовы аб літаратуры й мастацтве.

Размова аб рэальнім жыцьці — калі сапраўды мы хочам жыць рэальнім, а не прыдуманым інтэлектуаламі жыцьцём.

Чаму некаторым зь іх лязо Акама недаспадобы? Тлумачыца гэта, як ні парадаксальна, не інфэрнальнымі, а цалкам зямнымі, натуральнымі прычынамі. Даўно сказана, што калі б табліца памнажэнняня закранала чыесыці інтарэсы, знайшліся б ахвотнікі яс абвяргаць. Для таго, каб маляваць рэальнную, няпростую карціну жыцьця — напрыклад, грамадзка-палітычнага жыцьця краіны, — трэба гэтую карціну прынамсі ведаць. Узгадаєм работу Леніна «Развіцьцё капіталізму ў РССР». Высновы, якія зрабіў аўтар на пачатку мінулага стагодзьдзя, як цяпер выглядае, былі памылковыя. Але ж ён карыстаўся багатым статыстычным матэрыялам, які ў царскай РССР можна было атрымаць свабодна. Ці шмат мы ведаєм сучасных палітолягай і аналітыкаў у Беларусі, якія б рэгулярна апэравалі рэальнімі статыстычнымі і сацыялягічнымі звесткамі, датычнымі сучаснага стану беларускай эканомікі ці іншых бакоў матэрыяльнага і духоўнага жыцьця нацыі? Тут можна сутыкнуша з многімі сустречнымі пытаннямі: а

хіба ёсьць у сучаснай Беларусі статыстыка і сацыялёгія, якім можна было б давяраць? Дзе і як здабыць сапраўдныя звесткі? Дзе іх можна апублікаваць, як давесыці вынікі аналізу да шырокай аўдыторыі? Урэшце, ці здольная яна, гэтая сёньняшняя аўдыторыя, успрымаць нешта наагул, акрамя гараскопаў ды прароцтваў? (Адно з такіх «прапроцтваў» — пра расейскія танкі, якія хутка зьявіліся ў Беларусі, — апублікавалі нядавна «Народная воля».)

Усё так, сучасныя акалічнасці існаваньня (дакладней — зынкнення) незалежнай прэсы ў Беларусі гранічна звужаюць магчымасці паліталёгіі й журналістыкі. Але гэта толькі адзін бок справы.

З дакладнасцю да 20%

Ня будзем разглядаць тут пропагандысцкія опусы ў дзяржаўных газетах і тэлефільмы таго ж Азаронка. Але ж і публіцысты незалежных выданняў нярэдка карыстаюцца тымі ж мэтадамі, што й іхныя дзяржаўныя калегі. Слабая залежнасць большасці апазыцыйных газэтай ад свайго чытача (як і дзяржаўных СМІ — ад падаткаплатніка) прыводзіць да таго, што аўтары пропагандуюць свае ўласныя палітычныя ідэі і погляды, пераважна спэкуляцыйнага характару. І ніхто ні за што не нясе адказнасці. Адвечны падзел працы: сабака брэша, вецер носіць.

Амаль поўная адсутнасць інфармацыі аб тым, што адбываецца ва ўладных калідорах, ніколі не замінае спэкуляцыям на гэтую заўсёды прывабную для чытача тэму. Наадварот, яны на дэфіцыце інфармацыі і будуюцца. Адна з найбольш папулярных тэмай апошніх гадоў — пляны Крамля адхіліць Лукашэнку ад улады альбо анэксаваць Беларусь. Прычым другое адвольнае дапушчэнне выводзіцца журналістамі з такога самага адвольнага, узятага са столі, першага. І вось ужо сумнёўны тэзіс «улада

Лукашэнкі пад пагрозай» ператвараеца ў стары як съвет слоган: «Айчына ў небясьпецы!».

Яшчэ адна ўлічёнай тэма апазыцыйнай прэсы — «замежжа нам дапаможа». Кожнага разу перад выбарамі прыводзіцца дзясяткі доказаў, чаму ЗША і Эўропа менавіта цяпер падтрымаюць беларускую апазыцыю і так націснуць на Кремль, што той здасць свайго хаўрусыніка з усімі вантрабамі.

Успамінаеца эпізод з адным чэскім кінарэжысёрам. Напярэдадні здымак важнага эпізода на натуры ён звярнуўся да бюро мэтэпрагнозу з просьбай адказаць — якое надвор’е чакаеца ў бліжэйшыя дні? Сынотыкі прыслалі афіцыйны адказ, у якім было пазначана, што ў бліжэйшыя дні верагодны даждж. Праўда, пры гэтым яны дадалі, што дакладнасць прагнозу не перавышае 20%. Ага, дык значыць, можна быць упэўненымі на 80%, што надвор’е будзе сонечнае! — узрадаваўся рэжысэр і загадаў распачынаць здымкі.

Тое, што прагнозы айчынных «прагнозолягаў» ніколі ня спрадуктываюцца, ня мае практична ніякага значэння. Ни тое каб аналітыкі займаліся прагнаваньнем выключна дзеля любові да мастацтва. І ня тое каб яны выконвалі нейкую замову спэцслужбаў з мэтай увесыці ў зман грамадзкасць. Ня будзем карыстацца аргументамі «кансьпіролягай». Увесыці ў зман грамадзкасць паслья таго, як ёсць ўводзіцца ў зман як мінімум тройчы, ужо немагчыма. Проста развагі на такія высокія тэмы, як лёс Бацькаўшчыны альбо лёс першай асобы дзяржавы надаюць аўтарам адчуваньне ўласнай значнасці. Для іх адсутнасць дакладнай інфармацыі аб тым, што адбываецца насамрэч, — як манна зь нябёсаў. Ашмёткі інфармацыі з высокіх кабінэтав, паўнамёкі, чуткі, а яшчэ лепш — набліжанасць да якой-небудзь крыніцы ў вярхох, перапаўняюць іх пачуцьцем, блізкім да экстазу. Але

часцей за ўсё нават і гэтага няма. (Як кажа герайні старога анекдоту — Новы год часцей...) А ёсьць жаданьне, каб астатнія паверылі — аўтар ведае нешта такое, чаго ня ведаюць звычайныя чытачы альбо слухачы.

Адзін мой знаёмец, далёкі ад журналістыкі чалавек, пачаў неяк распавяданецца пра свайго сябра, які працуе нібыта ў прэзыдэнцкіх структурах. «Ён такія страшныя рэчы ведае, — казаў ён змоўніцкім шпітам. — Ты сабе ўяўіць ня можаш!» «Ну, і што канкрэтна паведаміў твой сябра?» — пацікавіўся я ў знаёмца. «Ты ведаеш, — сумеўся суразмоўца, — ён жа ня можа аб усім гаварыць. Ён пасадай рызыкую...»

Інфармацыя, аб якой няможна казаць, ня ёсьць інфармацыяй. Але інфармацыя аб тым, што я валодаю такай інфармацыяй ды не магу ёй падзяліцца, чамусыці надае мне вагі ва ўласных вачох і ў вачох маіх калегаў і знаёмцаў.

Паняцце эксклюзіўнасці, жаданьне першым данесыці вестку (добрую альбо кепскую) да астатніх — реч цалкам нармальная ў журналістыцы. Выдаваньне сябе за аракула, якому вядомыя таямніцы мадрыдзкага двара альбо нейкія яшчэ больш высокія таямніцы, стаўленьне да ўласных тэкстаў як да Святога Пісанья — у журналісткім асяродку вартыя жалю.

Але яшчэ больш вартася жалю тое, што ў грамадстве, дзе адсутнічае грамадзянская супольнасць, дзе адсутнічае дэмакратычны друк (як систэма, а не асобныя выданыні), журналістыка губляе свае функцыі, а журналісты ператвараюцца альбо ў прапагандыстаў, альбо ў аракулаў і публіцыстаў.

Публіцыстыка ленінскай школы

Жанр публіцыстыкі ў тым выглядзе, як яго вывучаюць на журфаку БДУ (яго можна назваць савецкай публіцыстыкай) нарадзіўся ва ўмовах адсталага расейскага грамадства, дзе прасунутыя, кажучы сучаснай мовай, інтэлектуалы, «звали Русь к топору» ці заклікалі да падобных, ня менш прыгожых, рэчаў. Напрыклад — да стварэння царства Божага на зямлі, царства свабоды, справядлівасці і роўнасці. Бальшавікі (публіцысты

ленінскай школы, на творах якіх выхоўваюць сёньняшніх тэлежурналістаў, кшталту Дзяніса Бальшакова) здолелі гэта зрабіць. Гэта значыць, спекуляцыю, разумовую пабудову здолелі-такі зрабіць рэчаіснасцю. Праўда, яна выйшла не зусім такой, якой маливалася ў мозгу правадыра, і дзеля яе ажыццяўлення давялося зынішчыць некалькі дзясяткай мільёнаў чалавек. (Цікава, дарэчы, што развагі Леніна пра інтэлігенцыю як «г... нацці» дапоўніліся пазней креатыўнай марай пра тое, што бальшавікі будуть рабіць з золата клязэты).

Тым ня менш, імем Леніна-Сталіна дагэтуль клянуцца сотні тысяч людзей ва ўсім сьвеце, сярод іх — нафтавыя каралі, наркабароны і нават асобныя прэзыдэнты сувэрэнных дзяржаваў. Дык хіба можна назваць гэта крахам камуністычнай ілюзіі? Ілюзія, якая авалодала цёмнымі масамі, — страшная сіла. Як вядома, Ленін упарт пісаў ва ўсіх анкетах у графе «прафесія» — журналіст. Трыномф падобнай журналістыкі мы сёньня зноў перажываем. Герой Салтыкова-Шчадрына (сярод расейскіх губэрнатараў быў ня толькі мураёвы-вешальнікі) зві места Дурнова ўвайшоў у гісторыю тым, што «спаліў гімназію і скасаваў наўку». Адзін з ягоных нашчадкаў адкрыў бібліятэку, але пры гэтым настойліва параіў чытачам вывучаць адно толькі кнігі Леніна-Сталіна.

Лічыць, што свободная журналістыка можа захавацца ва ўмовах несвабоднага грамадства — значыць цешыць сябе небясьпечнай ілюзіяй. Журналістыка таксама дэфармуецца, дэградуе і атамізуецца, як і грамадзтва ў цэлым. Якія б бліскучыя веды ўздольнасці ні дэманстравалі журналісты, як бы ні імкнуліся захоўваць прафесійныя прынцыпы аб'ектыўнасці, ва ўмовах сучаснай Беларусі гэтыя прынцыпы ўздольнасці застаюцца незапатрабаваныя.

Запатрабаваныя, як, зрешты, і за камуністычным часам, застаюцца журналісты, здольныя запакоўваць у прыгожыя абгорткі высокіх словаў прымітывныя, як мычаныне, ідэі пакорлівасці ўладзе, а нізкае рабалепства высакапарна апраўдаўваць інтарэсамі Айчыны. Леў Талстой,

якога ніхто ня можа падзраваць у адсутнасці патрыятызму, падчас вайны зь Японіяй востра перажываў паразы расейскага войска, але яму не прыйшло да галавы заклікаць суайчыннікаў аб'яднацца вакол цара-бацюхны бараніць расейскую манархію. Ён ніколі не хаваў свайго крытычынага стаўлення да манарха, манархічнай систэмы і Расейскай Праваслаўнай Царквы, зь якіх бы патрыятычных пазыцыяў яны ні выступалі. Талстой падзяляў вядомы выраз брытанскага сучасніка аб тым, што «патрыятызм ёсьць апошнім прыбежышчам нягодніка».

Што датычыць бацькоў-заснавальнікаў, дзяржаўных мужоў, якім ставяць помнікі ўдзячныя нашчадкі... Першым прэзыдэнтам незалежнага Віетнаму быў «дзядзечка Хо», маўзалей якога ўпрыгожвае горад Хо Шы Мін, названы імем кіраўніка віетнамскай кампартыі. Стаўленьне да яго соценъ тысячяў віетнамцаў, якія пакінулі радзіму, ратуючыся ад рэпресій камуністаў, адрозніваеца ад стаўлення афіцыйных уладаў краіны.

Першаму прэзыдэнту незалежнага Туркмэнстану Ніязаву помнік з чыстага золата паставілі пры жыцці. Відаць, выконваючы запаветы Леніна наконт інтэлігенцыі і клязэтай.

Першы прэзыдэнт Зымбабвэ Мугабэ, падобна Леніну, раздаў зямлю белых памешчыкаў жабракам. Чым паставіў краіну на мяжу жабрацтва, а карупцыя чынавенства пры ягоным рэжыме дасягнула нечуванага росквіту.

Ці працягваць съпіс далей? Хай заслугі сёньняшніх уладароў ацэньваюць нашчадкі.

Сёньняшнія журналісткі ацэнкі, у тым ліку крытычныя, маюць толькі часовае значэнне. Ад журналістай увогуле мала што залежыць ва ўмовах сёньняшній Беларусі.

Адзінае, што застаеца, — гэта спрабаваць съледаваць парадзе, вынесенай на вокладку часопісу БАЖ «Абажур»: «Трымайся праўды». А ці жывём мы ў зубе дракона, ці апнуліся ў чэраве кіта, як біблейскі Ёна, што вышаў з выпрабавання ачышчаным — гэта таксама некалі ацэніць нашыя нашчадкі.

Венскі саміт

Беларусь стала «добрым прыкладам». Піша Раман Якаўлеўскі.

У чэрвені адбыліся міжнародныя мерапрыемствы, якія беспасрэдна звязаны з самітам «вялікай восемкі», што мае адбыцца ў наступным месяцы ў Пецярбургу. Безумоўна, сярод таких мерапрыемстваў паводле ступені сваёй значнасці быў саміт ЗША—ЭЗ, які адбыўся 21 чэрвеня ў Вене.

Пасыя змены ўраду Нямеччыны і сходу Герхарда Шродэра на «вольны хлеб» у газавую сферу, практична ўсе эксперты загаварылі пра палітыку ўзмацнення трансатлянтычнай супрацы, якую будзе праводзіц спн. Мэркель. Натуральна, Нямеччына як адзін з галоўных лякаматываў Эўразіязу сучленічала б узмацненню такой супрацы ўсяго Эўразіязу. Да нядайня пары тандэм Берлін—Парыж ня раз уносіў свае карэктывы ў адносіны Эўропы з ЗША. У tym ліку і ў пытаннях супрацы з Расей і іншымі постсавецкімі дзяржавамі. Пасыя сэрты двухбаковых кантактаў Берліна і Брусаля з Москвой, што адбыліся за апошні час, назіральнікі сталі заўажаць, што цікі нямецкага буйнога бізнесу ўсё ж вымушша спн. Мэркель суцішыць свой паўночнаатлянтычны пыл і, у пынай ступені, працягваць у дачыненьні да Расей так званую «прагматычную палітыку Шродэра на Усходзе». Дарэчы, такую карэктроўку прадказваў вядомы нямецкі аналітык Аляксандар Пар. Пасыя абвішчэння праекту будаўніцтва Паўночнаэўрапейскага газаправоду (ПЭГ) на дне Балтыйскага мора такая палітыка набыла яшчэ мацнейшы газавы пах. На яго прысутнасць ўсё часьцей скардзяцца і некаторыя эўрадэпутаты. Даволі рэзка супраць плянай будаўніцтва ПЭГ выступалі Польшча, краіны Балтыі і некаторыя іншыя чальцы ЭЗ. Венскі саміт і быў закліканы зафіксаваць цяперашні стан паўночнаатлянтычных справаў.

У заключным кампюніке саміту ЗША і ЭЗ падкрэсліваюць сваю прыхільнасць да «супольных капітальнасцяў» і адзначаюць, што «мэтады, што ўжываюцца ў барацьбе з тэрарызмам, мусіць цалкам адпавядаць нашым міжнародным забавязанням, у tym ліку ў сферах праваў чалавека, праваў уцекачоў і

міжнароднага права».

Старшыня Эўрапейскаса камісіи Жазэ Мануэл Барозу перасыцярог ад практикі згортвання грамадзянскіх правоў у барацьбе з тэрарызмам. Ён сказаў, што Эўразіяз бачыць адной з сваіх задачаў працяг барацьбы з тэрарызмам. Аднак згортванне грамадзянскіх правоў і свабодаў стала б перамогай для тэрарыстаў, падкрэсліў ён. «У барацьбе з тэрарызмам мы ня мусім падрываць нашыя маралінныя падмуркі, дапускаючы праўны вакуўм ці парушаючы праваў чалавека. Мы ня мусім прадаваць нашу душу», — папярэдзі Барозу. Уздельнікі венскага саміту ЭЗ—ЗША выявілі занепакоенасць з нагоды палітычнага курсу Расей. Занепакоенасць трансатлянтычных партнэраў выклікае, у прыватнасці, ситуацыя з правамі чалавека ў Расей, парушэнні нормаў прававой дзяржавы і свабоды СМИ тамсама. На Беларусь таксама не забыліся.

ЗША і Эўразіяз асуадзілі рэпресіўныя дзеяньні беларускіх уладаў у дачыненьні да дэмакратычнай апазыцыі і запэўнілі, што будуць падтрымліваць «дэмакратычны памкненій беларускага народу і супрацоўніцтвом зь ім». Як вядома, перад гэтым Брусаль і Вашынгтон санкцыявалі «чорны сьпіс» беларускіх чыноўнікаў, якім заблякаюць замежная банкаўская рахункі. Мала хто звязрнуў увагу, што гэтыя рагшэнні будуць закранаць беспасрэдна і бізнэс-структуры, з дапамогай якіх функцыянуе ня першы год беларускі рэжым. У бліжэйшым часе мусіць стаць вядомай рэакцыя на гэта бізнэсоўцаў у Нямеччыне, Аўстрый, Галінды. Менавіта ў гэтых краінах зафіксавана найбольшая актыўнасць тых, хто вядзе супольны бізнес з Менскам. У супольнай дэкларацыі асабліва падкрэсліваецца, што палітыка ЗША і ЭЗ у дачыненьні да кіроўнага рэжыму ў Беларусі ёсьць добрым прыкладам супрацы гэтых двух суб'ектаў у сусветнай палітыцы.

Такая канстатацыя была яўна адрасавана і Ўладзімеру Пуціну напярэдадні блізкага саміту G8 у Пецярбургу. Відавочна, што цяна падтрымкі беларускага харусыніка Крамля з кожным днём расце. І мала падставаў меркаваць, што доўгатэрміновасці рэжыму Лукашэнкі будуць спрыяць існаванню суплярочнасці ў гандлёвава-еканамічнай сферы між Вашынгтонам і Брусалем. Ці праблемы ЭЗ, звязаныя з прыняццем Эўрапейскай Канстытуцыі.

За парадынальна кароткі гісторычны тэрмін Лукашэнка здолеў дамагчыся поўнай кансалідацыі Вашынгтону й Брусалю ў беларускім пытаньні.

Праўда, некаторыя спадзвесы менскіх стратэгаў сілкуюцца пэрманэнтнымі ўнутрыпалітычнымі калізіямі, што ўзыникаюць то ў Варшаве, то ў Вільні ды іншых эўрапейскіх сталіцах. Такія стратэгі-магаведы съвярджжаюць, што тое, што адбываецца сёньня, ёсьць наступствам сяброўства ў ЭЗ. Так, у Польшчы назіраецца парадокс, калі да ўлады прыйшли эўрасенктыкі пры падтрымцы прыхільнікаў ЭЗ. А Літва, што ўжо прыняла Эўраканстытуцыю і злаўчылася ўступіць у ЭЗ без прэзыдента, звольненага праз імпічмент, ужо не адзін месяц перажывае ўрадавы крызіс. Але ні ў першым, ні ў другім выпадках «канца сьвету» не наглядаецца. Пра гэта съведчыць дынаміка эканамічнага росту ў гэтых краінах. Да гэтай дынамікі можна дадаць і дынаміку «працьверазення» ад спадзвеваў і ілюзій у дачыненьні да рэжыму Лукашэнкі.

Можна звялікай долій упэўненасці канстатаваць: калі раней па беларускай тэмэ ў Вашынгтону і Брусалю былі тактычныя, не стратэгічныя разыходжанні, дык ціпер, за парадынальна кароткі гісторычны тэрмін, Лукашэнка здолеў дамагчыся практычна поўнай эўраатлянтычнай кансалідацыі.

Некаторыя назіральнікі звязрнулі ўвагу на тое, што на венскім саміце нейк не была заўважная тэма стварэння збройных сілай ЭЗ пры дзейсным ціпер NATO. Трэба меркаваць, рэальна пагроза міжнароднага тэрарызму ці іншыя якія выклікі не дазволяюць нават багатым краінам распыляць сродкі на барацьбу з імі. І ўсё болей пераважае меркаваныне, што ў змененым съвеце трансфармуецца і NATO — сапраўды дзейсны вайскова-палітычны інструмент. Гэта, хай і зь цяжкасцю, прызнаеца і на постсавецкай прасторы.

Каб штотыдзень атрымліваць газету, дасылайце адрасы і прыватныя ахвяраваньні

Каб гарантавана чытаць «Нашу Ніву» цяпер, калі «Саюздрукам» і «Белпошце» забаронена распайсоджваць газету:

1) Просім усіх ахвотных чытаць газету паведамляць у Рэдакцыю свае адрасы і тэлефоны. Гэта можна зрабіць па телефоне, факсам, праз пошту ці электронную пошту.

Тэлефоны: (017) 284-73-29, (029) 260-78-32 (МТС), (029) 618-54-84

e-mail: dastauka@tut.by

паштовы адрас: а/с 537, 220050 Менск.

2) Просім кожную сям'ю чытачоў пералічваць на раҳунак газеты ахвяраваньне з разылку 6 000 рублёў на месец. Гэтага будзе досьць для выхаду і даставкі газеты. **У блянку банкаўскага паведамлення ці паштовага пераказу, калі ласка, дакладна і разборліва пазначайце ваш адрас, у тым ліку паштовы індэкс і код пад'езду.** Тыя, хто перакажа 18 000 рублёў за раз, забясьпечаць выхад газеты на тры месяцы. Хто ж мае магчымасць пераказаць 36 000 рублёў адразу, забясьпечаць публікацыю «НН» адразу на паўгоду.

0402280179

ІЗВЕЩЕНИЕ

Фонд выдання газеты «Наша Ніва», УНП 101 115 521
получатель платежа
МГД ААТ «Белінвестбанка», вул. Калектарная, 11, Минск, код 764
наименование банка

Счет по-
лучателя

3015 212 000 012

Лицевой
счет

(Фамилия, імя, отчество, адрес)

Вид платежа		Дата	Сумма
Ахвяраванье			
			Пеня
			Всего

Кассир

Плательщик

Фонд выдання газеты «Наша Ніва», УНП 101 115 521

получатель платежа
МГД ААТ «Белінвестбанка», вул. Калектарная, 11, Минск, код 764
наименование банка

Счет по-
лучателя

3015 212 000 012

Лицевой
счет

(Фамилия, імя, отчество, адрес)

Вид платежа		Дата	Сумма
Ахвяраванье			
			Пеня
			Всего

КВІТАНЦІЯ

Кассир

М.П.

Плательщик

На які раҳунак пералічаць гроши?

Ахвяраваньне можна перавесыці ў любым аддзяленні банку, на любой пошце. Улічыше, што пры пераказваньні грошай паштовым пераводам пошта спаганяе дадаткова 3%, а пры пераводзе грошай праз «Беларусбанк» працяту не бяруць. На банкаўскай квітанцы ў графе «Від плацяжа» трэба пазначыць:

«Ахвяраваньне». У графе: «Атрымальнік плацяжа» трэба пісаць: «Фонд выдання газеты «Наша Ніва», УНП 101 115 521». У графе «Найменаваньне банку» трэба пісаць: «МГД ААТ «Белінвестбанк», вул. Калектарная, 11, Мінск, код 764». У графе «Рахунак атрымальніка» 3015 212 000 012. Пры перасылцы грошай па пошце тое саме трэба пісаць у рубрыках «Каму» і «Куды».

Ці трэба паўторна дасылаць адрасы у Рэдакцыю?

Не, аднойчы даслаўшы, больш ня трэба (калі вы рэгулярна атрымліваце газету). Тады досьць не забывацца рэгулярна пералічаць ахвяраваньні.

Хто дасылаў ахвяраваньні, але не паведаміў адрасу

Прабачце, што газета прыйшла вам запозынена. Рэч у тым, што вы пераказалі ахвяраваньне, але не паведамілі Рэдакцыі адрасу адразу. Квіток ахвяраваньня трапляе да нас праз 5—10, а часам і болей дзён.

Просім падпісчыкаў
«НН»
разборліва
пазначаць
нумары
кватэраў
на паштовых
скрынках.
Дзякую!

Шукаем
чытачоў

Іван Уладзімеравіч
П. зь Менску,
паведаміце, калі
ласка, нумар кватэры.

Калі вы
не атрымалі
газеты
да панядзелка, а ў
Менску — да суботы,
абавязкова
тэлефануцьце ў
Рэдакцыю. Пыташа
Аляксандру.
Тэлефоны:
(017) 284-73-29
(029) 613-32-32
(029) 707-73-29

Вельмі просім
чытачоў, якія
чытаюць «НН»
у Інтэрнэце, а не
на паперы, таксама
дасылаць
прыватныя
ахвяраваныні
з разыліку 6000
на месец з пазнакай:
«за Інтэрнэт».
Бяз збору грошай
газэце не захаваць
якасці.

Для гарачых дзён

Чытачы «НН»
прапанавалі вырабіць
майкі (цішоткі) да
стагодзьдзя газэты. Як
паведамілі ініцыятары,
папярэдня замовы
прымаюцца на e-mail:
zamova2006@tut.by.
Пазначаць трэба імя,
кантакт (мэйл ці
тэлефон), колькасць і
памер. Каштаваць такая
саколка будзе 15 тыс.
рублёў.

Шчыры дзякую за шчодрасць

Т.Г., Анатолю З., Любові С., В.В.,
Святлане Ц., В.К., В.Н., Георгію П., П.Л.,
А.Р., Г.Б., Натальлі М., Анатолю П., Ліліі
Б., Анатолю С., Галіне В., Генадзю К., Барысу А., С.Ш., Марыі Н., Кацярыне Ш.,
Аляксандру Ш., В.Ш., М.А., Аляксандру
К., Уладзімеру Б., Пятру Р., Юр'ю Ш., Эдварду К., Алена Г., Макару Ш., І.З., Валян-
ціне Дз., Уладзімеру Ш., Марыі М., Валян-
ціне В., Р.Б., Ніне Ш., Мікалаю С., Тацяне
Г., С.Р., Леаніду Г., Вячаславу Д., Надзеі
М., Валянціне Г., Ксені Д., Р.Б., Аляксанд-
ру Н., Ільясу Х., Мікалаю К., Валянціну Л.,
Паўлу Л., Уладзімеру З., Д.Б., Віталю К.,
Зымітру Г., С.Я., Канстанціну Л., Г.С., Але
К., Анатолю С., Паўлу П., Андрэю Б., Сяргею А., Настасісі Т., Галіне Ж., Уладзіме-
ру Ш., Казімеру Г., М.К., Б.Я., А.Б., Валеру
В., Валянціну Ш., Натальлі Б., Дзінісіу Ш.,
Алене М., Адаму З., Зымітру В., Юр'ю М.,
Вользе А., Івану Ш., В.К., Мікалаю К.,
Адаму М., В.Л., Алене Г., З.С., Паўлу П.,
А.А., Т.П., Марыне З., Аўгенту І., Л.П., Вя-
чаславу В., Усеваладу С., Але С., Тацяне
В., Уладзімеру Р., Тацяне М., Ганьне Л. зь
Менску.

Сыцяпану Б., Л.С. зь Менскага раёну.
Валеру Ш. з Круглянскага раёну.
І.Ц. з Жыткавічаў.
Мікалаю Т. з Асіповіцкага раёну.
Юр'ю М. з Кармянскага раёну.
Арцёму Г., Валеру Г. зь Ліды.

Алене М. з Астрэвецкага раёну.
Аляксандру К., Генадзю С. з Магілёва.
Міхailу Т. з Слуцку.
Аўгініні К., Галіне Л., Любові Л., Тамара-
ры М., Любові Ш. зь Віцебску.
Валянціне М. зь Лепелю.
Уладзімеру Д. з Наваполацку.
В.А. з Вушацкага раёну.
Ёсіфу Д. з Свіслацкага раёну.
Уладзімеру Д. з Чэрвоня.
Зымітру Д. з Бабруйску.
Ганьне Ф., Ларысе Ц., Вользе К., Ар-
кадзю Ж., Пятру П., Алене А., Соф'і В.,
Алесі Дз., Івану С., Віктару П., Рэгіне Г. з
Горадні.

Зымітру Ж. з Воршы.
Ёсіфу Дз. з Гарадзенскага раёну.
Лявонцію А. з Полацкага раёну.
Тадэвушу Ш., Генадзю Ш. з Маладэчна.
Зымітру К. з Мастоў.
Аркадзю М., Сяргею П., Марыі Б., Міка-
лаю Х., Віталю С., Зымітру П. з Гомелю.
Г.Б., Пятру Д. з Светлагорскага раёну.
Валеру Ю. з Салігорску.
Валянціне М. з Наваградку.
Леанарду М., Ігару Б. зь Берасьця.
Алегу Ш. з Шаркаўшчынскага раёну.
Уладзімеру Х. з Бабруйскага раёну.
Алене Г. з Смалявічай.
Натальлі С. з Полацку.
Аляксандру С. з Мазыра.
Галіне Ч. з Рэчыцы.

у кнігарнях з 20 чэрвеня

ПАДПІСНЫ ІНДЭКС 00345

IV Фэст сярэднявечнай культуры «Наваградзкі замак»

Програма фэсту.

Гарадзкі пляц. «Канцэртная пляцоўка»

1 ліпеня, субота

- 12.00–14.45 Конкурс маладых выкананіццаў стараўнічай музыкі.
 15.00–16.20 Канцэрт гурту «Drolls» (Расея).
 16.30–17.50 Гурт «Бурдон» (Украіна).
 18.00–19.00 Конкурс маладых выкананіццаў стараўнічых танцаў.
 19.10–20.20 Гурт «Open Folk» (Польшча).
 20.30 Урачыстое адкрыццё Фэсту, прастаўленне клубаў—удзельнікаў.
 21.00 Галя—канцэрт.
 22.30 Начны бугурт.
 22.45 Конкурс жанглераў вагнавога шоў.

2 ліпеня, нядзеля

- 11.00–11.30 Канцэрт гурту «Стары Ольса» (Беларусь).
 11.40–12.30 Гурт «Бурдон» (Украіна).
 12.40–13.30 Гурт «Artes Liberales» (Беларусь).
 13.40–14.30 Гурт «Ceilidh Ceol» (Беларусь).
 14.40–15.30 Гурт «Drolls» (Расея).

Роў пад замкавай гарой. «Паказальная пляцоўка»

1 ліпеня, субота

- 12.00–19.00 Забаўляльная праграма (стральба з луком, катанье на конях, кіданье дзідаў і бервяна, «Пошук скарбу»).
 12.00 III Турнір Карала Міндоўга: Конны рыцарскі турнір.
 15.00 III Турнір Карала Міндоўга: Лучны турнір.
 17.00 Праграма—выступ каскадзёраў Менскага тэатру трукаў.

2 ліпеня, нядзеля

- 11.00–15.00 Забаўляльная праграма (стральба з луком, катанье на конях, кіданье коп'яў і бервяна, «Пошук скарбу»).
 11.00 III Турнір Карала Міндоўга: «Забавы вікінгаў».
 16.00–16.45 Інсцэніроўка штурму войскам Тэўтонскага Ордэну Наваградзкага замку ў 1394 г.
 16.45–16.50 Прастаўленне клубаў—удзельнікаў Інсцэніроўкі штурму.
 16.50–17.00 Фатаграфаванье гледачоў на памяць з рыцарамі.

Замкавая гары. «Турнірная пляцоўка»

(Уваход — платны)

1 ліпеня, субота

- 12.00–19.00 «Рыцарскі стан на Замкавай гары»: мэбля, посуд, вопратка, побытавыя прадметы, настольныя гульні.
 12.00 III Турнір Карала Міндоўга: Пешы рыцарскі турнір XII—XIII ст.

2 ліпеня, нядзеля

- 11.00–15.00 «Рыцарскі стан на Замкавай гары»: мэбля, посуд, вопратка, побытавыя прадметы, настольныя гульні.
 11.00–15.00 Паказальная выступы рыцарскіх клубаў («Бой з рыцарами», забавы з дзецымі, танцы, фатаграфаванье).
 12.00 III Турнір Карала Міндоўга: Пешы рыцарскі турнір XIV—XV ст.
 13.00 III Турнір Карала Міндоўга: рыцарскі бугурты.
 14.00 Праграма—выступ каскадзёраў Менскага тэатру трукаў.

Малы замак. «Рамесная пляцоўка»

1 ліпеня, субота

- 12.00–19.15 Сярэднявечная кухня.
 12.00–19.15 Сярэднявечны кірмаш.

2 ліпеня, нядзеля

- 11.00–17.00 Сярэднявечная кухня.
 11.00–17.00 Сярэднявечны кірмаш.

Арганізаторы пакідаюць за сабой права ўнісенні зъменаў па аўтэктыўных прычынах у праграму Фэсту.

Разъмешчэнне і начлег гасцей — калі вёскі Сялец, 2 км. ад мяжы г. Наваградка, 300м. ад дарогі Наваградак—Менск. Разъмешчэнне — платнае. Тэрыторыя будзе пад аховай, будуць нарыхтаваныя дровы і пітная вада.

Прадстаўленне пляцовак для гандлю сувенірнай і інш. прадукцыяй, аказання іншых паслуг — платнае. Даведкі па тэлефонах: (01597) 212–74, 205–02.

Акрэдытацыя прадстаўнікоў СМІ —
I ліпеня да 12.00 у будынку раённага Дому культуры. Тэлефоны: (01597) 214–60, 212–92, 229–32.

Кантактныя тэлефоны аргкамітэту:
 (8–01597) 214–24 (намеснік старшыні Аргкамітэту), (8–01597)
 233–09, (8–01597) 236–13,
 (8–029) 1517808 (Аддзел культуры Наваградзкага райвыканкаму),
 (8–01597) 228–18 (прыёмная райвыканкаму).

дыскаграфія

Песні свабоды

Розныя
выкануць,
VoliaMusic,
2006.

Гэта фармаваньне попыту.

Дыск можна слухаць без супынку, як тое і рабіў гадзінамі жыхары намётава-га мястечка на Каstryчніцкай. Музичная вясна — 2006 запомніца менавіта гэтым дыскам — у сыцілай капэрце, з багатым зъместам (23 песні). На дыску — толькі гіты, і толькі на тэму свабоды. Побач з прызнанымі гітамі ад «Уліса», ZET, «Новага неба» — творы маладых праектаў «Жаба ў калайні», «Рэха», Easy Project.

Палітыка, абраная новым лэйблам VoliaMusic, для Беларусі абсалютна ўнікальная: гэта фармаваньне попыту шляхам бясплатнай рассылкі. Добрая рэклама лэйблу ды ўсяму беларускаму року.

З іншага боку, складанка агаляе праблему апошніх год — адсутнасць яскравай песні, такой, як «Радыё Свабода» на пачатку 90-х, «Гэта мы!» у сярэдзіне 90-х, «Тры чарапахі» на пачатку 2000-х г. Пры ўсёй сваёй краснальнасці песні «Чэ Гевара» гурту «Рэха» ці то «Ўжо даволі!» праекту «Жаба ў калайні» не дацягваюць да ролі гіта сярэдзіны 2000-х. Магчыма, што такая песня зъявіцца на «Песнях свабоды — 2», якія ўжо рыхтуюцца да выдання.

Танга з ружай

WZ-
orkiestra i
Зыміцер
Вайцюшкевіч,
West
Records,
2006.

Хуліганска-інтэлігентны альбом на вершы Някляева.

Здаецца, і сам съпявак згубіў лік выдадзеных ім альбомаў на вершы клясыкаў айчыннай літаратуры. Чарга гэтым разам дайшла да Уладзімера Някляева. Паэзія Някляева гучала выключна ў межах попу — на ягоныя вершы съпявалі Дарафеева, «Верасы» зь «Сябрамі», Ліка (тады яшчэ Ялінская). WZ-orkiestra пераасэнсавалі па-шансоннаму. Выйшаў хуліганска-інтэлігентны альбом, дзе знайшлося месца і п'янкам-гулянкам, і съветламу суму, і кахранню зь няnavісцю. Якраз той выпадак, калі з прыемнасцю слухаеш слова ды атрымліваеш асалоду ад музыкі. Іншая справа, што альбом не зъдзіўляе. Дакладней, не зъдзіўляе сам Вайцюшкевіч, як ён тое рабіў раней — калі ад дзіцячых песенак перайшоў да фольк-баладаў, заняўшыся паралельна дэкламацый Маякоўскага пад музыку. «Танга з ружай» шмат у чым паўтарае «Паравіны году» і «Паравоз кахрання».

Ur'ia

Kali-
chakra,
БМА
Group,
2006

Прыемна слухаць надвячоркам.

Вяртаньне ў музичную прастору гурту, які зынік пасля скандальнага выключэння з намінантаў на «Эўрабачанье-2005». А маўчала група Юр'я Выдронка яшчэ болей — іхні першы і апошні да гэтага часу дыск «Весначуха» зъявіўся шэсць год таму.

Сярод масіву прадстаўнікоў «фолькмадэрну» Ur'ia вылучаецца драйвавым гітарным, часам рок-н-рольным гукам у спалучэнні з вялікай колькасцю інструменту, сваёй містычнасцю і «гарлавым», нібыта п'янаватым, вакалам самога Выдронка. Аль-

бом прыемней слухаць надвячоркам, калі хочацца чагосьці таямнічага, хоць з такімі песнямі, як бадзёрыя «Ў лузі» і «Folk-n-roll», можна пачынаць свой працоўны дзень.

Для ўсіхamatараў беларускага фольку і індаэўрапейскіх музычных практикаванньняў Джорджа Гарысаны.

Рок за баброў — 2005

Розныя
выкануць,
West
Records,
2006.

Паколькі фэст праходзіў пад «дахам» бабруйскага бровару, то і тэматыка часткі твораў — адпаведная.

Складанка зь песнямі ўдзельнікаў леташняга фэсту «Рок за баброў». Паколькі фэст праходзіў пад «дахам» бабруйскага бровару, то і тэматыка часткі твораў — адпаведная. Пачынаецца зь негалосна забароненай «Крамбамбулі» з творам «Хочаш піва», а сканчаецца «Сябрамі», якім усё дазволена, зь няяленкай «Піце піва, мужыкі». Супэльная мяшанка: з рок-н-ролу а-ля «Бітлз» (Flat), прыгардаванага року перабудовачных часоў (Slang), млявага поп-року («Стокс») і банальнага блузу («Мадэра гард блуз»). Такую ж складанку маглі выдаць у Самары ці Пензе — у кожным горадзе хапае халодных прафесіяналу. А вось надаць музыцы нацыянальныя каліярыт ды ў́класці ў аранжыроўку сваю разынажку — задача больш складаная, чым сыграць Е-А-Н у іх банальнай пасльядоўнасці. Таму, без сумнёву, з усіх удзельнікаў складанкі можна вылучыць IQ-48 і Indiga. І ня толькі паводле моўнай прыкметы. «Сябры» вунь таксама шпараць па-беларуску, але цяжкая спадчына фэстывалю «Песню бярэце з сабою» іх не адпускае.

Сяргей Будкін

Калі правадыр кіруе доўга,
назіральнікі паддаюцца спакусе
надзяліць яго рысамі
тэрмінатара. Піша **Аляксандар
Класкоўскі**.

...І вось пайшла ўжо гуляць гіпотэза,
што ідэя саюзнага рэфэрэндуму
інсyпіраваная самім Менскам.
Маўляў, за гэтай дымавой заслонай
хаваюцца пляны новага паходу на
Крэмль. Беларускі тэрмінатар
запраграмаваны на мэтu і напрэ
напралом.

Іншая крайнасць — вэрсія,
адпостранавая ў назыве артыкулу
маскоўскага палітоляга Фёдара
Лук'янава, — «Лівійскі шлях для
Бацькі». Тэрмінатар, так бы мовіць,
перапраграмуецца, як Шварцэнэгер у
другой сэрыі, і, сказаўшы Пуціну
«*Hasta la vista, baby!*», перакінецца на
Захад.

Абедзьве вэрсіі падаюцца
няслушнымі. З аднаго боку, як
зазначае наш аналітык Андрэй
Фёдароў, у Маскве не такія прасыцякі,
каб пускаць съяротна небясьпечнага
гульца на сваё поле. Расейская эліта
робіць шмат памылак, але пэўна ж не
дапусыць такога фатальнага
недагляду. Як не дапусыціла яго ў
1999 годзе.

Акрамя таго, з паліталёгіі вядома,
што аўтарытарныя рэжымы кепска
інтэгруюцца. Бо трэба ж дрэгаваць
пэўныя паўнамоцтвы. Прасыцей
кажучы — ахвяраваць часткаю
ўлады. Для аўтакратага гэта — як нож
востры. Ён трymаеца за «*усё сваё*»
да апошняга (іншым разам —
літарална).

Так што «саюзная дзяржава» —
апрыёры гіблая справа.

Што да парайнання з Кадафі, дык
яно ня проста кульгае, а цалкам
інваліднае. Аўтару «*Зялёнае кнігі*»
дастаткова было адмовіцца ад
падтрымкі тэрарызму ды распрацоўкі
хімічнае зброя. Афрыканскага
дыктатара ніхто й ня марыў

перакаваць на лібэрала.

Беларускія ўлады, дзякую богу, ня
маюць дачынення да выбуху ў скляпах
бочкі з іпрытам. Ад тутэйшага
рэжыму дамагаюцца менавіта
дэмагратызацыі. Іначай кажучы,
правадыра змушаюць пілаваць сук,
на якім той сядзіц. І зноў жа — ён
будзе адкарасквашаца да апошняга.

Ва ўсякім разе, сёньня Менск чакае ў
госыці Чавэса ды нагадвае натаўцам
пра ядравы парасон (маўляў, не
абавязкова разъмяшчаць расейскія

ракеты ў паласе першага ўдару — і
так дастануць). У выпадку з заходнім
вэктарам, на думку таго ж Андрэя
Фёдара, фатальна спрацоўвае япчэ
й мэнтальнасць галоўнага савецкага
беларуса.

Тым часам як палітычны бамонд
канструюе вобраз тэрмінатара,
здольнага ці то заваяваць Москву, ці
то, «пераінсталяваўшы систэму»,
скарыць Брусэль з Вашынгтонам,
былы дырэктар саўгасу «Гарадзец»
дзейнічае элемэнтарна. Ён ніколі ня
кідаўся на злом галавы і ніколі ня

22 чэрвень, 4.00. Берасьце адзначае пачатак вайны. Але што съяткуем, хлопцы?

здраджваў сабе (як казаў герой Шварцэнгера, «я не могу сябе зьнішчыць»). Усе 12 гадоў былі прысьвечаны адной справе — крок за крокам умадоўваць самаўладзьдзе ў асобна ўзятай краіне. Такая пакорлівая ды безгалосая, яна цалкам задавальняе гаспадара.

Ня варта надзяляць ні рэжым, ні яго кіраўніка нейкім фантастычнымі рысамі (і тым самым падсвядома апраўдаць бясплённасць барацьбы). Грамада мусіць найперш развязацца са сваім ўнутранымі дэмнамі, з хімарамі забабонаў ды страху. *Hasta la vista, baby!*

Ідзе вайна гандлёвая

Фэльетон Лёліка Ушкіна.

Гандлёвая войны Беларусі з суседзямі, у адрозненіне ад традыцыйных мілітарных канфліктаў, даўно сталі атрыбутам паўсядзённасці. Чаму ўладамі не праводзіцца манэўры па адпрацоўцы элемэнтаў абароны ўнутранага рынку? Вось магчымыя сцэнары вучэнняў, якія будуть судзейніцаў росту гатоўнасці насельніцтва да каляпсаў у вобласці імпарту-экспарту.

План вучэнняў «Шчыт стравуніка — 2006».

Тэрыторыя краіны падзяляецца на ўмоўныя часткі: Дзівінія (мы), Дняпроўя (краіна-хаўрусыніца) і Бугія (ня будзем паказваць пальцам). Першы этап вучэнняў: Дняпроўя адмайлецца набываць цукар у Дзівіні. Банальны мэтад шантажу, каб прымусіць дзівінцаў здаць нейкія стратэгічныя аб'екты.

Сытуацыя ў Дзівіні крэтычна: каб ня стала пукровая прамысловасць, удзельнікі манэўраў арганізаваны да даюць у свой рацыён больш салодкага: з ранку да вечара хрумсціць пружыні, тартамі, пукеркамі, пукровай ватай, зэфірамі і халвой.

Цяжкасці — масавае атлусыценьне — толькі загартоўваюць удзельнікаў манэўраў. «Цяфка ў вуфоны — лёфка ў бай», шамкаюць патрыёты — шмат у каго ад экстэнсіўнага ўжывання салодкага выпалі зубы. Чоткасць і сінхроннасць працы стравуніка дзівінцаў не пакідаюць праціўніку анякіх шанцаў на посыпех.

Кіраўніцтва Дзівіні тым часам «разрульвае» і проблему з экспартам цукру, аднаўляючы статус-кво. Праз год той самы сцэнар манэўраў можна паўтарыць з той папраўкай, што гэтым разам Бугія адмовілася купляць у нас калійную соль.

* * *

Плян вучэнняў «Шчыт нағі — 2006»

Тэрыторыя краіны зноў падзяляецца на ўмоўныя часткі: Дзівінія, Дняпроўя і Бугія. Бугія праз Дняпроўю бамбіць рынкі Дзівіні таннымі паўкедамі, руйнуочы айчынную абутковую індустрыю. Па камандзе штабу групоўкі Дзівіні ўводзіцца акцызы на паўкеды, адначасова па ўсім пэрыметры палігону

выстаўляюцца блёклістры.

На тэрыторыі палігону ладзяцца аблавы на дывэрсантаў: чаўнакоў-пастаўшчыкоў паўкедаў і іх кліентуру. Зыверталётаў аперацыю страхуюць снайпэры. Каб канчаткова зьнішчыць абутковы андэрграўнд, усім дзывінцам дадзена каманда — насіці кірзвавыя боты. Паступова кантрафактныя тавары «выкурваюцца». Наведаўшы штаб вучэнняў, галоўнакамандуючы канстатуе абарону нашага абутковага сувэрэнітэту і незалежнасці й раздае найлепшым удзельнікам манэўраў памятныя падарункі — мазь ад грыбка на нагах.

* * *

Плян вучэнняў «Шчыт мазгоў — 2006»

Тэрыторыя краіны традыцыйна падзяляецца на ўмоўныя часткі: Дзівінія, Дняпроўя і Бугія. Краіна Бугія хоча пазбавіць Дзівінію, гандлёвых профэрэнций праз тое, што апошняя парушае нейкія права грамадзян. Эканамічнае катастрофы здаецца непазыбжай.

Трактуючы гэты крок як замах на Саюз Дзівіні і Дняпроўштаб дзівінцаў просіць Дняпроўю нанесыці па Бугіі ядравы ўдар. Дняпроўя выконвае місію хаўрусыніка. Аднак з-за блізкасці Бугіі жыцьцё і на паверхні Дзівіні робіцца немагчымым. Удзельнікам манэўраў пастаўлена заданне: выканаць праграму апошнія пяцігодкі народнага сходу Дзівіні пад зямлём. Дзівінцы зарываюцца ў норы, дзе ствараюць стабільную сацыяльна-еканамічную і фінансавую мадэль.

Праз тыдзень галоўнакамандуючы вызнае, што тэмпы развязвіцца падземнай Дзівіні тыя ж, што былі і да атамнай вайны.

Больш за тое, поўнасцю зьнікла такое нэгатыўнае явішча, як п'янія кіроўцы на дарогах. Манэўры красамоўна давялі, што дзівінцы могуць захоўваць пазытыўную дынаміку росту гаспадаркі нават у такіх неспрыяльных умовах.

Як толькі ядравая зіма скончыцца, яны спакойна выйдуть на съявіло і будуть працягваць будаваць стабільнасць. Аднак гэтым разам ужо без усякіх Бугій.

Аўтар!

Пасъля адкрыцца мілітарнага «скансена» «Лінія Сталіна» беларусы атрымалі ад уладаў яшчэ адзін «пладарунак». Усталяванье ўжо трэцяга ў краіне помніка Дзяржынскаму — яшчэ адзін адметны знак на шляху адкату да сталінізму.

Зразумела, хто асабіста дай «дабро» на усталяванье такога манумэнта. Вядома, што адкрывалі яго галоўны чэкіст і галоўны памежнік рэспублікі. Вядома таксама, што «шэдэўр» ёсьць дакладней копія таго, што 16 гадоў таму быў дэмантаваны на маскоўскай Лубянскай плошчы.

Але чамусьці сарамліва замоўчваеца, хто са скульптараў адхапіў і выканай плягітарскую замову.

І ці не надумаюцца лукашысты, традыцыйна ўжо працуючы на апераджэнне малодшага братарасця, паставіць перад Палацам Рэспублікі куды больш маштабны стод — кшталту таго, што стаяў на сталічнай плошчы да 1953 году?!

**Уладзімер Булаўскі,
Жодзіна**

Жартоўныя і праудзівія згадкі пра клясыка

вачыма нашае сям'і. Да выходу першых тамоў Збору твораў Максіма Танка.

Мы вакол Танка

Калі выйшлі першыя два тамы Збору твораў Максіма Танка, нашая сям'я ўзгадала пра неабытакое дачыненне да славутае асобы.

Кастусь Сыцебурака (1911 г. нараджэння; у 30-я гады вучыўся ў Вільні на мастака) узгадаў:

— Пры Польшчы некалькі разоў Танк гасціўся ў нашай хаце на хутары Субачы ля Крывічоў. Дарэчы, кожны карэнны жыхар Нарачанскага краю — сучаснік Максіма Танка — заплёніць вас, што прымай пісьменьnika ў сваёй хаце.

Анатоль Сыцебурака (1926 г. нараджэння; краёвы сэпаратыст) адгукнуўся шырокавядомай у пўятнадцяці асродку прыказкай «Максім Танк і Прытыцкі прапілі раён Крывіцкі». Чым патлумачыў дачыненне да колішніх адміністрацыйна-тэрытарыяльных пераўтварэнняў на Заходніяй Беларусі.

Мікола Сыцебурака (1957 г. нараджэння; лекар з Вялейкі) распавёў гісторыю, якую чую ад сэв.пам. дацэнта Лявона Асткальдовіча, які працаў у абласной клінічнай больніцы ў Барысаве:

— Калі Максім Танк тэлефанаў лекарам, каб вырашыць пытаныні па здароўі ці ўладкаўца кагосыці ў шпіталь, ён ніколі не называўся народным паэтам Беларусі, але казаў: «Турбуе дэпутат Вярохонага Савету ССР Максім Танк...»

Аднойчы паважаны дэпутат скардзіўся доктару на самачуцце:

— Высокі ціск маю!

На што дацэнт адрэагаваў:

— Ну, шаноўны, на то ж вы і Танк!

Анатоль Сыцебурака (1983 г. нараджэння; супрацоўнік Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі) адзначыў, што пэўны час праціраў порткі за тымі ж партамі ў будынку старой гімназіі ў Вялейцы, за якімі сядзеў некалькі год і будучы клясык.

Усевалад Сыцебурака (1981 г. нараджэння; выкладнік БДТУ) праства працягнуў традыцыю дачынення да вялікага, адвучыўшыся пяць год у пэдагагічным універсітэце імя Максіма Танка...

УС

Самаарганізацыя з асьцярожнасцю

Карціца пракамэнтаваць ліст Я.Глума з Менску («НН», №21). Што датычыць самаарганізацыі, дык цалкам згодная: мы павінны даваць інфармацыю людзям вакол нас. Але ўсё ня так проста. Сп.Глум, мабыць, трошкі недаацэнвае магчытасць нашага сёньняшняга «заканадаўства». Калі мянэ затрымлівалі з пяццю газэтамі «16», на якіх быў пазначаныя выходныя звесткі, на мяне, нягледзячы на права на 300 асбонікаў, склалі пратакол паводле арт.172. Калі цябе вядуць у пастарунак для высыяствлення асобы, хоць пашпарт ты паказаў; калі цябе затрымліваюць за значкі, а пратакол зноўку паводле арт.172 з-за 1 газэты «НН», што ты ўчора атрымаў па пошце; калі ў цябе канфіскоўваюць значкі. Хоць паводле «закону» яны — «элемэнт адзення».

Аднак трымаймася й перамагайма!

Таварыш, yandex.ru

Ліст з Бягомлю

Добры дзень, паважаная «Наша Ніва».

Вітаю вас усіх імем Господа Ісуса Хрыста!

Хачу перадаць пасланыне людзям, лёс якіх мяне як верніка асабліва непакоіць.

Мікалаю Аўтуховічу:

Я разумею, што гэты твой учынік — апошняя мера пратэсту супраць беззаконня, але памятай, што Бог за цябе і за такіх, як ты. Ён цябе падтрымае, калі на тое Яго воля, ты застанесься жывым і здаровы. Ты, братка — аўганец, ужо памілаваны Богам, імя твое ўжо запісаны на нябёсах, галоўнае — на траць веры, такія людзі, як ты, патрэбны нашай Беларусі.

Паўлу Севярынцу:

Ты знаходзіся ў такіх абставінах, што толькі Бог адзін дапаможа. Ты жывеш з Богам, Ён цябе абараняе і абароніць ад усялякай пошасці.

Даніла кінуў ў яму з галоднымі львамі, а Гасподзь зачыніў пашчы іхнія, яны хадзілі кали яго і не зачапілі (Даніл гл. 6).

Ад мяне і ад сям'і Майсляёнкай табе прывітаныне, здароўі, веры, вытрымкі табе. Молімся за вас, за нашу Беларусь, за ўрад, парламент, за кожную душу, каб Імя Божае засвяцілася на нашай зямлі.

Моладзі, якая трymала гладоўку:

Вера ў вас большая, чым у тых, хто б'е сябе ў грудзі і кръчиць, што ён за Айчыну. Хрыстос сказаў: «Калі ня будзеце, як дзеци, ня ўйдзеце ў Цаства Небеснае» (Маць. 18:1—5). Хай Бог беражэ ваша здароўе фізычнае, веры вам, шчасціца.

Артуру Фінькевічу:

Апостал Хрыста Ян Багаслоў

быў сасланы на востраў Татмас, і яму ад Бога было адкрыццё, дзе паказана была будучыня для праўднікаў. Ты, Артур, ня бойся, усё гэта часова, а наперадзе ў нас — вечнае жыццё і новая Беларусь, цывілізаваная, мірная краіна з Богам у сэрцы. Вер, ды па веры чалавека даеца яму.

Усім людзям Добраі Волі, Веры і Свабоды:

Тры габрэйскія юнакі былі загнаныя ў распаленую печ і выйшлі адтуль некранутыя. Бог — наш шчыт і заступнік (Даніл гл.3; Псалтым 26; 27; 22; 30; 32:10—18; 34; 63; 79; 90; 93; 105; 108; 118; 132; 145; 150; Эфесянам гл. 6:10—13).

За намі — Бог, і гэтым усё сказана.

Ласка Божая хай будзе з вамі і з нашай Бацькаўшчынай. Жыве Беларусь!

Брат у Хрысьцце, беларус Сяргей, ваш чытач з Бягомлю

Як трапіць у Свабодны тэатр

Ці не падскажаце, як трапіць на спектаклі «Свабоднага тэатру»?

Алесь, Менск

Пра спектаклі «Свабоднага тэатру» можна даведацца на сайце dramaturg.org.

Кантакты з кірунікамі тэатру:

Натальля Каляда, дырэктар проекту — nksbel@yahoo.com, тэл.: (375) 29-613-34-17;

Мікалай Халезін, каардынатор проекту — free_theatre@yahoo.com.

Каб трапіць на спектаклі, звязтайтеся да арганізатораў.

«НН» з радасцю друкуе ў газэце і на сайце www.nn.by чытацкія лісты, водгукі і меркаваны. З прычыны вялікага аб'ёму пошты мы ня можам пацьвярджаць атрыманыя Вашых лістоў, ня можам і вяртаць неапублікованыя матэрыялы. Рэдакцыя пакідае за сабой права рэдагаваць допісы. Лісты мусіць быць падпісаныя, з пазнакай адресу. Вы можаце дасылаць іх поштай, электроннай поштай ці факсам.

Наш адрес:

а/с 537, 220050 Менск.

e-mail: nn@promedia.by.

Факс: (017) 284-73-29.

Нямецкая стыпэндия студэнтам, якім пагражает выключэньне

Фундацыя Гэнрыха Бёля (Партыі Зялёных) прапануе пяці студэнтам зь Беларусі, якім пагражает выключэньне з навучальнай установы з палітычных прычынаў, зэзвісава сэмэстру 2006/2007 (пачынаецца ў кастрычніку 2006) аднагадовую стыпэндыю на навучанье ў Нямецчыне. Для гэтага дзеянічаюць звычайнія для Фундацыі тэрміны падачы дакументаў і ўмовы ўдзелу (гледзі ніжэй). У пошуку навучальных месцаў і падачы дакументаў падтрымку могуць аказаць контактныя асобы з партнэрскай арганізацыі (гледзі www.pro-belarus.de).

У дадатак да навучанья прапануецца індывідуальная праграма, якая ўлічвае індывідуальныя пажаданні і складаецца з кансультацыі ўсіх партнэрскіх арганізацый.

Стыпэндія пакрывае выдаткі на жыцьцё і складае 615 зёру ў месяц.

Акрамя гэтага, выплачваецца аднаразовая стартавая дапамога і даплаты за мэдычнае страхаванье. Кошт даезду і зборы за навучанье ня могуць быць выплачаныя.

A. Тэрмін падачы заяўкі.

- B. Мэтавая група і крытэрыі адбору.
- C. Дакументы, якія неабходна падаць.
- D. Важныя заўгары.
- E. Кантакты, інфармацыя.

A. Тэрмін падачы заяўкі:

— 30 чэрвень 2006.

B. Мэтавая група і крытэрыі адбору:

— у мэтавую группу ўваходзяць студэнты, якім пагражает прымусовае адлічэнне, якія хочаць зэзвісава сэмэстру 2006/2007 працягнуць у Нямецчыне навучанье на атрыманье дыплёму (г.зн. пяты ці сёмы сэмэстар) і на момант падачы заяўкі навучаюцца ў вышэйшай навучальнай установе ў Беларусі.

Крытэрыі адбору: выдатная акадэмічная паспяховасць, грамадзянская актыўнасць і дастатковыя веды нямецкай мовы, каб навучацца ў Нямецчыне.

C. Дакументы, якія неабходна падаць:

- I. Тытульны аркуш (1 старонка) з наступнымі звесткамі:
 1. Прозывіща, імя;
 2. Статы адрес, тэлефон, нумар факсу, электронная пошта;
 3. Дата нараджэння;
 4. Пол;
 5. Грамадзянства;
 6. Сямейны стан, колькасць братоў/сясцёр, занятак бацькоў;
 7. Атэстат аб сканчэнні школы (калі атрыманы, адзнакі);
 8. Універсітэт, факультэт, кірунак, катэдра ў Беларусі;
 9. Пачатак навучанья, цяперашні прадмет (прадметы), які дыплём маеце атрымаць у Беларусі;
 10. ВНУ, у якой хочаце працягнуць навучанье ў Нямецчыне; спэцыяльнасць, па якой хочаце працягнуць навучанье ў Нямецчыне;

II. Матывацыйны ліст (1—2 старонкі):

з аргументаваннем вашай заяўкі ў Фундацыю;
з апісаннем грамадзянска-палітычнай і грамадзянскай дзеянасці і стану навучанья, улучна з асабістай сітуацыяй студэнта/студэнткі ў Беларусі і магчымай пагрозай выключэння;
з аргументаваннем вашага выбару навучацца ў Нямецчыне, адлюстроўваннем ранейшых контактактав з Нямецчынай.

III. Аўтабіографія ў форме табліцы (1 старонка):

са звесткамі пра адукацыю, працоўны досьвед, практику, веданьне мовай, іншую дзеянасць.

IV. Апісанье навучанья да сёньняшняга моманту (1 старонка):

абгрунтаванье выбару вывучанага предмету;
адлюстраванье асабістых акцэнтаў у навучаныні будучых плянаў што да навучанья і прафесіі;
пералік дасягненняў у акадэмічнай дзеянасці.

V. Рэкамэндацыі аб удзеле ў грамадзка-палітычнай дзеянасці (1—2 старонкі):

пацверджанье і падрабязнае апісанье грамадзянска-палітычнай і грамадзянскай дзеянасці іншымі асобамі, якія добра ведаюць заяўніка і могуць дать заключэнне пра яго дзеянасць.

Асоба, якая дзея рэкамэндацыю, можа, але ня мусіць быць сябрам нейкай арганізацыі. Съведчаныні пра практику альбо рэкамэндацыі ад чальцоў сям'і спаборніка не прымаюцца.

Рэкамэндацыя мае ўтрымліваць:

апісанье грамадзянскай актыўнасці, асабліва ў якіх галінах заяўнік дагэтуль быў адказны і што дакладна рабіў;
асабістая ацэнка асаблівых патрэбай заяўніка.

VI. Актуальны допуск да паступлення ў ВНУ (калі ёсьць).

VII. Копія атэстату аб заканчэнні школы. Калі ёсьць, копія дакумэнту аб здадзеных іспытках у Беларусі (усё перакладзена і, калі магчыма, заверана натарыяльна).

VIII. Рэкамэндацыя выкладчыка ВНУ (калі магчыма).

Зъмест: ацэнка акадэмічнай паспяховасці і прагноз, перспектывы.

IX. Съведчаныне аб ведах нямецкай мовы.

D. Важныя заўгары для спаборнікаў.

— Pra афармленыне дакументаў: заяўка мусіць быць напісаная па-нямецку. Калі ласка, ужывайце шрыфт ня меншы за 11 пунктаў.

Мы чакаем Вашай заяўкі электроннай поштай у прымацаваным выглядзе з усімі неабходнымі дакумэнтамі ў фарматах pdf альбо doc.

На жаль, няпоўныя зборы дакументаў ня могуць быць апрацаваныя.

— Pra часавыя рамкі прыняцьца рашэння: дацэнт Фундацыі праўядзе з Вамі ў ліпені тэлефонную размову пра зъмест і інтарэсы Вашага навучанья і ўхваліць Вас выбар, калі Вы пройдзецце першы адбор. Pra гэта мы паведамім Вас у другім тыдні ліпеня.

Нарэшце, камісія канчаткова прыме рашэнне на Вашай заяўцы. У канцы ліпеня 2006 году Вы атрымаеце ад нас паведамленне пра вынікі.

Калі Вашу кандыдатуру адхілілі: калі ласка, просім Вашага разумення, што пры вялікай колькасці заявак мы, на жаль, ня зможем індывідуальна паведаміць Вас пра прычыны адхілення Вашай кандыдатуры.

Да абароны асабістых звестак: усе звесткі пра Вас будуть захоўвацца ў праграме адміністраванья адresaў і будуть звязаныя праз 6 месяцаў. Мы гарантуем Вам ананімнасць Вашай заяўкі.

E. Кантакты/інфармацыя

Калі ласка, скроўвайце свае заяўкі па электроннай пошце (дадаткі ў фарматах pdf альбо doc) на адрас:

Studienwerk der Heinrich-Boell-Stiftung
Betreff: «Bewerbung Pro Belarus»
e-mail: karger@boell.de

Дадатковая інфармацыя:

Borbel Karger, Tel. +49-30-28534-400, karger@boell.de
Панядзелак, аўторак, чацвер, пятніца з 10:00 да 13:00 гадзінаў.

Інфармацыю пра акцыю Pro Belarus і дапаможную дзеянасць (на прыклад, дапамогу ў абранині месца навучанья) глядзецце на сайце <http://www.pro-belarus.de>

Тэда Лі: Батанічны сад мы сёньня наведваем з чалавекам, які нагадаў беларусам пра беларускі сэкс, прымусіў дамавікоў кахацца і расказаў усёй матчынай зямлі пра тое, чым жыве яго сям'я, сябры і знаёмыя. Амаль што скандалы пісьменьнік Адам Глёбус баіць пра шэрых цмокаў, сварыцца з Андрэем Хадановічам, марыць пра васьмідзесяцігадовага презыдэнта і кляне на чым съвет стаіць няўмек-апазыцыяністу, якія хочуць быць презыдэнтамі, але пры гэтым не дараслыі да палітыкаў.

Тэда Лі: Каго ў Беларусі Вы лічыце палітыкам?

Адам Глёбус: У Беларусі, на мой погляд, ёсьць толькі два рэальнія палітыкі, якіх я лічу за палітыкаў, — гэта Шушкевіч і Лукашэнка. Усе астатнія — або нерэалізаваныя палітыкі, або яшчэ не палітыкі, або ўжо не палітыкі.

ТЛ: Назавіце тады нейкія крытэрыі вызначэння палітыкаў.

АГ: Палітык — гэта чалавек, які не сыходзіць з радкоў палітычных навінаў, той, з каго пачынаюцца навіны. Калі палітычныя навіны пачынаюцца з Лукашэнкі, то гэта палітык. У свой час яны пачыналіся з Шушкевіча.

ТЛ: Але ж гэты палітык можа быць выключна пешкай, бо за яго вырашае нехта іншы. Хіба палітык — гэта той, чый твар зьяўляецца на першых староніках газэт і на экране?

АГ: Гэта памылковае меркаваньне, што нехта там ёсьць, таемныя арганізацыі і структуры, якія пра ўсіх думаюць, усё ведаюць і за ўсіх вырашаюць. Калі мы раней сумняваліся, то, як пажылі крыху больш за дзесяць гадоў у незалежнай рэспубліцы, зразумелі, што у незалежнай краіне першая асоба вырашае шмат, і ніхто за яе не вырашае нічога.

ТЛ: Вы называеце Бела-

Адам Глёбус: Трэба, каб тыя, хто прайграў, маглі працягваць гульню

І мы яшчэ навучымся выкарыстоўваць ваду ў палітычных мэтах! У вадзе будзе наша сіла! — кажа пісьменьнік.

русь незалежнай. Хіба так ёсьць?

АГ: Мы можам разважаць пра ступень незалежнасці. Усе краіны ў пэўнай ступені ад кагосці ці ад чагосці за- лежаць. Мы залежым. Ну, што ў нас ёсьць каштоўнага?

Вада ў нас ёсьць як найвялікшая палітычная каштоўнасць. Ад нас пачынаюцца рэкі, і як мы скажам, так і будуць жыць Рыга, Вільня і Кіеў. Мы проста яшчэ не навучыліся выкарыстоўваць сваю ваду ў палітычных мэ-

тах. Навучымся. У нас так склалася, што адказнасць за палітыку пачалі ўскладаць на людзей творчых. Паэт больш чым паэт, мастак больш чым мастак... Палітык больш чым палітык...

ТЛ: Як Вы ставіцеся да

АЛЕНА АДАМЧЫК

беларускай апазыць?

АГ: Цалкам раўнадушна. Яна мяне мала хвалюе.

ТЛ: Якім чынам тады мы зможам дачакацца нейкіх зъменаў, калі не хвалюе апазыць?

АГ: Я, мусіць, і не чакаю тых зъменаў, якіх чакаюць людзі, заангажаваныя ў палітыку. Таму што я ведаю адну такую казачку. Расказаць казачку?

У даўнія-даўнія часы, калі нашыя дзяды былі зусім дзецемі, была такая шэрай-шэрага краіна, якой кіраваў страшны Шэры Цмок. Ён прыгнятуў людзей, і яны пакутавалі ад гэтай прыгнечнасці і чакалі пераменаў. І нарэшце, у нетрах народу нарадзіўся Волат. І ён пайшоў і ўступіў у двубой з гэтым Цмокам. Той яго парваў на шматкі. На вежу выйшаў вястун, які пракрычэў, што Волат загінуў. І давай услаўляць шэрага Цмока. Пасыля гэтай бойкі Цмок стаў яшчэ больш жорсткім, і народ стаў пакутаваць яшчэ больш. Я ведаецца такай казачкі? А яе трэба ведаць усім, хто займаецца палітыкай. Дык вось, народ нарадзіў іншага Волата. Волат зноў пайшоў, а Цмок яго зноў парваў. А вястун выйшаў зноў у сродкі масавай інфармацыі і пачаў кричаць: «Давайце ўслаўляць Цмока, бо Волат загінуў». І нарэште зъявіўся вялікі Волат, які пайшоў і забіў Цмока. І ў народу пачалося съвята. І на руках яны панеслы свайго новага Волата-пераможцу ў галоўны замак краіны. Як толькі ён туды зайшоў, дакрануўся да золата, срэбра, дымянтаў — ператварыўся ў шэрага Цмока. Народ спалохаўся, разбегся, пахаваўся і толькі вястун (сродкі масавай інфармацыі і журналісты) выйшаў у жывы этэр і сказаў, што Волат загінуў — давайце ўслаўляць Цмока. Вось такая казачка ёсьць старажытнай-тайская.

ТЛ: Якіх зъменаў пэрса-

нальна Вы чакаеце?

АГ: Па-першае, у мяне ёсьць рэальнныя палітычныя погляды, у адрозненьне ад шмат якіх палітыкаў, і яны не такія каньюнктурныя, як у рэальнага палітыка, таму што ёсьць ідэальныя палітыка. Ну, напрыклад, я — анарх-індывідуаліст, і мае погляды звязаныя з пэўнымі каштоўнасцямі: з каштоўнасцямі майго эга, маёй сям'і, маіх знаёмых, маіх калегаў і маёй краіны. І чым далей ад майго эга проблема, тым яна мяне менш хвалюе. Зъмены, напрыклад, у

У нас няма другіх, трэціх, восьмідзясятых асобаў у палітычным жыцці. У нас усе адразу першыя.

жыцці маёй сям'і, у маім асабістым жыцці мяне хвалююць больш, чым у маёй краіне. А зъмены ў чужых краінах мяне хвалююць менш, чым зъмены ў маёй краіне. А нашым палітыкам трэба падабацца максымальнай большасці людзей, таму яны сёньня гавораць адно, заўтра другое. Таму яны мяне мала цікавяць.

ТЛ: Вы сказаў «нашыя палітыкі». Ці мелі Вы на ўвазе Шушкевіча і Лукашэнку?

АГ: Вядома. Астатнія волаты — яны толькі нараджаюцца, але я ведаю, чым гэта скончыцца, калі верыць маёй казцы і старажытнаму Кітаю.

ТЛ: Ці магла ў сакавіку адбыцца рэвалюцыя? Калі магла, то чаму не адбылася?

АГ: Калі не адбылася, то не магла. Прыйдзе час, і яна адбудзеца.

ТЛ: Ці на лічыце Вы, што ў гэтым віна палітыкаў? У іх не было пэўных плянаў, яны сапраўды ня

ведалі, што рабіць з тымі людзьмі, якія сабраліся 19-га...

АГ: Палітыка, на мой погляд, вельмі цікавая зъява, калі ёй займацца творчча і знаходзіцца там свае палітычныя погляды: анархізм, ці сацыялізм, ці канфармізм — і разгортваць погляды ў гэтых кірунках. Хутчэй за ўсё, на сёньняшні дзень ёсьць яшчэ эканамічны фактар. Калі лічыць, што палітыка — гэта канцэнтраваная эканоміка, то ў нас ёсьць, як бы тое ні было нам съмешна, эканамічна стабільнасць. А калі ёсьць эканамічна стабільнасць, то нашто мяняць палітыку?

ТЛ: Стабільная беднасць — ці гэта тое, для чаго на варта мянуть палітыку?

АГ: Знаў жа — з кім будзем мерацца? З Афрыкай? Калі паглядзім уважней, мы знаходзімся у такой шэрай сярэдзіне эканамічнай. Вядома, мы не жывём так, як ангельцы, зразумела. Але і з Зымбамбэ лепш не парабоўноўваць. Ці як жыве Індыя? Нехта ў Індыі жыве выдатна, але асноўны мільярд жыве жахліва. І мы жывём, напрыклад, лепш чым у Рәсей. Гэта адназначна.

ТЛ: Навошта мерацца на горшы, калі можна цягніцца прынамсі да ўропейскіх паказчыкаў?

АГ: Правільнае пытаньне. Вось у нас людзі, якія ідуць у палітыку, адразу хочуць становіцца прэзыдэнтамі, а людзі, якія цягніцца да нейкіх каштоўнасцяў, спадзяюцца, што калі мы зробім нейкі якасны скачок, то адразу будзем жыць, як у Ангельшчыне. Ды ня будзем мы жыць, як у Ангельшчыне, яшчэ доўга. Гэта расчараваньне, якое зараз перажываюць краіны пасыля рэвалюцыі і зъмены палітычнай арыентацыі. Літва спадзявалася, што заўтра яна будзе Галяндый, а яна і сёньня Літва.

ТЛ: Апрача таго, што

ўся беларуская апазыція хоча быць прэзыдэнтам, усе як адзін, якія яшчэ занятыя яна мае?

АГ: Мне здаецца, што ў нас асноўная маса апазыцыйнай палітыкі збудавана не на грунце беларускай эканомікі, беларускай рэальнасці. Яна збудавана на каштоўнасцях іншых краінаў. Разглядаецца не рэальнаяна жыцьцё Беларусі зь яе рэальных структурамі, а ўжо на жыцьцё чужых краінаў, што мы будзем жыць так, як яны. Мы так жыць ніколі ня будзем. Мы зробім 25 рэвалюцыяў, але мы ня станем немцамі. Мы можам зрабіць яшчэ 50 рэвалюцыяў, але клімат ня зменіцца. У партыяў, якія існуюць на сёньняшні дзень, няма рэальнага грунту, эканамічнага грунту сярод тых, хто тут жыве. Вельмі малы адсотак сваіх фінансаў, і сваіх сілаў, і надзей на свае таленты — гэта раз. Потым няма крэатыўнасці. Такое слова вульгарнае, але разам з тым зразумела. Няма рэкламных хадоў. Тоё, што мяне здзвівіла ў тым жа Мілінкевічу: я бачыў яго ў рэальнасці, і ў рэальнасці ён выглядае лепш, чым у СМІ. Ня важна, па БТ ці па Euronews. Гэта што тычыцца Мілінкевіча як чалавека, які заняў другое месца на выбарах. Але каманда журналістаў і іміджмэйкераў, якая працавала пры ім, мне здаецца, зрабіла сваю працу вельмі кепска. І ў нас наагул, я буду паўтарацца, няма другіх, трэціх, восьмідзясятых асобаў у палітычным жыцці. У нас усе адразу першыя. У нас няма гепардій. Вось у дзяржаве гепарді ёсьць, вось гэта вэртыкаль, а апазыція ніяк ня можа адбудаваць сваю гепардію. Ясна ж, што Казулін бачыў, што ён ня будзе другім, што будзе трэцім. Мог бы і зъянці сваю кандыдатуру. А тое, што з

Працяг на старонцы 30.

Адам Глёбус: Трэба, каб тъя, хто прайграў, маглі працягваць гульню

Працяг са старонкі 29.

Плошчай адбылося, то ў нейкіх мэтафарычных формах я б выказаўся, а ў рэальнасці — гэта быў анархічны творчы мастацкі жэст, а не палітычны. А палітыкі прыйшлі на гэту Плошчу, як палітыкі ходзяць на рок-канцэрты, на літаратурныя вечарыны. Ну, калі ласка, мы ж ня супраць таго, што да нас прыходзяць палітыкі. Прыходзьце.

ТЛ: Што датычыць крэатыўнасці, чаму яе не стае? Ад несвабоды хіба ці ад чаго?

АГ: Калі ў мастака ёсьць выбар, працаўцаць у Адміністрацыі прэзыдэнта Буша ці на Галівуд — хочацца ў Галівуд. Так і тут. Калі ёсьць выбар, то мастакі праста працуець ў іншых сферах — дзе больш плацяць, менш патрабуюць. І таму ясна, што гэта праблема любога тэлебачання, чаму народ глядзіць сэрыялы і кліпы, а ня хоча глядзець палітычныя навіны. Палітыка — яна ж такая ўся ў мундзірчыку, зашпіленая на ўсе гузікі, а мастакі — гэта так званыя крэатыўныя асобы, нават капрызныя, фанабэрыстыя, і, каб іх купіць, ці прыручыць, ці спакусіць, палітыкам трэба таксама прыкладзіці вялікія намаганьні.

ТЛ: Ці дастаткова харызматычны Аляксандар Мілінкевіч? Ці ён цягне

на ролю прэзыдэнта?

АГ: А я не лічу, што нам патрэбна харызматычны асоба. Харызматычная асона патрэбная ў мастацтве. Можа, нам патрэбныя харызматыкі ў эканоміцы, каб

Кіраваць дзяржавай павінен старавек чалавек, каб яго менш хвалявалі съмяротныя грахі.

рабіць рэформы. У палітыцы, я лічу, чым больш чалавек спакойны, чым больш ураўнаважаны, тым лепш. Таму што чалавек, які кіруе дзяржавай, павінен быць, на мой погляд, па-першае, ва ўзроўніце (каб яго менш хваляваў побыт, сэкс, тое, што ў хрысьціянстве называюць съмяротнымі грахамі). Старога чалавека гэта хвалюе менш), таму я лічу, што Мілінкевіч падыходзіць.

ТЛ: Андрэй Хадановіч выказаўся, што галоўная загана беларускіх палітыкаў, такіх, як Вічорка, Мілінкевіч і Янукевіч, у тым, што яны занадта вялікія інтэлектуалы і вялікія інтэлігенты, у іх менавіт праз гэта бракую нейкай рапушчасці і нахабнасці. Ці згодныя Вы з гэтым?

АГ: Ну, калі Андрэю бракую жлобства ў нашай палітыцы, то мяне гэта прости

дзівіць. Мне здаецца, што на сёняні дзень хапае ў нас і жлобства, і хамства, і чаго заўгодна ў палітычным жыцці. І неадэвкатнасці. Я лічу, што палітыкі мусіць быць спакойныя і нават шэрыя. І тое, што яны інтэлектуалы, — якраз добра. Я не хачу, каб намі кіраваў элекtronik, як у Польшчы, ці хто ён там, сантэхнік... Я не хачу, каб нехта там матам крый. А што, мы мусім браць адразу з ПТВ?

ТЛ: А як наконт таго, што змагацца з кімсці трэба ягонымі ж сродкамі?

АГ: Не. Таму што на месца хама можна пасадзіць яшчэ большага хама. А тады шукаць яшчэ большага хама. Гэта будзе рэгрэс. Я лічу, што нашыя палітыкі павінны быць наадварот, дактарамі навук. Шкада, што ў нас немагчыма, каб чалавек мог у семдзесят пяць гадоў быць прэзыдэнтам. Ці ў восемдзесят. Мне падабалася кандытура Быкава, напрыклад.

ТЛ: Чаму беларуская апазыцыя ня ўмее кансалідавацца, гуртавацца нейк, яшчэ сварацца і разыходзяцца па нейкіх групках, нават у самыя адказныя моманты?

АГ: Ну я ж кажу, што яны не вучыліся быць трэцімі, пятymі, што не навучыліся быць дваццатымі пятymі. Не ававязкова ж усім быць прэм'ер-міністрамі. А ў нас усі

апазыцыя — чамусыці адразу прэм'ер-міністры.

ТЛ: Ну дык што, у нас краіна негалосных лідэраў?

АГ: Ну, так выглядае. Падобна на тое, што ўсё пакуль што яшчэ. Маладая краіна — не навучыліся. Навучыліся.

ТЛ: Ці дачакаемся гэтага мы і нашыя дзеци?

АГ: Наконт дзяцей магу сказаць, што я зраблю ўсё, каб Вовачка-ўнук дачакаўся. Не, нейкіх зъменаў мы ўсё адно дачакаемся — гэта ж аб'ектыўны працэс. Галоўнае, мы павінны разглядаць на толькі лепшыя варыянты, як разглядаюць нашыя апазыцыянэры, што вось мы зробім рэвалюцыю, і выйдзе заўсёды лепш. А чаму мы не разглядаем, што ў нас можа выйсці горш? У нас таксама гэта не абліякоўваецца. У нас усе абліякоўваюць толькі лепшыя варыянты. Вось мы так зробім — і будзе лепш. Гісторыя паказвае, што можна зрабіць — і будзе горш. І неаднаразова рэвалюцыя рабіла яшчэ горш. Рэвалюцыя заўсёды рабіць для адных лепш, для других — горш. Заўсёды ж, калі пачынаецца гэтая рэвалюцыйная гульня, нехта выйграе, а нехта ж прайграе. Мяне заўсёды зьдзіўляе наша палітычная апазыцыя, бо яна прызначае тых, хто прайграе. Яшчэ гульня не пачалася, а мы ўжо прызначылі. Але ў нас і дзяржава, праўда, прызначае тых, хто прайграе. І проста трэба разглядаць два варыянты, таму што, калі мы будзем разглядаць варыянты, што тыя, хто прайграў, таксама будуть мець магчымасць працягваць гульню, тады ў нас трошкі зъменіцца стаўленне да самой гульні. А ў нас так выходзіць, што прайграць — гэта памерці. А гэта няправільна.

**Паводле
«Эўрапейскага радыё»**

літаратура

УСЕВАЛАД ГАРАЧКА

Жыў на съвеце рабочы —
Бессаромныя вочы.
Украў на працы ён лом
І схаваў у сябе пад столом.

Прыйшлі да яго пралетарыі,
І не з пустою шклатараю.
Кажуць:
— Вярні нам лом.
Але ён прагнаў іх калом.

Прыйшоў да яго брыгадзір,
Надзеў парадны мундзір.
Кажа:
— Аддай мне лом,
Што схаваў пад столом.

Прыйшла да яго міліцыя,
Як да якога патрыцыя.
Але ўсім гегемон
Паказаў на дэверы:
— Вон!

Так і застаўся рабочы
Безь сябруў,
Без капеекі сірочай.
Затое вялізны лом
Упрыгожвае дом.

З ранку да ночы,
З ночы да ранку
Точыць
рабочы
балванку.

Точыць балванку,
Сыцяўшы зубы,
Радзіме
на славу,
Буржуям —
на згубу.

Жыў на съвеце
рабочы

Точыць рабочы
Гэту балванку:
Будуць
ракеты
А можа —
танкі.

З ночы да ранку,
З ранку да ночы
Рабочы
балванку
точыць.

Такая бель,
Што не адрозніць воку,
Дзе неба, дзе зямля.
І далягляд
Магчымы распазнаць
Хіба што
На стажку
Ці выпадковым дрэве.
Няма што там лавіць,
Нішто на цешыць вока,
І заміжволі апускаецца назад
Углыб душы —
Але і там
Такая ж бель.
І сузіраеш выпадковасць думкі
Нібы варону,
Што ўзынялася па-над съветам,
Дзе не адрозніць
Неба ад зямлі.

Запрасілі мяне ў залю суду, нібы ненадоўга.
Калі съведкам, думаю я, — мне няма чаго
съведчыць, а падсудным — дык я не
злачынца.
Бачу, прада мною чалавекі са тры. (А суд
ідзе: усё новым і новым выносяць
прысуды, радзей — адпускаюць.) І
чамусыці ўсе ідуць мне наперад. А я
— зноў апошні: чакаю прысуду
камусыці? Ці, можа, сабе?

Як загаралася першае лісце на дрэвах,
Як ішоў наперад, наперад
Па хісткай кладцы вясны —
Радок за радком
Зьбягала ўдалеч чароўная стужка...
І вось яшчэ адна вясна за плячамі,
А ў далонях — новыя вершы.

Возера — старасьць.
Гэта рэчка спынілася ўспомніць
Сваё мінулае.

Быў музыкант,
Пісаў прыгожыя песьні.
Скончыў жыцьцё самагубствам
І трапіў у пекла.
Засталіся прыгожыя песьні,
Што кічуюць за ім.

Праймчалася вайна, нібыта баль,
Слаўнай дзедавай Назе далі мэдаль,
Ёй да неба з бронзы помнік узвялі,
А вакол — квітнеюць родныя палі:
Ні вайны цяпер табе, ні іншых бед —
Дзівіца з вышынь Нага на мірны съвет.

Ленін і Дзяржынскі
Ленін — круглы,
Дзяржынскі — доўгі.
Фэлікс мала,
Ульянава — многа.

За Леніным — Кайзэр,
У Дзяржынскага — маўзэр.

Ленін у Маўзалеі,
Дзяржынскі — у глеі.

Але і адзін, і другі
Носіць бараду і кепку
І ўсёй душой аддадзены
І дэі дыктатуры пралетарыяту
І сусъветнай рэвалюцыі.

Зноў май
Варыць сваю страву:
Кіпіць
Вэтэрнамі плошча,
Вецер ім
Языкі палошча.
Сыцягі
Зълева і справа.

Недзе п'е за перамогу здраднік-дзед,
А Нага — Нага пайшла ў белы съвет.
Холад дзікі: на двары сабака здох,
А Нагу нікто на пусыць на парог,
Дзед забыўся пра яе і вынес бот,
А ў вайну Нага закрыла целам дот.
Ды ад праўды ад зямной нікто на зъбег,
Пад сабачы закапаюць дзеда брэх.
А Нага, яна між намі назаўжды,
Яе імен называюць гарады.

Мяжа

УЛАДЗІМЕР ЛОБАЧ

Чалавек, як істота дзіўная і супяречлівая, адве́ку жадае немагчы́мага, прагне нерэальнага, цেшыцца з ілюзорнага і пры гэтым хоча мець рэальны грунт пад ногамі. Месцячы ў памяці рэха-ўспамін пра «залатыя часы», калі ўсе былі роўныя, а жыццёвых дабротаў хапала бязъмерна, чалавек схільны парадуноўваць «ідэальную эпоху» зь недасканалай і скрушнай сучаснасцю. Нібыта сымбаль-увасабленыне апошняй і выступае мяжа ў блясконцай множнасці сваіх іпастасяў: этнічная, палітычная, дзяржавная, сацыяльная і шмат якая яшчэ. Так, усхвалявана пераймаючыся зь людзкое недасканаласці, Максім Багдановіч на пачатку Першай сусветнай прадметна пазначыў праяву, што нібыта няве́сьць ідэальны зямны парадак:

Глядзі, па ўсёй зямлі съятой
Шырокай хвалія залатой
Бяз kraю блішча збожжа мора,
Цьвітуть лугі, шумяць лясы...
Так многа ёсьць паўсюль бағацтва і
красы,
А людзі нішчацца у голадзе, у зморы
Ад беднатаў, ад цемнатаў,
Бо скро́зь — мяжы, бо скро́зь —
платы.

(Максім Багдановіч. «Мяжы»)

Але парадокс акурат у тым і заключаеца, што культура як чынны і неадменны лад жыцця чалавека па-за межамі і бязъ мяже́й — чистая фікцыя. Культура пачынаеца менавіта зъ мяжы. Гэта можа быць і першая рыска нэалітычнага пэтрогліфа, і першая баразна, што ўздымае векавечны дзірван. Бо мяжа акрэслівае і пазначае, выцьвяржвае, съцвярджае і ўсталёўвае съвет уласна чалавека (культуры). І нават у тыя «залатыя» міталягічныя часы, калі жытні колас

рос ад кораня, а сонца съвяціла круглыя суткі, сам Бог, ходзячы па зямлі, сачыў за тым, каб людзі пільнавалі межы сваес. І цяпер яшчэ вушацкія бабулы прыпамінаюць чутас ад дзядоў-прадзедаў: «Хадзіў Бог па зямлі, а чалавек з саломы плот гарадзіў. Бог і гаворыць яму: «Чаго ж ты з саломы робіш? Такі ж плот стаяць доўга ня будзе». А чалавек і кажа: «А што мне надоўга рабіць, я ж зайдра памру». Бо раней жа зналі людзі, калі памруць. Дык Бог узлаваўся на чалавека і зрабіў так, каб людзі ня зналі напярод, калі памруць».

Для беларуса на працягу доўгіх стагодзьдзяў слова «мяжа» было пазбаўлена абстрактных сэнсаў, бо азначала вузкі шнур неўзаранай зямлі, што акрэсліваў ягоныя палеткі, яго зямную долю, спадчыну і кон. У гэтым сэнсе, ававязковы штовеснавы абход гаспадаром сваіх мяже́й — «агледзіны» — быў працэдурай да-лёка не фармальнай. Убраўшыся ў съяточную кашулю, патыркаючи па краях свайго поля съянционую вярбу, чалавек браў за ўзор ня звычкі панскага аканома ці «жыда-рандатара», але меў уваччу вобраз вышэйшы і сакральны: «Святы Мікола пайшоў у поле, / Пайшоў у поле і па мяжеах ходзіць, / Па мяжеах ходзіць, Бога просіць; / Дай жа, Божа, і жыта і ярыны, / І жыта і ярыны — горы і далины».

Але нават калі на мяшчанскіх вулках, а затым і сялянскіх падворках пачаў павяваць съvezкі ветрык беларускага нацыянальнага самаўсъедамлення, рytуальны абход сваіх мяже́й ня страціў сваёй значнасці. Наадварот. Бо цяпер межы Бацькаўшчыны цягнуліся не ад «Чорнага азяра» да «Міколавай амшарыны», але разъягліся ад Вільні і Беластоку да Смаленску і Невелью, як гэта засведчыў акадэмік Карскі, што сабраў усе нашы «аканьні», «дзеканьні», «це-каньні» і шчодра аздобіў імі мапу Эўропы ў самым яе сэрцы. Тыя этнаграфічныя межы яшчэ няможна

было замкнуць ад драпежнікаў на беларускі дзяржавы замок — сама дзяржава толькі паўставала. Іх можна было толькі агучыць словам, мацаваць уласным духам і праўдзіць асабістым учынкам — усё тымі ж «агледзінамі»:

І ў белы дзень і ў чорну нач
Я ўсьцяж раблю агледзіны,
Ці гэты скарб ня збрый дзе проч,
Ці трутнем ён ня зъедзены.

(Янка Купала. «Спадчына»)

Знакава, што радкі гэтыя Купала напісаў у 1918 годзе, калі канавалася дзяржавная доля Радзімы, калі веснавой Дабравешчанскай грымотай на сполах усім хцівым суседзям пра-гучалі залатыя слова беларускай на-цыянальнай ідзі: «Беларуская Народ-ная Рэспубліка павінна абняць усе землі, дзе живе і мае лічбеннюю пе-равагу беларускі народ, а ласце: Магілеўшчыну, беларускія часці Меншчыны, Гарадзеншчыны (з Го-радніяй, Беластокам і інш.), Віленшчыны, Віцебшчыны, Смаленшчыны, Чарнігаўшчыны і сумежныя часці суседніх губэрніяў, заселеныя белару-самі». Але як церпіц этнічнае цела, калі яму не стае нацыянальнага духу і дзяржавы моцы! Не ўпільнавалі мы сваіх мяже́й і назаўжды страцілі братоў па крыві. Неаднакроць бываючы на Невельшчыне, Себешчыне і Смаленшчыне, са скрухай і болем пераканаўся, што тамтэйшая пры-родная беларушчына і парадак не-зваротна спляжаныя расейскім молахам савецкага разыліву. Там даўна ўжо не гародзяць платоў. Нават з са-ломы...

Не ставала нам моцы, і таму ў ХХ стагодзьдзі (як, дарэчы, і ў XVIII) былі мы аб'ектам чужых злачынных межаванняў. Рэзалі па-жывому, хто і як мог.

У 1918-м Расея прысвоіла Віцебшчыну і Магілеўшчыну. У 1921-м у Рызе маскоўцы і палякі згулялі ў

«ножычкі» бяз нас, адцяўшы Заходнюю Беларусь на карысць чарговай Рэчы Паспалітай. Увесень 1939-га съятковалі ўжо літоўцы, атрымаўшы ад Крамля нечуваны падарунак у выглядзе Вільні і Віленскага краю. Па вайне адрэзлі, не спытаўшы, Беласточчыну... І нават у напаўрасьцягнутай беларускай хаце бальшавік-прыхадзень руйнаваў адвечныя нашы парадкі, съязганочы хутары ў калгасы і крэсьлячы новыя межы для беларускіх паселішчаў: СіблАГ, КатЛАГ, Курапаты. Але ж, вядома, па калгасных межах съяты Мікола ня ходзіць і жыта там дагэтуль буяе толькі прыпіскамі.

Як паказвае гісторыя, простае перайменаваныне этнічнай прасторы ў дзяржаўную (нацыянальную) непасрэдна не прыводзіць да фармаваныя нацыі на гэтай зямлі. Беларусь нацыянальная пачынаеца з таго, як межы «свайго» і «чужога» высыпываюць і выцьвяржваюцца ў съядомасці і съветаглядзе тых, хто шчыра лічыць сваю Радзіму, Свабоду, Мову грунтам асабістай (калектыўнай) адметнасці і годнасці, але ніяк не этнографічнай данасцю-экзотам.

І нізка тэзісаў Вацлава Ластоўска-га «Што трэба ведаць кожнаму беларусу?», што ўбачыла съвет у тым жа лёсавызначальным 1918 годзе, — гэта ня «песьня жальбы» якой-коль-вечы сучаснай дэмакратычнай кааліцыі — гэта нацыянальны імпэратыў, па-за межамі якога беларусаў чакае адно небыццё ў вірлівым і драпежным съвеце: «Мы гардзімся, што мы Беларусы! Мы горды са свае мовы! Мы горды са свае песьні! Мы горды са свайго народу! Мы горды са свае гісторыі! Мы горды за сваю родную зямлю!» Словы гэтыя маюць і зваротнае прачытаныне: ты запалохваеш і па-хамску прыніжаеш свой народ, абзываеш яго «расей-цамі, толькі са знакам якасці? Ты ганьбіш родную мову і прылюдна зъдзекуесцесь зь яе? Ты стаптаў у бруд нашы сымбалі, парушыў уласныя клятвы берагчы іх і ўслайляць на ўвесь съвет? Ты зъневажаеш гісторыю нашу, а значыць, і продкаў, бо табе дараўжайшая «Лінія Сталіна»? Дык у гэтым выпадку імя табе, як съцвярджае Власт, толькі адно — «здраднік, душапрадаўца». А здрада — гэта найцяжэйшае ліхадзейства,

якое толькі ведаюць людзі. І як пера-ступіў ты гэтую апошнюю мяжу, не адмыща табе да скону.

На мяжы тысячагодзідзяў мы зноў апынуліся на лёсавызначальных ростанях. Чарговы раз у нас спрабуюць адабраць наша кроўнае спадчыннае права на Радзіму, Свабоду і Мову. Вар'яцкія дэкрэты і ўказы імкнуща абмежаваць, адмежаваць і размежаваць нас, падмяніць Наш Съвет пагібельнай рэзэрвацыяй, імя якой — Краіна Боязі. Межы гэтай краіны — апошні рубеж сатрапіі — такія ж трывалыя і надзейныя, як і «Лінія Сталіна».

Муры, будаваныя на жывёльным страху страціць уладу, развалицца, як толькі мы адлеем боязь у саміх сабе.

Варты помніць, што сътуацыя па-межжа — гэта сътуацыя выбару, які ніхто і ніколі не перашкодзіць табе зрабіць, калі ты наважыўся на яго сам. Стаяць на мяжы — мець заўсёднюю адказнасць за слова свае і ўчынкі. Дык выбірайма ж Беларусь, каб не застацца па-за мяжою!

Полацак
28.11.2005

«Хадзіў Бог па зямлі, а чалавек з саломы плот гарадзіў. Бог і гаворыць яму: «Чаго ж ты з саломы робіш? Такі ж плот стаяць доўга ня будзе». А чалавек і кажа: «А што мне надоўга рабіць, я ж заўтра памру». Бо раней жа зналі людзі, калі памруць. Дык Бог узлаваўся на чалавека і зрабіў так, каб людзі ня зналі напярод, калі памруць».

ЭТГАР КЕРЭТ

Удзень памяці ахвяраў галакосту мы паехалі з нашай настаўніцай Сарай на аўтобусе №57 у музэй «Валынскі дом», дык я адчую сябе страшэнна важным. Усе дзецы ў клясе былі зь сем'яў выхадцаў з Іраку апрача мяне, майго стрыечнага брата і яшчэ аднаго хлопчыка, Друкмана, і яшчэ я быў адзіны ў клясе, чый дзядуля загінуў падчас галакосту. Музэй быў вельмі прыгожы і раскошны, увесь зроблены з чорнага граніту на грошы мільянераў. Там вісела многа тужлівых чорна-белых фатаграфіяў ды сціснілы людзей, краін і памерлых. Мы хадзілі парамі паміж тых здымкаў, ды настаўніца сказала не кранаць нічога рукамі. Але я дакрануўся да адной кардоннай фатаграфіі, на якой быў зняты худы чалавек з бледным тварам. Ён плакаў і тримаў у руцэ бутэрброд. Ягоныя сылёзы скочваліся па шчоках, як палоскі, якія малююць на шашы, а дзяўчынка, зь якой я ішоў у пары, Орыт Салем, гаварыла, што яна ўсё раскажа настаўніцы, што я дакрануўся. А я гаварыў ёй, што як да мяне, дык няхай расказвае каму жадае, нават дырэктор школы — мне ўсё роўна. На здымку — мой дзядуля, і я буду дакранацца да ўсяго, да чаго мне заманеца.

Пасыля фатаграфій нас павялі ў вялікую залу ды паказалі кінастужку пра маленькіх дзетак, якіх садзяць у грузвікі і потым усіх труцяць газам. Пасыля фільму на сцэну падняўся адзін хударлавы стары, які расказаў, якія фашисты былі гады і забойцы ды як ён ім помесціў і нават задушыў да смерці аднаго нямецкага жаўнера.

Джэрэбі, які сядзеў поруч са мною, казаў, што дзед маніць, паколькі, мяркучы па тым, як ён выглядае, на сівеце няма нават аднаго жаўнера, якога гэтыя стары мог бы аддубасіць. Але я паглядзеў старому ў очы і паверыў. Там было столькі злосці, што ўсе выбрэкі шпаны, якая ў запале выстаўляе каратшыні блёк, падаліся побач зь ім съмеху вартай драбязой.

Нарэшце, скончыўшы апавяданці аб

«Ады́да́сь»

апавяданье

На пачатку гульні
я яшчэ памятаў,
што трэба
высыцерагацца ды
ня біць мыском,
каб не зрабіць
балюча дзядулю.

тым, што ён рабіў у час галакосту, стары сказаў, што ўсё пачутае намі тут вельмі важна ня толькі для мінулага, але і для таго, што адбываецца цяпер. Бо ўсё яшчэ засталіся немцы, і ў іх ёсьць дзяржава. Стары казаў, што ён ніколі ім не даруе ды спадзянецца, што і мы не даруем і што баарні нас божа ехаць наведваць іхнюю краіну. Но, калі пяцьдзясят год таму ён разам з бацькамі паехаў у Нямеччыну, ўсё выглядала пудоўна ды скончылася пеклам.

— Часта ў людзей кароткая памяць, — казаў ён, — асабліва на дрэнныя рэчы. Людзі лічаць за лепшшае забыць. Але ж вы не забывайце. Штораз, калі вы ўбачыце немца, прыгадайце, што я вам расказаў. Ды кожны раз, як убачыце тавары зь Нямеччыны — ніважна, ці то тэлевізар (а большасць фірмаў па вытворчасці тэлевізараў — нямецкія), ці нешта іншае, — зайдёды памятайце, што пад элегантнай упакоўкаю хаваюцца часткі целаў ды телефонныя слухаўкі, зробленыя з костак, скуры і плоці памерлых габрэяў.

Па дарозе на вуліцу Джэрэбі казаў яшчэ, што калі дзед прыдуне агурук, тады ён, Джэрэбі, — папа рымскі, а я

падумаў, што гэта, у прынцыпе, добра, што ў нас дома «Амкор»*. Каму патрэбныя праблемы?

Праз два тыдні пасля гэтага мае бацькі вярнуліся зь іншай краіны ды прывезлі мне футбольныя буцы. Мой старэйшы брат казаў маме, што я мару пра буцы, і яна купіла самыя клясныя. Мама ўсміхалася, калі ўручала мне падарунак, і была ўпэўнена, што я яшчэ ня ведаю, што там у сярэдзіне. Але ж я адразу здагадаўся па адыда́ськім значку на пакете. Я дастаў кардонную каробку з пакета ды сказаў «дзяякай». Каробка была ў форме прастакутніка, накшталт труны. І ў сярэдзіне ляжала пара белых буцаў, кожная з трывамі сінімі палоскамі абавалі ды надпісам «Ады́да́с — Ром». Каб даведацца пра гэта, мне ня трэба было нават адчыніць каробку.

— Давай іх надзенем, — сказала мама і дастала з буцаў паперу, — паглядзім, як яны сядзяць на назе.

Яна ўвесі час ўсміхалася, не разумеючы, што гэта за буцы.

— Ведаеш, яны зь Нямеччыны, — сказаў я і моцна-моцна ахрапіў яе руку.

— Канечне, ведаю, — ўсміхнулася мама. — Гэта ж «Ады́да́с» — найлепшая фірма ў сівеце.

— Дзядуля таксама быў зь Нямеччыны, — паспрабаваў намякнуць я.

— Дзядуля быў з Польшчы, — паправіла мяне маці ды зрабілася на імгненъне сумная, але тут жа сум гэты

Этгар Керэт (нар. 1967) — ізраільскі пісьменнік. Нарадзіўся ў горадзе Рамат-Ган паблізу Тэль-Авіву ў сям'і выхадца з Польшчы. Аўтар кульставага зборніка «Мал туга па Кісындже́ру» — своеасаблівых «Дзяніскавых аповедаў» эпохі разывітага постмадэрнізму. На беларускую мову перакладаліся ягоныя апавяданні «Мары ўяўнага тэрарыста», «Цярплівасць», «Падняць плянку» ды «Дзяўчына на лядоўні».

* Бог съявиты яго ведае (ідыш).

мінуў, яна надзела мне адну буцу і пачала завязваць матузкі.

Я маўчай. Я ўжо зразумеў, што нічога не парадзіш. Мая мама нічагуткі ня кеміць. Яна ніколі не была ў «Валынскім доме». Ёй ніколі нічога не тлумачылі. І для яе гэта быў проста буцы, а Нямеччына была наагул Польшчаю. Тады я даўся іх адзець і замаўчай. Не было сэнсу расказваць ёй ды засмучаць яе яшчэ больш.

Пасыля таго як я сказаў другі раз «дзякую», я даў маме буську ды паведаміў, што іду на вуліцу гуляць.

— Толькі асьцярожна, ага? — крыкнуў тата з фатэля ў гасцёўні. — Не разьдзяйбі іх адным махам.

Я зноўку паглядзеў на змрочныя буцы са скury ў мяне на нагах. Паглядзеў і ўспомніў усё тое, пра што стары душыщель немічу сказаў, што трэ-

ба запомніць. Я дакрануўся яшчэ раз да адысадаўскіх палосак і ўспомніў свайго кардоннага дзядулю з бутэрбродам.

— Ни муляе? — спытала мама.

— Вядома ж, ня муляе, — адказаў за мяне брат. — Гэта табе ня нашы айчынныя рыzmanы, гэта такія самыя буцы, як у Кроіфа.

Я асьцярожна, на дыбачках, праішоўся ў бок дзяўярэй, стараючыся як мага менш на іх націскаць. Гэтак я дайшоў да Малініага парку. Там на пляцоўцы хлопчыкі са школы «Борахаў» падзяліліся на трэй каманды: Галяндью, Аргентыну і Бразылію. І як раз у зборнай Галяндышы ім не ставала аднаго гульца, дык яны пагадзіліся ўзяць мяне, нягледзячы на тое, што яны ніколі не бяруць хлопчыкаў, якія ня з «Борахава».

На пачатку гульні я яшчэ памятаў, што трэба высыцерагацца ды ня біць мыском, каб не зрабіць балоча дзядулю, але, калі мінула трохі часу, я забыўся гэтаксама, як казаў стары, што забываюць, і нават забіў вырашальны гол «нажніцамі» ў скачку. І толькі калі скончылася гульня, я зноўку ўспомніў і паглядзеў на іх. Раштам буцы падаліся такімі зручнымі, больш пругімі, наагул выглядали значна лепш, чым калі ляжалі ў пущы.

— Ты бачыў гэтых «нажніц»?! — нагадаў я дзядулю па дарозе дадому.

— Іхні брамнік стаяў як слуп, калі яму загналі файны гол.

Дзядуля нічога не адказаў, але па вяслай спружыністай хадзе я адчуў, што ён таксама ўсьцешаны.

Пераклад з габрэйская Паўла Касцюковіча

ГАННА ЧАКУР

Заўважынкі

У бярозы — толькі пяпчотныя эпітэты: беластольная, стройная, гладкаскурая... А ў лацінскай яе назыве — корань ад слова «біць». Яе такія кволыя на выгляд дзялінкі насамрэч моцныя, хлесткія — з дапамогай ветру яны луштуюць суседнія дрэвы, не даюць ім расці ў свой бок. Прыгледзіцеся: дрэвы, што суседнічаюць з бярозкай, заўсёды аднабокі.

Часам бярозістымі бываюць і людзі...

Чым больш думаю, тым

менш могу зразумець, што такое памяць. Чаму на скрыжальных мазгавых завілінаў вечнымі адбіткамі запісваюцца нязначныя эпізоды?

...Разглываўшыся за нешта на старэйшую сястру, штурлю ў яе яйкам, якое, адскочыўши, разబіваеца. Плачы — шкада яечка...

...У аднаклясьніка Аліка хранічны рыніт — зялёныя «бутэлькі» пад носам на марозе падмірзаюць. Ён вучыць мяне катанаца на каньках...

Памятаў гэта ў колерах і тухах. Нават у пахах. А важныя падзеі, якія, здавалася б, павінны назаўсёды застацца ў мазгу зыркім імпульсам, на самрэч расплываюцца. Як спаткала сваё 18-годзьдзе — я помню. Калі і ад каго ўпершыню пачула «кахаю» — я помню. На пічацэ ў мяне сълед ад даўніяй драпіны, пра якую я нічога ня памятаю...

Хто ці што маёй (тваёй, ягоны...) галаве дае загад: гэта запомніць да дробязь, да адценінняў, гэта — праз пенькалоду; а на гэта — забыцца, съцерці, адмовіцца, раз і назаўсёды?

І яшчэ. Што такое народная

памяць? Як нараджаецца, паводле якіх законаў жыве яна? Чаму імёнам дойлідаў, якія стварылі адно з сямі падаў сьвету — храм Артэміды ў Эфесе, — у народнай памяці месца не знайшлося, а імя Герастрата, яго зынішчальніка, жыве стагодзьдзе за стагодзьдзем?

Шмат гадоў існуюць побач у цеснім суседстве два жытлы: чалавече і бусылінае. Чалавече закінута — зарасло хмызьняком, страціла шыбы, шашаль пусыціў па ім жоўтая пісягі парахна. А бусылінае — запатрабаванае: кожны год зь яго вылятаюць у вялікі съвет новыя птушкі.

Вербная нядзеля. Імша для дзядзей.

Хорашанька складаем да Пана Бога ручкі, — звяртаецца да юнай паствуры крыху саладжавы съвятар. — І ўсе дружненка чытаем «Ойча наш».

Белабрысае хлапчанё старавіна складае ручкі, дэклямуе малітву са съвятым — хоць

абраз зь яго пішы — выразам твару. А дупа «съвятошы» ў гэты саё час рытмічна прысядае — так ён стараецца напалаханы суседа, які ззаду за ім паклаў на лаўку сваю прыгожую вербачку.

Бог ёсьць адзін. Але ў трох асабах: Бог Айцец, Бог Сын, Бог Дух Святы. Гэта аксіёма, прыঁশ্চপленая з маленства. Але ж і кожны з нас, людзей, таксама трывадзіны: душа, цела і розум. Можа, мы — таксама багі?

Люблю прыдумляць новыя слова. Як Глебус. Які людзей на вуліцы разъдзяляе на мінакоў, сустречнікаў і спадарожнікаў. І гэта нармальна. Мова Вялікага Княства Літоўскага на працягу некалькіх стагодзьдзяў была забароненая. І зьбераглася ў вёсцы, сярод простага люду (арыстакратыя ва ўсе часы была самай перамётнай). Таму наша мова і «простая» — на вёсцы ёй карысталіся толькі ў амежаваным выглядзе. Не разъвівалі.

Для таго, каб жыла, трэба разъвіваць. Прыйдумляць. Багаціць. А хто ня ўмее прыйдумляць — няхай на ёй хаця б размаўляе.

Астравец

Бераг даверлівага пляча

ВАЛЯНЦІН ТАРАС

Памяці Яўгеніі Янішчыц

Апошня гады свайго жыцця паэтка Яўгенія Янішчыц прафыла ў доме №8 па вуліцы Старожоўскай, непадалёк ад прыбярэжжа Сьвіслачы. Прыйярэжжа тут — адзін з самых прыгожых, самых паэтычных куткоў Менску. Да закаванага ў шэра-ружовы граніт берагу ракі прымыкае прасторны своеасаблівы парк, дзе дрэвы — клёны, вязы, каштаны, ліпы, яліны, ніцыя вербы — стаяць асобнымі купамі на невысокіх узгорках, паміж якімі разьбіты кветнікі і клумбы. Я жыву ля Опэрнага тэатру, ад якога да Старожоўскай хвілін дзесяць хады, і час ад часу наведваюся сюды — паходзіць уздоўж берагу, падыхаць, падумаць. Апошні раз пабываў тут на пачатку лістапада, надзвія яркім, бясхмарным, лагодным днём; сонца прыпякала, як на «бабіна лета», і на клумбах яшчэ цвілі белыя ды ружовыя пэтуніі, палалі жоўтыя, як ягоні съвечак, гарнізіі, лілёвымі агеньчыкамі съвяціліся астры, нават браткі ня страцілі сваёй густой сінявы. Як летам, бесклапотна адпачывалі на зялёной гладзі ракі дзікія качкі. І раптам згадалася, што гэта ж у лістападзе нарадзілася Жэнія Янішчыц, і пайшла з жыцця таксама ў лістападзе... І разам са згадкай гэтай прыйшла думка: «Чаму тут, на гэтым прыйярэжжы, сядзіць на чыгуцнай лавачцы Пушкін? Сядзіць, задуменна глядзіць на супрацьлеглы бераг, туды, дзе вы-

рысоўвающа на блакіце неба контуры Старога гораду, якога ён пры жыцці ніколі ня бачыў, і наагул ніколі ня бачыў Менску, ніколі ў ім не бываў. І вось спадобіўся прыбыць сюды праз сто семдзесят зь вялізным гакам гадоў паслья сваёй съмерці ў абліччы помніка...» Помнік гэты — дар мэра Масквы Юр'я Лужкова Менску «ў знак вечнай, непарушнай дружбы паміж расейскім і беларускім народамі, у знак іхнай еднасці». Дзякую, вядома, Юр'ю Міхайлавічу за падарунак, але ніяк не могу адчапіцца ад сваёй думкі, кашчунскай у вачох апантаных «інтэгратару»: «Чаму тут сядзіць на лавачцы Аляксандар Пушкін? Чаму ня Жэнія?»

Але я ні ў якім разе не хачу прынізіць Пушкіна. Ніколі не пагаджуся зь Зянонам Пазняком, які не-калькі год назад сказаў на старонках «Народнай волі»: «Пушкін нічога не гаворыць майму беларускаму сэру!» Калі гэта не палемічны перахлест у спрэчцы з прамаскоўскім русіфікатарамі, калі Зянон сапраўды цалкам адмаўляе Пушкіну, то гэта, даруйце, альбо абмежаванасьць паэтычнага слыху, альбо абсалютная глухата да іншамоўнай паэзіі, альбо нежаданьне, няздольнасьць узняцца над сваімі палітычнымі поглядамі нават тады, калі перад табой паэт сусветнага маштабу. Я разумею, Зянон ня можа дараўаць Пушкіну верш «Паклёнікам Рассеі», накіраваны супраць анты-мэрскага паўстання 1831 г., якое адбылося ў Польшчы і Беларусі, ды хіба адным гэтым вершам вычэрпваецца ўся творчасць вя-

АРХІВ Г.ДАПІДОВИЧА

лікага паэта? Ягоная творчасць увайшла і ў нашу съядомасць, у сэрцы мільёнаў чытачоў, у сэрцы той жа Яўгеніі Янішчыц:

Глядзеў, калі ішла праз поле...
Глядзеў, як зьнікла у бары...
І адпусціў яе на волю,
Бы рыбку пушкінскі стары.

Як бачым, пушкінскі вобраз арганічна, натуральна ўпленены ва ўласнае паэтычнае мысльеніе Янішчыц. Гэтыя радкі з «Вольнай жанчыны» прыгадаліся мне ў той самы дзень лістапада, калі стаяў ля помніка Пушкіну і думаў, чаму тут сядзіць на лавачцы ён, а ня Жэнія. Думаю так і сёньня, бо усё-такі перадусім трэба

сваім паэтам ставіць помнікі, а не расейскім, і ці ўкраінскім, і ці яшчэ якім, хай сабе і вялікім. А колькі ў нас у Менску помнікаў сваім на плошчах ці ў парках? Тры. Купалу, Коласу і Багдановічу. Ну яшчэ некалькі барэльефу на мэмарыяльных дошках... Напэўна, нехта запярэчыць: «Яўгенія Янішчыц не такога маштабу паэтика, каб ставіць ёй помнік на гарадзкой плошчы. Пра яе ня скажаш — вялікая». Можа, і не вялікая ў звыклым сэнсе, але *сапраўдная*, высокай залатой пробы. Талент! Ды справа яшчэ і ў асобе, у чалавечай значнасці, у вы-

Наш рух да вялікага наваградца Адама Міцкевіча, распачаты яшчэ ў XIX стагодзьдзі, роўны ўзыходжанью, мэтанакіраванаму і незваротнаму. І чым бліжэйшыя мы да паэта, тым бліжэйшыя да саміх сябе. Ён — нашае самапазнанье, найперш праз пераклады твораў. Можа, таму паэтычная спадчына А.Міцкевіча асвойваецца ў новых і новых беларускамоўных варыянтах яго вершаў і пазмаў. Пропаную чытачам «Нашай Нівы» свае пераклады зь Міцкевічавых «Крымскіх санэты».

Уладзімер Мархель

Крымскія санэты

АДАМ МІЦКЕВІЧ

XV

ДАРОГА НАД ПРОРВАЙ У ЧУФУТ-КАЛЕ
МИРЗА І ПІЛІГРЫМ

МИРЗА

Памаліся, кінь паводзьдзе, адварніся ўбок,
Вершнік тут даверьць розум свой нагам каня;
Добры конь! Стайць, глядзіць, якая глыбіня,
Край намацуў кальпом, але на ставіць крок,

Як завіснуў, ды туды ўжо не скроўвай зрок,
Нібы студня Аль-Каіру, тая прападня,
І не для руки бязь пёра будзе вышыня;
Нават думку не пускай туды сваю здалёк,

Бо яна, як якар, кінуты ў ратунку дну,
Перуном спадзе ў прадоньне, за яго мяжу,
Подку ў бездань пацягнуўши за сабою ўміг.

ПІЛІГРЫМ

Я ж, Мірза, праз шчыліну сусьвету зазірнуў,
Там убачыў я — а што, па сконе раскажу,
Бо няма на тое словаў у людзей жывых.

XVI

ГАРА КІКІНЭІС

МИРЗА

Зірні ў прадоньне — неба, лёгша на доле,
То ж мора, дзе між хвалі ўтвары фігура:
Яе падбліа перуном заўчасна бура,
Яна вясёлкай пер'е разъвяла ў паўколе,

Схавала выспай сьнегу вод блакітных поле,
Ды той пльвец вандроўны ў прорве — гэта хмурा!
Зь яе грудзей на съвет спадае нач панура,
Ці бачыш стужкі бліскат у яе прыполне?

Маланка гэта! Стой, па-над бяздонынем ногі,
Прышпорым коней і перасяянём цясьніну,
Скачу я, ты ж чакай гатовы без трывогі,

Як зынікну з воч, на край скалы глянь праз хвіліну:
Як блісце там пяро, то мой турбан на згінуў,
А не, то для людзей няма туды дарогі.

XVII

РУИНЫ ЗАМКУ Ў БАЛАКЛАВЕ

Той замак, што ў руінах звалены бяз ладу,
Ты за красу і варту меў, нядзячны Крыме!
Цяпер далёкі пілігрим яго ўжо прыме
За чарапы гігантаў, дзе прытулак гаду.

На вежу ўзыдзеш, бач, у пыле заняпаду
Ёсьць надпіс, то й героя мо імя ў тым грыме,
Што страшила чужых — забыта ўжо сваім,
Як вусень, захінута лісъцем вінаграду.

Тут выштукоўваў грэк афінскія аздобы,
Адсюль манголу італьянец славу паразу,
І з Мэкі прыхадзень выводзіў съпеў намазу.

Сягоньня ж грубанам тут не кружаліць ізноў бы,
Нібы над местам, цалкам зынішчаным заразай,
Дзе вежы ўзмахваюць харугвамі жалобы.

XVIII

АЮДАГ

Люблю я з Аюдагу пазіраць у далі,
Дзе ўсыпенай чаргой валы йдуть за валамі
То чорнай чарадой, то срэбнымі клубамі,
То ў сънежных пырсках і ў вясёлкавым крышталі,

На мель наткнуща і раздробяцца на хвалі,
Абложаць узбярэжжа, быццам бы кітамі.
Паслья трывому расстаюцца зь берагамі,
Згубіўши за сабою перлы і каралі.

Паэце малады! Тваё такое ж сэрца!
Жарсыць часта ў ім съпяшае з грознай бурай стрэцца,
Калі ж рука твая ўжо лютні дакранецца,

У забыцьцё сплывае, нібы ў тоні сховы,
І пакідае несъмротнай песні словы,
Зь якіх вякі сплятут табе вянок лаўровы.

Як ты дзяды ў лазню хадзілі

Раз на тыдзень троі дзяды зь вёскі Ліхачы — Сямёныч, былы камбайнэр-ударнік, Ёсіфавіч, ягоная лазня, Рыгорыч, былы дырэктар школы, — зъбіраюцца ў лазні. Нядзеля. 20.00.

— Глядзі, сфатаграфіруеш, у газэце напечатаеш — прыедзе якая маладзіца да Ёсіфавіча!

— Няхай прыяжджае. Гароды ёсьць — будзе рышь.

— Я празь месяц вам фоткі прывязу.

— Празь месяц?! А заўтра хачу ж газэту.

— На вясельле Рыгорыч у горад ездзіў? Мо на сваё? Съмлюцца.

— Да ўнука...

— Я на полку не палезу. Стары ўжо.

— Слаба і я бачу. З адным глазам далёка не паедзеш...

— Ужо паўміралі ўсе...
Дачыхіна Янечка памерла.
Казімірчына, ну, што
старшу сястру дзяржаў,
Гэлю.

— Эты Антоніка, што бык
забараў, сын большы стары,
пад Брыгамі жыў, памёр.
— Э, гэты, Чорны Нос,
напагатове.
— На хутарах жыве.

— Дзесяці закандабасілася,
каб яе. (Пра майку, што ня
ўзьдзець.)

— Дзякую за лазыню, я
паехаў дахаты.
— Дасьвіданьне!
— Дасьвіданьне, Рыгорыч!

**Фота і тэкст
Андрэя Лянкевіча**

ЮЛІЯ ДАРАШКЕВИЧ

Нават вецер гнёзды ўе

Рыгор Барадулін,
убачаны Ўладзімерам Някляевым.

Субяседнік Паэта зусім не чытач. Субяседнікі Паэта — Ён і Яна. Бог і Вечнасыць. Больш размаўляць Паэту няма з кім і няма пра што.

Але што да Паэта Богу і Вечнасыць? Калі наперад ведаюць яны ўсё тое, што ён скажа, бо самі ж і нашэптваюць, і падказваюць яму магічныя слоўы, падаюць таямнічыя знакі...

Ім цікава: «Ці ўгадае?» — іх займае Гульня. Паэт — дзіця, Бог і Вечнасыць — таксама дзеці.

Тым часам нехта з дарослых будзе сур'ёзна даводзіць мне, што Рыгор Барадулін — у адрозньеніне ад Янкі Купалы — вэрсыфікатар. Што ж, няхай сабе, але з адным істотным удакладненнем: у адрозньеніне ад геніяльнага паэта Янкі Купалы, геніяльны паэт Рыгор Барадулін яшчэ і геніяльны вэрсыфікатар.

Як-ніяк стагодзьдзе прамінула.

Адлегласць у ста гадоў наша паэзія прабегла, нібы алімпійка. Нягледзячы на ўсе бар'еры на дыстанцыі. На ямы з крыўей, на лесапавалы. Гэта фэнамэнальная зывая ў сусветнай культуры, з чаго і вынік фэномэн Рыгера Барадуліна. І не самоціца б нам, жалячыся, што ўсё нашае прахне, а шчаслівіцца тым, што красуе.

бібліятэка

Зашмат у белым съвеце суму беларускага. Даљ-
бог, замнога.

І старац зношаны, і маладзён,
Ніхто і не падумае, што, зрэшты,
Ён — саркафаг сваіх прахытых дзён.

«Першыя — навечна першыя, і палепшыць іх
немагчыма», — напісаў у прадмове да барадулін-
скага збору твораў Васіль Сёмуха, маочы на
ўзвазе Купалу, Коласа, Багдановіча. Яно так. Як і
тое, што ўжо цяпер відавочна: Барадулін разам зъ
імі, роўны сярод роўных.

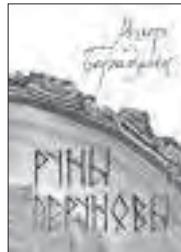
Роўных яму німа сярод сучаснікаў. Ён адзіны,
хто здолеў, як і тыя першыя, якіх немагчыма па-
лепшыць, увабраць у сябе ці на ўсю беларускую
спрадвечнасць. У якой нават вецер гнёзды ўе.

Хрышчоны ва ўніяцтве, ён называе сябе крыві-
чом і кітчоным паганцам. Друвінам. Называе не-
здарма, бо ўвабраў у сябе ці на ўесь крывіцкі
дух, удыхнуўшы зь ім усю мову крывіцкую. Ён
адзіны беларускі паэт, які існуе толькі ў мове і
выключна ў ёй. Існуе гэткім жа неверагодным цу-
дам, якім сама мова існуе ў пабуранным — альбо
дасюль ня створаным — беларускім съвеце.

Музыка не патрабуе перакладу, паэзія не перак-
ладаецца. Геніяльны паэт роўны самому сабе
толькі на сваёй мове. Рыгор Барадулін якраз гэткі
паэт, роўны самому сабе адно па-беларуску.
Зрэшты, як і народ роўны самому сабе толькі на
сваёй зямлі з усім сваім.

Яно не азначае, што ня трэба мкнуцца ў съвет...
Япчэ як трэба — мы і так ужо ўсіх пераседзелі ў ля-
сах ды балотах. Пакуль выжывалі — жыцьцё ішло.

Што істотна, для Барадуліна не існуе калізіі
паэт і народ. Прынамсі гэтак, як існавала яна для
Купалы: «Па колькі нам дасі чырвонцаў, калі мы
пойдзем за табой?..» Калі Барадулін і вылучае
сябе з народу, дык толькі тым, што, пакуль народ
сыпіць, ён робіць ягоную народную работу: мова-

Барадулін, Рыгор. Руны Перуновы:

Выbraneя
творы. —
Укл. А.Камоцкі,
У.Січукы; —
Прадм.
У.Някляева;
Маст.
А.Кашкевіч. —
Менск: Радыёла-
плюс, 2006. —
496 с.

Уладзімер
Някляеў —
паэт, старшыня
Беларускага
ПЭН-цэнтра.
Гэты тэкст —
прадмова да
кнігі выбранага
Рыгора
Барадуліна
«Руны
Перуновы».

стваральнью. Прачнуўшыся, народ знайдзе ў Ба-
радуліну тое, што і на сыніў.

Уявіце, якім выданьнем з выданьняў стане не-
калі слоўнік мовы Рыгора Барадуліна. Зь якога
хтосьці дазнаецца, што ўручча — не адно мікрапа-
раён Менску, дзе чамусыці німа ручаеў.

Нязмушанасць мэтафары, палётная лёгкасць
радка, электрычнай дугой са словам счэпленае
слова — гэта падстава для таму пачынаюцца
Рыгор Барадулін. Кнігамі «Нагбом», «Неруш»,
«Рум», «Абсяг»... У маладосці — пры гульні з
Богам і Вечнасцю — яно ня дзіва: кіпень вер-
шаў. Але і ва ўзроўніце сямідзесяці гадоў, калі па-
чуваесяся, «як беспрытульны дым, перад якім па-
зачынялі дзверы», ён стварае «Ксты» — кнігу-
малітву, книгу духоўнай паэзіі, пранізаную энэр-
гетыкай. Выпадак зноў жа, як амаль усё, што
звязана з Барадуліным, фэнамэнтальна.

Кніга «Ксты» япчэ на вінец, амаль да даху
ўзвысіла сынены храму, які ўсё жыцьцё ўзводзіць
Рыгор Барадулін. Але да крыжа — далёка, да
неба — высока... І ён піша новыя вершы, кладу-
чи на вінец «Кстоў» вінец «Рунаў Перуновых».

Гэткае дойлідства заслугоўвае не абы-якой ад-
знакі... Пасылья прэзентацыі кнігі «Ксты», якая
адбылася ў Менску ў касцёле Св.Сымона і
Св.Алены, усе прысутныя там разам са съвята-
рамі прыйшлі да думкі, што такай адзнакай маг-
ла б стаць Нобэлеўская прэмія. На што ўсе разам,
памаліўшыся, і пачалі працаўць.

Дай Божа, каб прац Рыгора Барадуліна (як і
праз Васіля Быкава, чаго, на жаль, ня сталася, не
пасыпелася) Нобэлеўской прэмій узнагародзіла-
ся ўся наша нацыянальная культура, літаратура,
паэзія, а найперш — мова. Тая самая, якая выста-
яла, выжыла насуперак зынічньям. Тая самая,
праз якую мы — не на пустым месцы. Тая, якая
для Рыгора Барадуліна — *ад мамы Голос*. Урэш-
це тая, на якой чуе нас Бог — і ці прымае, ці не
примае нашых малітваў.

НОВЫЯ КНІГІ ДАСЛАНЫЯ Ў РЭДАКЦЫЮ

Evanhelje in der Übersetzung des Vasilij Tjapinski um 1580. Facsimile und Kommentare / Herausgegeben von Heorhi Halenčanka. — Paderborn; München; Wien; Zürich: Ferdinand Schöningh, 2005. — 231 S. — (Biblia Slavica. Serie III: Ostslavische Bibeln. Band 5).

(*Эвангельле ў перакладзе Васіля Ця-
пінскага, каля 1580 г.* Факсыміле і камэн-
тары / Падр. Георгі Галенчанка. — Падэр-
борн; Мюнхэн; Вена; Цюрых: Ferdinand Schöningh, 2005. — 231 с.)

Кніжка выйшла ў съвет ў рамках вельмі
прэстыжнай славістычнай сэрыі «Biblia Slavica», дзе раней ужо публіковаліся творы
Скарэны. Прадмова Васіля Цяпінскага —
адзін з найлепшых узору беларускай патры-
ятычнай публіцыстыкі XVI ст., — апрач ары-
гіналу, пададзена таксама ў перакладзе на ня-
мецкую мову. Сам Цяпінскі апублікаваў
Эвангельлі паводле Мацвея і Марка ў два
слупкі — на царкоўнаславянскай і старафела-
рской мовах, што ўзноўлена ў нямецкім вы-

даныні з дапамогаю факсыміле. Над тэкстамі
працаўвалі вельмі кваліфікаваныя перакладчыкі
і кансультантны, якія не дазвалялі сабе блытаць
ца ў тэрміналагічных пытаннях.

...‘zасну ruski jazyk’ — the noble Ruthenian
language, which is now known to linguists as
Middle Belarusian (з прадмовы Арнольда Мак-
міліна, прафэсара Лёнданскага ўніверсітэту).

**Мікалай Мікалаеўіч Улашчык: біябі-
ліяграфічны паказальнік /** Нацыянальная
бібліятэка Беларусі; Нацыянальны архіў Рэ-
публиکі Беларусь; Беларускі навукова-дасы-
ледчы інстытут дакументаўнай службы і архіўнай
справы; Склад. В.У.Скалабан (кіраўнік) [і інш.];
Прадм. А.К.Каўка. 2-е выд., перапрац. і дап.
— Менск: НАРБ, 2006. — 96 с.

Патрэба ў перавыданы паказальніку вык-
ліканы на толькі ўгодкамі слыннага беларус-
кага гісторыка, стогадовы юбілей якога мы
адзначаем сёлета. Неабходнасць удасканала-
леныння інфармацый таксама прадыктавала свае
ўмовы. Як ззначае ўкладальнік, да прыкла-

ду, у артыкул 6-га тому біябіліяграфічнага
слоўніка «Беларускі пісьменнікі», прысьве-
чанага Мікалаю Улашчыку, памылкова быўлі
ўключаныя творы для дзяцей, якія належаць
не М.Улашчыку, а Н.Улашчыку. У прадмове
да паказальніка беларускі дасыледчык з Мас-
квы Аляксей Каўка, апісваючы жыцьцёвые
шлях гісторыка і распавядаючы пра ягоныя
школьныя гады, адзначае, што пазней ужо
сам Улашчык зверне ўвагу на той востры, —
яшчэ падсывядомы разлад у дзіцячай пы-
хіцы, які спараджала тагачасная сыстэма ра-
сейска-самадзяржжаўнага школьніцтва ў Бе-
ларусі — цалкам адчужаная ад культурнай,
моўнай адметнасці краю. Разам з тым А.Каў-
ка робіць выснову, што досьвед Улашчыка
«можна лічыць эталённым у беларуска-ра-
сейскім дыялекту, у якім і роднасць і роз-
насць здатны гарманізавацца дзеля ўзаем-
нага пазнання і сапраўднае прыязні наро-
даў-суседзяў».

Аляксандар Фядута
перачытвае Міхася
Стральцова, геніяльнае
«Смаленъне вепрука»
і трохі... пра сябе.

Цяжэй ад усё выбраць «самае-самае». Асабліва — у мастацтве. Ну, скажэце мне, як выбраць між «Джакондай» і «Сыкстынскай мадоннай»? Хто вышэйшы паводле свайго генія: Шэкспір ці Данте? А Талстой ці Дастаеўскі — зь імі як быць?

Найлепшы аповед, напісаны на беларускай мове, — «Смаленъне вепрука». Каб не напісаў Міхась Стральцоў болей ніводнага радка, і ўсё адно не было б ніякіх сумневаў у ягонай геніяльнасці.

Восем старонак тэксту. Досьць.

У 60—70-я гады, зь лёгкай рукі Фэліні, які зняў фільм пра бясконцыя пакуты творчасці, стала папулярна распавяданць пра тое, як працуе творца, як у яго не атрымліваецца — ці атрымліваецца, але пяжка.

А можа, і не Фэліні стаў пачынальнікам гэтае моды? Бо пра гэта пісаў і Булгакаў у «Майстры і Маргарыце». Я ня ведаю, ці чытаў Стральцоў Булгакава. А Фэліні, «Восем з паловай», ён дакладна бачыў. Пря гэта ён піша сам — у іншым месцы, у іншай прозе, ня менш адкрытаццаі дакладней, але — у іншай.

А ў «Смаленъне вепрука» пра Фэліні ані згадкі.

«Ідуць ужо халады, бяруцца прымарзкі — ападаюць інене сырэя туманы. Чарсьцьвее зямля, і цёмным, ільсіння-халодным зяленівам б'е ўочы парадзелая пры дарозе трава. Ужо выпетрала зябліва, пасівела ў гародчыках і пазванчэла бадыльё, і панишчымела паветра».

Так надыходзіць зіма.

Не на двары — у душы.

«Я жыў тады ў нечапанай частцы гораду, калі надумаўся пісаць, у старым раёне, забудаваным няўклоднымі цаглянымі, а найбольш драўлянымі дамкамі, што ўсьцяж патаналі ў садах. Цяпер мала засталося ад таго раёну — адны лапінкі, астраўкі, заціснутыя кварталамі несамавітых бязъверхіх дамоў».

Душа запоўнена ўспамінамі — няўклоднымі, што патанаюць у бясконцых прагалах, што выдзіраюць то адзін, то другі пазл з падпісанага вірусамі гадоў кампутарнага блёку нашай памяці — але тымі, што ня склад-

Недамоўленае

ваюцца пры гэтым у суцэльнную карціну сьвету, уласнага жыцьця, мінулага, пражытага марна.

«Увосень, кожнай раніцы ў нядзело, чуваць было, як парыпваюць на маёй асфальтавай вуліцы вясковыя вазы, як цохкаюць капытамі коні і як вішчаць і рохкаюць у драбінах падсывінкі».

Вось і зьяўляецца ў аповедзе той самы вяпрук, каторага ўжо ў загалоўку авансаваў чытчу аўтар. Аўтар распавядае і нам, як яму карціць напісаць аповед пра смаленъне вепрука.

З чым асацыюеца ў чытчу смаленъне вепрука? Зь зімой, што заступае ў свае правы, зь вясковым дзяцінствам, са съятам сытасці — гулянкай у стылі ці то Рабле, ці то Будзінаса. Ад гаспадарскіх шчадротаў — і кілбаса пальцамі пханая, і налітая крывёю на палову з грэчкай крывянка, і кумпякі.

Дарослыя чарку падымуць і скваркай закусяць, а дзесям дастанецца найлепшы шматок, таму што ўсё жыцьцё — дзеля іх. Усё жыцьцё!

Жыцьцё! Радасць!

Усім — радасць!

І толькі вепруку — съмерць.

«Пах пракіспага хлеба і паранкі чуваць яму, чутна, як нямірна сакочуць, не падзялішы нешта, куры на двары і цвёрда шкрабае аб ганак дзюбаю певень, як разладжана, роспачным нейкім голасам, злуецца на курэй гаспадыня... Дык вось нарэшце... тупанье ў сенцах, знаёмы шоргат мешалкі і галасы, і другі, глушэйшы і спакайнейшы голас, — гэта гаспадар. І адчыняюцца сенцы, і бухаюць дзвіверы, прадракаючы міг нечакана хісткай, поўнай незразумелага сэнсу цішыні».

пераачытваючы клясыкаў

І я, чытаючы цяпер, саракадвохгадовым, стральцоўскі аповед, узгадаў апoвед сваёй маці — пра яе дзяцінства. Пра вепрука, якога звалі Васькам. Ён быў разумны. Адчыняліся дзвёры ў хлявок — і ён з радасным вішчаньнем выбягаў на двор, бег да яе, дзячынкі, уладкоўваўся ля яе ног і чакаў, як тая пачухае яму за вухам. И задаволена, шчасліва рохкаў, зусім не прадбачачы гэтай страшнай, поўной незразумелага сэнсу цішы...

І калі дзед мой, Ёсіф Тарасавіч Фядута, вартаўнік на Гарадзенскай тыгуневай фабрыцы Шарашэўскіх, бацька пяцёх дзяцей, трох дзяўчат і двух сыноў, падрыхтаваўся смаліць вепруку — у маленькай драўлянай хаце з сінім сыценамі, пры вуліцы Леванабрэжнай у Горадні, — няма цяпер ні гэтай хаткі, так і няма ў жывых нікога з дзяцей Ёсіфа Тарасавіча, яны засталіся толькі на картачках у старым зялёнym альбоме маёй маці, які захоўваецца ў кніжнай шафе панэльнага менскага шматпавярховіка, ды засталася памяць у мяне пра сінія сыцены хаткі і пра кусты з жоўтымі кветкамі, падобнымі да пухнатых куранят, што ўзыляцелі на пруткі, — калі мой дзед падрыхтаваўся смаліць вепруку — а дзеля гэтага яму трэба было забіць *Ваську*, — маці зразумела, што ў дом заходзіць, захутаўшыся ў поўную цяпер ужо зразумелага сэнсу цішы, Съмерць...

Толькі ў Стральцова вепрука страліюць — ужо зусім па-чалавечы. А мой дзед будзённа закалоў *Ваську* даўгой швайкай, пазычанай у бабулькі Сяньковічавай, якая жыла пры вуліцы Чырвонапартызанскай (гэта пасля вайны яна стала Чырвонапартызанская, а тады, у міжваеннай Польшчы, аднаму Богу вядома, якая ў яе была назва). У той самай чужой напай сям'і бабулі; яе імя я ніколі і ня чую, а толькі бачыў яе на даваеннай фатаграфіі, і ў яе вясною 1942 году будзе хавацца мая мама, гарадзенская дзяўчо, якое сагналі на работу ў Нямеччыну і якое нейкім цудам умудрылася зьбегчы ад баўэра.

...Есьці *Ваську* дзеці адмовіліся. Мяса прадалі і набылі новую сьвініну. Ніхто ў нашай сям'і ня стаў взгетарыянцам, але пра *Ваську* мама і ў старасці апавядала мне ледзь не са слязьмі.

Болей дзед сьвіней у хаце не трymаў. Не таму, што было іх шкада. Было дзяцей шкада.

...І вось гэты дзіцячы ўспамін пра вепрука, пазбаўленага жыцьця, зъмя-

нияеца ў Стральцова ўспамінамі пра маці.

Адзін з героеў аповеду раптам пачынае блытана весьці гаворку пра тое, як старая маці ўмаўляла яго ня пstryкаць марна сярнічкамі: калі хочаш запаліць цыгарэту, седзячы ля камінка, запалі ад вугольчыка. «А каб жа ты ведала, думаю, колькі мы, такія хорошыя, тых запалак рублёвых па рэстаранах ды піўных у адзін вечар кідаем, га?»

Страшная мэтафара: не сярнічкі кapeечныя палім, а ўласнае жыцьцё марнунем.

І трывога засяляеца ў сэрца апавядальніка, змрочны, як у вепрука, смутак. «І тады ўбачыў ён сыцены, якія адразу пазнаў: прапахлыя павуціннем, негаблюваныя сыцены, і тапчан у куце, закіданы старой вопраткай, і стaryя начоўкі на ім, і лаву ля дзівярэй, і вёдры на ёй, і на падлозе кашы з бульбай, і цэбар зь мешанкай, і вузкае, на адно бервяно прарэзанае акенца ў сыцяне, і нейкі слоік на ім, і шклянку з гусіным тлушчам на ёй (ён гэта ведаў), і адно замурзанае (ці ня поклад?) курынае яйка... О, навошта, навошта такое знаёмае ўсё гэта, і навошта стаіць перад лавай маці, і навошта чыгуны каля яе ног, навошта яна павярнула галаву да яго, — о, які цёмны, невідушчы, цяжкі, нібы плёскат вады ў вядры, у яе пагляд!»

І калі ён даведаеца ўнікою з тэлеграмы, што маці памерла, усё стане па сваіх месцах: і самаходьць узыніклае жаданье напісаць аповед пра моташнью, непазбежную для кожнай жывой істоты съмерць; і маці, што ўзынікла ў сыне — як у дзяцінстве, у пуні, зь якой выйдзе — і пойдзе смаліць вепрука — адсюль і вада гэтая, што цяжка плещыцца ў вёдрах, і вузкае акно ў сыцяне — апошняя крыніца съяціла, і куринае яйка — нібы кплівы напамін пра кароткатэрміновасць, як курины век, чалавечага быцця (і тлушч — адтульсама: яйка з птушынага жыцьця, лой — з птушынай съмерці)...

Душа адтала, і на съвет, асьцярожна распраўляючыся, як пралеска, зъявіўся чалавечы боль — той, які рана ці позна давядзеца адчуць кожнаму з нас, які прыходзіць разам з успамінам пра дзяцінства, пра маму, пра вепрука, забітага — дзеля нас...

Аўтар *хацеў толькі* напісаць гэты аповед, прызнаеца нам, але — *не напісаў*. Съмерць маці яму перашкодзіла. Так герой фільму Флайні хocha зъняць фільм, а ў выніку мы толькі даведаем-

ся пра тое, як яму карціць зъняць фільм, як ён ня можа зъняць фільм, а самога фільму — ня бачым...

У «Смаленыні вепрука» няма нічога лішняга. Ён надзвычай ляканічны. Таксама напісаны й найлепшыя аповеды на расейскай мове — у Буніна, Шукшына, Казакова. Не паразаеш зъ дзесятнаццатым стагодзьдзем: Стральцоў і Буніна, і Шукшына, і Казакова чытаў менавіта як сучаснік, але аўтары мінулага, больш даўнія эпохі для яго — продкі, а не сучаснікі: сучаснікі ён прымаў як сваіх, з ранейшым палемізаваў.

Але ён чытаў і Марсэля Пруста. Гэта адчуваеца пра звязлітасную дакладнасць образаў. Я памятаю, як мяне ўразіла, калі герцагіня Германцкая, якая карміла гусі, што плавалі ў сажалцы, белай булкай, той самай булкай пачала частаваць маленькага апаведача гэтай прустаўскай эпапэ, калі бабуля падвяляла яго да Яе Высокасці. Стральцоўская запалка, што ўспыхнула і згасла марна, як чалавече жыцьцё, — такое ж вялікае літаратурнае адкрыцьцё.

Стральцова як празаіка маркіравала нядоўгая хрушчоўская адліга. Ён нарадзіўся — фізычна — 14 лютага 1937 году. Першыя вершы надрукаваў у апошні год жыцця Сталіна — у 1952 годзе. Першы аповед — у 1957-м — пачатак адлігі. Першы зборнік выйшаў у 1962 годзе — апошні год адлігі, ужо пасыля «грамадзянскага пакарання» Пастэрнака, і пасыля съмерці Пастэрнака, і пасыля выхаду ў съvet ягонага зборніка ў «Бібліятэцы Паэта» з прадмовай Андрэя Сіняўскага.

І памёр — у веку 50 год, у 1987 годзе. Так памерлі многія з тых, хто зусім маладым прабіў лёд сталінскай эпохі, але каго выпетрапі першыя прымаразкі. У Стральцова быў цяжкі лёс, што ўлучыў у сябе «лекаваньне» ў лячэбна-працоўным прафіляктрыі і зайздрасці і нянявісці мнóstva «калагеў» — тых «дубоў», якім было ўсё адно, ці гэта сънег ідзе, ці дабрадайны дождж, ці сонца зъязе табе, ці дагарае перадсмяротным вобліскам і курчыцца ў пакутах, зусім па-чалавечаму, тонкая сярнічка. Яму не ставала тоўстая кары, якая ўратавала б яго ад болю праломвання лёду. Што зробіш: ня ўсім дадзена быць таўстакорымі.

І Стральцоў памёр, як памірае пралеска, што перажыла адлігу. І горыч і боль, што катавалі яго, засталіся ў радкох яго аповедаў. Нават тых, якія ён толькі абяцаў нам распавесці.

Бераг даверлівага пляча

Працяг са старонкі 37.

шыні душы і памкненъняў. А Жэні была выдатнай асобай.

...У той жа лістападаўскі дзень, як толькі прыйшоў дадому, адшукаў на кніжным стэляже зборнік Жэніных вершоў у съціплай папяровай вокладцы з выявай стромкіх бяроз — «На беразе пляча». Назва, на першы погляд, не зусім зразумелая, а калі крыху падумаць, то ўбачыш, што яна вельмі выразная, рэльефная — бераг пляча, на які набягаваюць, накочваюцца хвалі жыцця і то лашчаць яго, то драпаюць да крыві восіртмі каменьчыкамі. Вядома, гэта мая асацыяцыя, мая расшыфруўка назвы, але мне падказвае яе зъмест зборніка, вершы, поўныя то щасція, нястрымнай радасці быцця, то болю, расчараванья, распачы. Часцей болю.

Гэты зборнік Жэні падарыла мне 9 красавіка 1981 г. Дата стаіць пад аўтографам на тытульнай старонцы. Гэта ня проста аўтограф — маленечкі верш:

Ёсьць блізкія людзі —
Ня поруч,
Ёсьць блізкія душы —
Далёка.
Ёсьць блізкія (ім адзінока
Нясыці сваю радасць і
горыч)...
За блізкасць без набліжэння —
Валянціну Тарасу!
Жэні.

Прачытаў гэтыя радкі нібы ўпершыню. І съціснулася сэрца. Згадалася, чаму яна так напісала — за блізкасць без набліжэння.

Аднойчы пасъля ці то

літаратурнай вечарыны ў Саюзе пісьменнікаў, ці то нейкай «засядалаўкі» сэкцыі паэзіі я праводзіў Жэню дадому. Ня памятаю, дзе яна тады жыла — ужо на Старажоўскай ці на папярэдняй сваёй кватэры па вуліцы Ўльянаўскай. Праводзіны зацягнуліся. Мы разгаварыліся як ніколі за ўесь час нашага знаёмства, вядома, абсалютна сяброўскага, блукалі па нейкіх вуліцах, спыняліся, чыталі вершы, размаўлялі аб усім на съвесце. Жэні, здавалася, была вясёлая, але весялосць тая была нейкая нэрвовая, узрушаная, часам было не разабраць, съмяецца Жэні ці плача. Нешта ў той час нядобра мянілася ў ейным асабістым жыцці, я гэта адчуваў, бачыў, хоць пра асабістасць яна не сказала ні слова. Калі раззвітваліся, Жэні раптам неяк панікла, твар па старэў, вялізныя шэра-зялёныя очы глядзелі журботна. І так пранізьліва мне стала яе шкада, што я прыгарніў Жэню да сябе, пагладзіў па галоўцы, як маленькае дзяўчо, як сястрычку. А яна затрымцела ўсім целам, бы птушка ў сілках, адразу вырвалася, очы напаліся съязьмі, і яна ціха, але так, што падалася крыкам, сказала: «Не, не! Я адна, адна! Гэта мой лёс!..» Цяпер разумею, што сказана тое было ня мене — сабе і некаму, хто і шчымлівым щасціцем, і жорсткім пракляццем жыў у ейнай душы, нечаму, што назаўсёды зрабілася выбарам адзіноты, самоты, блізкасці без набліжэння. Самаабарона ад жорсткасці съвету. Ці разумела яна, што гэта аказваецца немагчымым,

калі прырода тваёй душки — шчырасць, калі душа перапоўнена любою да людзей, даверам, наўным, як у дзіцяці? Відаць, разумела:

Ты цяпер немагчыма далёка.
Вырву з градаў палын і асот.
Але воран — калючае вока —
Прабівае душу навылёт.

Захінуся шалёнаю съцюжай,
Завяжу вузялочкам кутас.
Чорны воран над белаю
ружай:

О, які фантастычны контраст!

Я сачу, як пляўсткі зъялятоць,
Як заходзіцца вецер съляпы,
Рызыкоўна праз боль
праступаюць

Кіпці ворана, ружы шылы.

Адкажы, да чаго б гэта, дружка,
Кружыць, сну разарваўшы
кілім,
Чорны воран над белаю
ружай,
Як над выстылым сэрцам майм.

Мне гэты верш тлумачыць Жэніну съмерць.

Няшчасціце здарылася 25 лістапада 1988 г., на пяты дзень пасъля Жэніных саракавых угодкаў. Адны казалі, што гэта быў няшчасны выпадак — па неасцярожнасці звалілася з высадчэзнага балькону. Іншыя гаварылі — самагубства. Я таксама думаю, што самагубства. Не задуманае загадзя, ня вынашанае — раптоўнае для сябе самой. Момант безвыходнай распачы, невыносны душэўны боль кінулі яе ў бездань, бы птушку ў неба.

Жывіце і любіце,
Свой беражыце дом.
...Як птушку ў блакіце,

мяне застане гром.

...Лістапад за вокнамі нарэшце спахмурнеў, заможыў, засівераў. Відаць, холадна там, на Старажоўскай, на прыбярэжжы Сьвіслачы, Аляксандру Пушкіну. Холадна і самотна ў чужым, незнаёмы горадзе. Ды мне ўяўляеца, што недзе непадалёк, на суседнім узгорачку, стаіць на мармуровым пастамэнце Жэні Янішчыц. І на беразе ейнага пляча адпачывае, грэцца ягоным цяплом пералётная птаха. А Жэні чытае Пушкіну верш, хоць і не яму прысьвежаны, але ў гэтых варунках прыдатны:

Будзе слоту абвяшчаць
прагноз,
лістабой учыніць ператрусы.
Песьні, што расчуліла да
сълз,
я прыму цябе па-беларуску.
.....
Час — вар'ят, шалёнае такси,
Толькі ўсё ж ня мысьлю я аб
спуску.
Кажаш, што магілы зараслы?
Памаўчи са мной
па-беларуску.

Некалі так і будзе —
бронзавая Яўгенія Янішчыц падымеца на пастамэнт помніка ў tym парку. Мы пачакаем. Цярплюва, але і зацята. Як умела чакаць Жэні любую ёй вясну.

...На туфельках,
на белым плацьці — гразь.
Я не люблю слаты. Я пачакаю.

Між іншым, напісаны гэта ў 1981 г., калі грымелі барабаны і літаўры «развітога сацыялізму». Як сказаў Пушкін, «сказка — ложь, да в ней намёк, добрым молодцам урок»...

Замкі будуем сваімі рукамі

«Гісторыка» ладзіць летнікі ў Івянцы і Любчы.

Зыміцер Рагачоў з Грамадзкага аб'яднання «Гісторыка» плянуе два буйныя летнікі. Першы пройдзе з 22 ліпеня па 13 жніўня пад Івянцом. Будуць праводзіцца аварыйныя працы на месцы колішніх сядзіб XVIII ст., што зъмяніла не аднаго гаспадара. Захаваліся гаспадарчыя пабудовы, якія трэба выратаваць ад канчатковага разбурання. З гэтай мясцінай звязаная легенда пра драўляны замак, збудаваны перад паходам на Грунвальд. Ён даваў прытулак паляўнічым, што ў мясцовых лясах нарыхтоўвалі дзічыну

Любчанскі замак.

АФІША

Купалаўскі тэатар

- 1 (сб), 9 (ндз) — «Вечар».
2 (ндз), 5 (ср) — «Чорная панна Нясьвіжу».
6 (чц) — «Чычыкаў».
7 (пт) — «Каханыне ў стылі барока».
8 (сб) — «Сымон-музыка».
Малая сцэна
1 (сб), 7 (пт) — «Адчыніце кантралёру!».
5 (ср) — «Востраў Сахалін».
9 (ндз) — «Варшаўская мэлёдэя».

Вялікі фест беларускага року
N.R.M. kRAMA Drum Ecstasy
Neuro Dubel ZET Ulis ...
31 - 22 ліпеня Гародов (Польшча)
BASOWISZCZA 2006

Аўтобусны тур!!!

замовіцы месца

622-57-20 509-12-60 578-97-08

Свята ў Ляўках

8 ліпеня ля вёскі Ляўкі, што на Аршаншчыне, у навакольні Дому-музэю Янкі Купалы, адбудзеца свята вольнай беларускай пазэй. Пачатак а 18-й гадзіне. Знайсці лёгка: трэба даехаць да музэю, а там прайсцы пра празь ягоную тэрыторыю ў бок берагу ды спусціцца па

лесьвіцы да Дняпра. Па беразе налева прайсцы калі 500 метраў да вогнішча. Паблізу можна паставіць намёт.

Вядомыя і вопытныя пасты, якія маюць свае кнігі, запрашаюцца браць падпісаныя асобнікі з сабою, каб падарыць іх маладым ды невядомым калегам, творы якіх упадаюць на сувязь.

КАІСА

Гросмайстар разьбіраў палёты

Алімпіада ў Турыне пакінула ў аматараў шахмат прысмак горычы. Уразіў выступ мужчынаў беларусы выйграли шэсць матчаў запар, але пасля паразы ад расейцаў зазналі шэраг наўдач і на трапілі нават у троццатку.

Справа здачы па выніках спаборніцтваў — традыцыйна беларускага спорту. 12 чэрвеня Юр'ю Ціханаву, які ўпершыню выяжджаў на шахматную алімпіяду, дазволіў адказаць за ўсіх калегаў. У адным з вучэбных пакояў Палацу шахмат 28-гадовы гросмайстар даў нешта сярэднє паміж прэс-канфэрэнцыяй і майстар-клясай.

Юр'я цяжка назваць моцным аратаром, ён гаворыць рубленымі фразамі. Аднак ахыўляецца, калі дэмантруе і каментуе партыі. Яго слухалі пара трэнераў, пара-тройка карэспандэнтаў і цэлыя рэй-

хлопчыкаў ды дзяўчынак, удзельнікі летніка лягеру пры Палацы.

Гісторыя сусьветных алімпіяд зацікаўляла на ўсіх, і арганізаторка імпрэзы, намдырэктара Эспубліканскага цэнтра алімпійскай падрыхтоўкі Генрыкета Лагілава, разпораз шыкала на прысунтых. Затое расповед пра выступ беларускай каманды выправіў становішча.

Жылі беларусы ў алімпійскай вёсцы, якая засталася ад зімовых гульняў у Турыне, гулялі ў памяшканні коўзанкі, перарабудаванай для шахматыстаў. Рашэнні аб тым, каго выстаўляць на туго ці іншую дошку, прымаліся калегіяльна. Па-

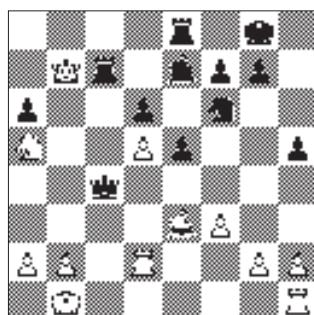
водле Юр'я, італьянская надвор'е беларусам не замінала. Асабіста ён, як запасны гулец, выступіў удала: трох партыі выйграў, дзве звыёўнічы, адну прайграў. Асцярожка на пакрытыкаў лідэра каманды за

тое, што той недагледзеў колькі «квілак» у двубоях з Лэйтанам і Крамнікам, падкрэсліўшы, што Аляксей Аляксандрава «цяжка замяніць».

Трэнэр Генадзь Лібай спытаў парадаў для новай генэрацыі. Сп.Ціханав, які і сам трэніруе юнаёу у менскай СДЮШАР-11, адразагаваў контравэрсійна: «Пазыцыйнай гульні, эндшпілем могуць навучыцца ўсе, а вось дэбютная падрыхтоўка вызначае поспех на 80%». І спласліўся на партыю армянскага супергроза Лявона Араняна, дзе той выйграў за 19 хадоў дзякуючы дэбютнаму труку. Між іншым, карані Араняна-Аронава — у беларускім Талачыне.

Пры канцы вядоўца зaintrygаваў прысунтых, папрасіўшы іх выбраць найлепшы ход у вострай пазыцыі (гл. дыяграму). Падказка ад сп.Ціханава: «Ужывяеца ўлюбёны прыём Фішара — напад на адказ на напад».

ВР

ААк3: 1...Kе4! 2. Kс4
Чунгій Чунгій
так x409 натрынкі ryne
мініміяна ракеты! ніпарап 43аца-
Kd2+ 3. Cd2 Tb7. V s0phix

перед паходам.

15—27 жніўня адбудзеца летнік у Любчы пад патранажам кіраўніка Фонду «Любчанска замак» Івана Пячынскага. Працы на адбудове замку шмат, таму запрашаюцца ўсе ахвотныя. Мяркуеца пабудаваць паўтарамэтровы мур паміж дэзвіюма адноўленымі вежамі. Маецца зацверджаны праект і будматэрыялы, патрэбныя толькі руки.

Таксама плянуеца падрыхтаваць пляцоўку пад адбудову драўлянай вежы, якая стаяла на беразе Неману. Месца тое ў 20-х гадах мінлага стагодзьдзя падмыла рака. Акрамя таго, гарадзенскі археоляг Генадзь Семянчук атрымаў дазвол на раскопкі на тэрыторыі замчышча. У плянах таксама работы ў любчанскім парку. Працы хопіць усім.

Па інфармацыю звязратаца па тэлефонах: 755-03-70 і 654-65-59 (Зыміцер).

СП

КІНО НА ВЫХОДНЫЯ

Патоплены фільм

Пасэйдон (Poseidon).

ЗША, 2006, каляровы, 99 хв.

Жанр: фільм-катастрофа.

Адзнака: 3 (з 10).

Аграмадная акеанская хвала накрывае карабель «Пасэйдон», які перакульваецца дагары нагамі. Купка герояў шукае выйсця зь небясьпечнае пасткі.

Карціна Вольфганга Пэтэрсана «Пасэйдон», якая паўтарае сюжэт знакамітага катастрофніка 1972 году, ганебна тоне. І ў гэтым няма анічога дзіўнага. За 34 гады съвет радыкальна зьмяніўся.

Калі ў колішніх «Прыгодах «Пасэйдона» рэй вёў аўтарытарны прапаведнік, то ў фільме Пэтэрсана галоўны вызвалільнік — картачны махляр (Джош Лукас). Калі ў даўніне стужы меліся канфлікты, то ў «Пасэйдоне» ўсё зводзіцца да млявых сварак дачкі з бацькам (Эмі Росум і Курт Расэл). Мёртвая карціна.

Графіня З КАМПУТАРНЫХ ГУЛЬНЯЎ

Застацца ў жывых (Stay Alive).

ЗША, 2006, каляровы, 85 хв.

Жанр: моладзевая жахаўка.

Адзнака: 4,5 (з 10).

Група падлеткаў з Новага Арлеану грае ў кругую кампьютарную гульню «Застацца ў жывых». Але пасля съмерці ў віртуальнай прасторы героі гінуць у реальнасці.

Сюжэт фільму не вылучаеца на-візноу. Але цымус карціны ў фігуры забойцы. Пазнаёмцеся — графіня Эржэбет Батары (паміж іншым — сваячка Сыцяпана Батуры!) — крывавая маньячка. Яе несупакоеная душа адрадзілася ў кампьютарнай гульні і перасыдуе наяўчынскіх падлеткаў.

Асабліва рэкамэндуем карціну зачытам кампьютарным гульцам.

Андрэй Расінскі

ВАРТА ПАГЛЯДЗЕЦЬ

Субота, 1 ліпеня

«Лад», 10.15

«31 чэрвеня».

Расей (СССР), 1978, рэж.
Леанід Квініхідзе.

Фантастычны м'юзыкал.

Паводле аднайменнай апо-
весыці Джона Б.Прыстлі.

Галоўную ролю ў фільме
выконвае Мікалай Яромен-
ка-малодшы.

«Лад», 12.25

«Ласкава запрашаем,
ці Пабочным уваход
забаронены!».

Расей (СССР), 1964, рэж.
Элем Клімаў.

Камэдыя.

Злы дырэктар пераўтва-
рае піянэрлягер у казарму.
Партызан-піянэр Інажкін
яму не падпрадкоўваеца.

Дасыціпная сатыра на са-
вецкае грамадзтва. Твор,
актуальны й для сёньняш-
нія Беларусі.

БТ, 14.30

«Маэм рэчы».

Беларусь, 2006, аўтар і
вядоўца Але́сь Матафонав.

Гэтая перадача пра хлеб.

СТВ, 20.15

«Асада».

ЗША, 1998, рэж. Эдвард

Зывік.

Баявік.

У Нью-Ёрку — масавыя
тэракты. У краіне ўводзіцца
надзвычайнае становішча
і масава парушаюча
грамадзянская права. Героі
нэўтралізуюць тэрарыстаў і
ставяць на месца генэрала-
диктатара.

Пастаўлены за тры гады
да атакі на Гандллёвы цэн-
тар, фільм папярэджвае пра
небясьпечныя наступствы
апантанае барацьбы. Але
развязка прадугледжвае-
ца галіудзкая.

Ролі выконваюць: Дэнзэл
Уошынгтан, Анэт Бэнінг,
Брус Ўіліс.

НТВ, 21.40

«Адкрытае мора».

ЗША, 2003, рэж. Крыс
Кентыс.

Драма, жахі.

Маладая пара адпраўля-
еца ў адпачынак на выс-
пы. У адкрытым моры на яе
забываеца катэр. Героі за-
стаюцца сам-насам са съё-
каю... і акуламі.

«Лад», 22.35

«Узыход Чорнае поўні».

ЗША, 1986, рэж. Гарлі
Кокліс.

Прыгоды.

Звышмагутны сакрэтны

аўтамабіль уганяе герайнія
Лінды Гэмілтан. Па яе
съядох ідзе адмысловец
Томі Лі Джонз. Сытуацыя
ўскладняеца агентамі ФБР
і гангстэрамі.

Сцэнар карціны склаў
Джон Карпэнтэр.

Нядзеля, 2 ліпеня

БТ, 07.10

«Кур’ер».

Расей (СССР), 1986, рэж.
Карэн Шахназараў.

Трагікамэдый.

Паводле аднайменнай
аповесьці Карэні Шахназа-
рава.

Пасля школы Ваня пра-
цуе кур’ерам. Ён скільны да
блазенства й розыгрышаў,
што дарослым не падабаецца...

Съмех, чалавечнасць і
далікатнасць шахназараў-
скае рэжысуры; удалая
гульня Фёдара Дунаеўскага
і Алега Басілашвілі. У
іншых ролях: Анастасія Нема-
ляева, Іна Чурыкава.

АНТ, 12.10

«Зънесеныя ветрам».

ЗША, 1939, рэж. Віктра
Флемінг.

Эпічная драма.

Паводле аднайменнага
раману Маргарэт Мітчэл.

Легендарная гісторыя
Скарлет О’Хары й Рэта
Батлера падчас грамядзян-
ской вайны...

Абсалютная клясыка
кіно.

У галоўных ролях: Віён
Лі, Кларк Гейбл.

БТ, 13.30

«Формула каханья».

Расей (СССР), 1984, рэж.
Марк Захараў.

Эксцэнтрычнае фантазійная
мэліядрама-камэдый.

Паводле аповесьці А.Тал-
стога «Граф Каліёстра».

Трапіальная рэплікі ѹ бліскучы
музычны нумар у выка-
нанні Сямёна Фарады і
Аляксандра Абдулава.

Таксама ролі выконваю-
юць: Надар Мгалоблішвілі,
Аляксандра Захарава, Та-
цяна Пельцэр.

Андрэй Расінскі

КІНО НА DVD

MASTER RECORDS

Перабываючы зіму (Winter Passing)

Драма, ЗША, 2005, рэж. Адам Рап.

У ролях: Эд Гарыс, Зоўі Дэшанэль, Даніэль Ларсан.

Пасля шасьці гадоў вандра-
ваныя ў дачку вяртаецца да
бацькі і імкнецца аднавіць сямей-
нія повязі...

Менск, Кісялевіца 12, 643-21-08

...ідэя ужываньня акцызных марак пашыралася і на Інтэрнэт.

...падчас балу выпускнікоў выдавалі пасведчанні.

...кандыдатуры матылёў, якіх выпускалі падчас балу выпускнікоў з удзелам ППРБ, адбіralі адпаведна з тымі ж крытэрамі, што і кандыдатуры выпускнікоў.

— Нешта, таварыш Сухарэнка, не падабаеца мне гэтая парака. Здаецца, яны хочуць стварыць нефармальную арганізацыю.

— Згодны. Падыміце на іх файлы.

літаратурНЫ сшытак «НН»

чэрвень 2006

Гутарка з Адамам Глёбусам: «Беларусы яшчэ навучацца выкарыстоўваць ваду ў палітычных мэтах» 28
Новыя вершы Ўсевалада Гарачкі 31
Эсэ Ўладзімера Лобача «Мяжа» 32
Апавяданьне Этгара Керэта «Адыдасты» ў перакладзе Паўла Касцюковіча 34
Ганна Чакур. Заўважынкі 35
Валянцін Тарас пра Яўгенію Янішчыц 36
Пераклады Ўладзімера Мархеля з Адама Міцкевіча 37
Андрэй Лянкевіч. Дзяды ў лазні 38
Уладзімер Някляеў пра Рыгора Барадуліна «Нават вецер гнёзды ўе» 40
Аляксандар Фядута перачытвае Міхася Стральцова 42

«НН» СТО ГАДОЎ З ВАМИ

Я ЛЮБЛЮ

Люблю наш край, старонку гэтую,
Дзе я радзілася, расла,
Дзе першы раз пазнала шчасьце,
Съязу нядолі праліла.
Люблю народ наш беларускі,
Іх хаты ў зелені садоў,
Залочаныя збожжамі нівы,
Шум наших гаяў і лясоў...

Канстанцыя Буйла, Вішнева
«Наша Ніва». 1911. №24

А ТЫ ПАДПІШЫСЯ!

Каб рэгулярна атрымліваць
«Нашу Ніву»,
проста паведаміце ў Рэдакцыю свой адрас.
Адначасова Рэдакцыя звязраеца з просьбай
ахвяраваць на выданье. Дэталі — **старонка ...**

ПРЫВАТНЫЯ АБВЕСТКІ

ВІТАНЬНІ

Мар'янку-Сонейка віншую з Днём народзінаў! Мінулыя праблемы — у мінульым. Святкую і адпачывай! Наперадзе цябе чакае шчасьце!!! Таша

Віншаем усіх выпускнікоў-2006 з вызваленнем і жыццем! Дзяды

ДЗЕТКІ

Усе, хто мае дзяцей да двух гадоў і жадае мець свае беларускамоўныя ясьлі ў Фрунзэнскім раёне Менску, нажай падтрымае нашу ініцыятыву па іх арганізацыі. Звязратаца — Сяргей, Кацярына: тэлефон 251-59-94 (хатні).

ПАКОЙ

Здыму пакой у Менску на доўгі тэрмін альбо однапакёвую кватэру зь сібрамі. Т.: 685-52-39. Саржук

ПАДАРОЖКА

Зыміцер Касцяпіровіч запрашае ў падарожжа I — 2 ліпеня на рыцарскі фест сярэднявечнай культуры ў Наваградак. Па дарозе: Мір—Любча—Шчорсы. 9 ліпеня: Горадня—Свяцк—Сапоцкі. 14—17 ліпеня: Грунвальд—Мальбарт—Гданьск.

T.: 292-54-58, 622-57-20, 509-12-16

Запрашаем у Крым. Рады пратанаваць вашай увазе праект zmicer.com «беларусы ды Крым», прысьвечаны Беларусі, Беларусам ды Крыму. Чаму менавіта Крым і чаму менавіта для вас? Я люблю Крым, люблю горы, люблю падарожы, люблю мора! Запрашу вас, таму што вы — беларусы! Дэталі — на Зыміцеркоме: <http://zmicer.com>

РАДЫЁПРЫМАЧ

Набуду радыёпрымач з широкім дыялазонам хвалі (кароткія хвалі абавязковы) кшталту «Акіян», «Верас». T.: 8-022-23-56-54, 625-57-85. Алесь

ЖАРТЫ

— У чым падабенства і адрозненіне Израіло і Pacei?

— І тая, і другая дзяржава рэгулярна насосіць удары ў сектары газа.

Кіраўніцтва Беларусі адмовілася ад плянаваў пабудовы тэлевежы ў Менску. Замест яе вырашана будаваць інтэрнэт-вежу.

Наша Ніва

незалежная газета

заснаваная ў 1906, адноўленая ў 1991

галоўныя рэдактары «Нашай Нівы»:

З.Вольски (1906), А.Уласаў (1906—1914),
Янка Купала (1914—1915), А.Луцкевіч,
У.Знаміроўскі (1920), С.Дубавец (1991—2000).

сакратарка рэдакцыі Наста Бакшанская

галоўны рэдактар Андрэй Даўніко

фотарэдактары Арцём Ляві

нам.галоўнага рэдактара Андрэй Скурко

мастакі рэдактар Сяргей Харэўскі

выдавец і заснавальнік Мясковы фонд выданья газеты «Наша ніва»

адрес для допісаў:

220050, Менск, a/c 537

Tel/fax: (017) 284-73-29, 8-029-613-32-32,

8-029-707-73-29.

E-mail: nn@promedia.by

On-line: www.nn.by

© НАША НІВА. Спасылка на «Нашу Ніву» абавязковая. 12 палос фарматам A2, 6 друк. арк. Друкарня РУП «Выдавецтва «беларускі Дом друку».

Менск, пр. Ф.Скарбы, 79. Рэдакцыя не нася адказнасць за зъмест раклінных абвестак. Кошт свабодны. Пасведчаныя аб регістрацыі пэўнідзельнага выдання №581 ад 4 ліпеня 2002 г., выдадзена Міністэрствам інформацыі Рэспублікі Беларусь. Юрдычычны адрес: г. Менск, вул. Калектарная, 20а, п. 112. Р/р 301521/200012 у МГД ААТ «белінвестбанку», Менск, код 764.

Наклад 2521. Газета выдаецца 48 разоў на год.

Нумар падпісаны ў друк 23.00 28.06.2006.

Замова № 3537.

Рэдакцыйны адрес: Менск, Калектарная, 20а/112